

Participace dětského parlamentu na prevenci kriminality a příznivém sociálním klimatu města Milovice

Diplomová práce

Studijní program: N7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506T002 – Speciální pedagogika
Autor práce: **Bc. Leona Mikušová**
Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Leona Mikušová
Osobní číslo: P16000523
Studijní program: N7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika
Název tématu: Participace dětského parlamentu na prevenci kriminality
a příznivém sociálním klimatu města Milovice
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl diplomové práce: Reflektovat současný stav participace dětského zastupitelstva ve škole a ve městě, jeho aktivní spolupráce při vyplňování volného času jako prevence kriminality.

Požadavky: Formulace teoretických poznatků, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazníkové šetření, komparace výsledků činnosti.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- ČÁP, D., a kol., 2009. Výchovné poradenství. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-498-5.
- EYRE, L., 2000. Jak naučit děti hodnotám. Praha: Portál. ISBN 80-7178-360-9.
- GJURIČOVÁ, A., KOPEČEK, M., 2008. Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989. Praha: Paseka. ISBN 978-80-7185-876-8.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2010. Pedagogika volného času. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7290-471-6.
- HELUS, Z., 2007. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HOFBAUER, B., 2004. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- HOFBAUER, B., 2003. Participace dětí a mládeže na životě společnosti: Evropské struktury a jejich aktivity. Hořovice: Duha.
- JEDLIČKA, R., 2011. Výchovné problémy s žáky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-788-6.
- KOLÁŘ, M., 2011. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-871-5.
- MATOUŠEK, O, MATOUŠKOVÁ, A., 2011. Mládež a delikvence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MERTIN, V., a kol., 20015. Problémy s chováním ve škole - jak na ně. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7478-026-4.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

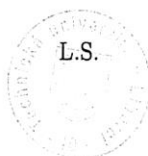
Datum zadání diplomové práce:

3. dubna 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2018

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 22. 10. 2018

Podpis: Bc. Liana Mikušová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu práce, PaedDr. Lubomíru Bajcurovi Ph.D., za konzultace k diplomové práci. Také bych chtěla poděkovat všem pedagogům pracujícím v ZŠ T. G. Masaryka Milovice, kde jsem mohla realizovat svůj výzkum, za vstřícný přístup.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou žákovského parlamentu, který je považován za nástroj občanské i osobnostně-sociální výchovy a přispívá k formování demokratického klimatu školy. V teoretické části jsou prezentována teoretická východiska problematiky participace. Empirická část se zabývá pedagogickým výzkumem. Teoretickou část tvoří kapitoly Starší školní věk, Prevence a Dětský parlament. Cílem teoretické části je shrnutí potřebných informací, které zajistí pochopení problematiky a vlastního výzkumu v praktické části. V empirické části je představen výzkum založený na kvantitativní metodě, konkrétně na technice polostrukturovaného dotazníku. Vzorek respondentů výzkumu je tvořen skupinou žáků, vybraných členů dětského parlamentu, učitelů, školního poradenského pracoviště, vedení školy, školské rady, zastupitelů města a poslanců Parlamentu ČR.

Klíčová slova:

aktivní občanství, demokratické volby, participace, prevence, projektová výuka, sociální klima, sociálně patologické jevy, žákovský parlament

Abstract:

The diploma thesis deals with the pupil's parliament, which is considered a tool of civic and personal and social education and contributes to the formation of a democratic climate of the school. In the theoretical part are presented theoretical background the issue of participation. The empirical part deals with pedagogical research. The theoretical part consists of chapters of the older school age, prevention and pupil's parliament. The aim of the theoretical part is a summary of the information necessary to ensure understanding and research in practical part. In the empirical part of the research is presented based on a quantitative approach, specifically on the technique of an outline of the questionnaire. The sample of respondents research is made up of a group of pupils, selected members of the pupil's parliament, the teachers, the school guidance departments, school administration, School Board, representatives of the city and the members of Parliament of the Czech Republic.

Keywords:

active citizenship, democratic elections, participation, prevention, project education, pupil's parliament, social climate, social pathological phenomena

Obsah	
SEZNAM OBRÁZKŮ	9
SEZNAM GRAFŮ	10
SEZNAM TABULEK.....	12
ÚVOD	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	16
1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK.....	16
1.1 Dospívání.....	16
1.2 Žák.....	18
1.3 Hodnoty.....	20
1.4 Morální zrání dospívajících.....	26
2 PREVENCE.....	29
2.1 Sociálně patologické jevy.....	29
2.2 Poruchy chování v dospívání.....	30
2.3 Prevence	36
3 ŽÁKOVSKÝ PARLAMENT.....	43
3.1 Participace žáků.....	43
3.2 Žákovské parlamenty.....	46
3.3 Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka Milovice.....	50
4 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	59
PRAKTICKÁ ČÁST	60
5 ZDŮVODNĚNÍ VÝZKUMU A CÍLŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	62
5.1 Průzkumný vzorek.....	62
5.2 Cíle výzkumu	63
5.3 Metodologie výzkumu.....	63
6 VÝZKUM.....	68
6.1 Analytická jednotka.....	68
6.2 Časový harmonogram výzkumu.....	69
6.3 Hlavní výzkumné otázky	71
6.4 Výzkum	72
6.4.1 Obecné statistiky	72
6.4.2 Rozbor jednotlivých položek.....	76
ZÁVĚR.....	108
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	112
PŘÍLOHY.....	119

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek č. 1: Maslovova pyramida potřeb
- Obrázek č. 2: Struktura dětských parlamentů v ČR
- Obrázek č. 3: Síť škol pro demokracii, která sdružuje školy, které mají žákovský parlament
- Obrázek č. 4: Odpovědi žáků
- Obrázek č. 5: Vybrané formulace od skupin všech respondentů
- Obrázek č. 6: Výstup projektu Kam zmizeli Geigerovi – kniha
- Obrázek č. 7: Výstup projektu Památky zaniklé obce Mladá I., II. – kaplička
- Obrázek č. 8: Výstup projektu Památky zaniklé obce Mladá I., II. – rybník na návsi
- Obrázek č. 9: Výstup projektu Školákem ve válečných letech – pozvánka na vernisáž
- Obrázek č. 10: Výstup projektu Školákem ve válečných letech – výstavní panel
- Obrázek č. 11: Výstup projektu Bohumil Sucharda – Srdce z lásky darované

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1: Základní stavba respondentů
- Graf č. 2: Podrobná skladba respondentů
- Graf č. 3: Procentuální skladba respondentů
- Graf č. 4: Rozdělení dle stáří respondentů
- Graf č. 5: Rozdělení dle pohlaví respondentů
- Graf č. 6: Skladba dle pohlaví dospělých respondentů
- Graf č. 7: Jakou funkci plní Parlament v ČR? Co je jeho hlavní činností?
- Graf č. 8: Ovlivňuje Parlament ČR dění ve městě Milovice?
- Graf č. 9: Nakolik je známý pojem žakovský parlament
- Graf č. 10: Šestý ročník – položka č. 2
- Graf č. 11: Dětský parlament a jeho vliv na klima školy
- Graf č. 12: Dětský parlament a jeho vliv na klima města Milovice
- Graf č. 13: Dětský parlament a prevence
- Graf č. 14: Dětský parlament a prevence ve městě
- Graf č. 15: Uznání Dětského parlamentu – běžní žáci
- Graf č. 16: Uznání Dětského parlamentu – členové dětského parlamentu
- Graf č. 17: Uznání Dětského parlamentu – poradenské centrum
- Graf č. 18: Uznání Dětského parlamentu – běžní učitelé
- Graf č. 19: Zájem o funkci zastupitele Dětského parlamentu
- Graf č. 20: Přínos dětského parlamentu pro školu
- Graf č. 21: Přínos dětského parlamentu pro město
- Graf č. 22: Uznání Dětského parlamentu ze strany učitelů
- Graf č. 23: Uznání Dětského parlamentu ze strany vedení školy

- Graf č. 24: Uznání Dětského parlamentu ze strany školské rady, zastupiteli města, poslanci Parlamentu ČR
- Graf č. 25: Akceptace názorů a podnětů Dětského parlamentu
- Graf č. 26: Spolupráce v oblasti primární prevence
- Graf č. 27: Znalost projektů Dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice
- Graf č. 28: Účast na projektech Dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice
- Graf č. 29: Který projekt Tě nejvíce zaujal?
- Graf č. 30: Přínos činnosti Dětského parlamentu – respondenti žáci
- Graf č. 31: Přínos činnosti Dětského parlamentu – respondenti dospělí

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Seznam odborných pracovišť

Tabulka č. 2: Výchozí dokumenty preventivního programu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

Tabulka č. 3: Roční plán činnosti žákovského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

Tabulka č. 4: Jakou by podle Tebe dětský parlament mohl/měl plnit funkci? Jaká by měla být jeho náplň?

Tabulka č. 5: Funkce Dětského parlamentu

Tabulka č. 6: Pozitiva a negativa vyplývající žákovi z funkce dětského zastupitele

Tabulka č. 7: Projekt Bohumil Sucharda

ÚVOD

Tématem předložené diplomové práce je participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice. Pojem „participace“ znamená zapojení jednotlivců do rozhodovacího procesu. Tento termín je definován jako možnost žáků vyjadřovat se k utváření pozitivního klima jak ve škole, tak také v samotném městě Milovice a aktivně se na tomto utváření podílet, přinášet podněty ke změnám.

Dětský parlament je metodou, jak učit a probouzet v mládeži, ale i dospělých aktivní občanství. Pokud již žáci na základních školách se naučí nebýt lhostejní ke svému okolí, ale naopak se spolupodílet pomocí svých námětů, postřehů, návrhů řešení problémů na chodu své školy, svého města, je zde velká šance, že nabitě zkušenosti s kooperací využijí v dospělosti a stanou se z nich aktivní občané. Svým příkladem mohou pozitivně ovlivnit i své vrstevníky a přispět tak k jejich angažovanosti na společenském dění.

Diplomová práce se zabývá problematikou žákovského parlamentu, který je považován za nástroj občanské i osobnostně-sociální výchovy a přispívá k formování demokratického klimatu školy. Téma bylo zvoleno především s ohledem na autorčino dlouhodobé působení ve vedení dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice.

Cílem předložené diplomové práce je reflektovat současný stav participace dětského parlamentu ve škole i ve městě, popsat jeho aktivní spolupráci při vyplňování volného času dětí a mládeže jako prevence kriminality. Diplomová práce vychází z hlavního předpokladu, že spolupráce dětského parlamentu na chodu školy a města je podstatná a nezastupitelná.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou prezentována teoretická východiska problematiky participace. Empirická část se zabývá pedagogickým výzkumem. Celý text je členěn do kapitol a je doplněn tabulkami a grafy. Teoretickou část tvoří kapitoly Starší školní věk, Prevence a Dětský parlament. Cílem teoretické části je shrnutí potřebných informací, které zajistí pochopení problematiky a vlastního výzkumu v praktické části.

Na teoretickou část následně navazuje část empirická. V empirické části je představen výzkum založený na kvantitativní metodě, konkrétně na technice polostrukturovaného dotazníku. Vzorek respondentů výzkumu je tvořen skupinou žáků, vybraných členů dětského parlamentu, učitelů, školního poradenského pracoviště, vedení školy, školské rady, zastupitelů města a poslanců PČR.

Hlavním cílem diplomové práce je prokázat, že participace Dětského parlamentu na půdě *základní školy, ale i v daném městě*, je velmi důležitá, nenahraditelná a akceptována jak dětmi, tak dospělými. Existence Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice patří do primární prevence sociálně patologických jevů.

V této diplomové práci autorka přijme nebo vyvrátí tyto stanovené hypotézy:

1. Dětský parlament pozitivně ovlivňuje klima školy i města Milovice. Participace žáků v podobě Dětského parlamentu je přínosná pro společnost.
2. Dětský parlament efektivně napomáhá primární prevenci sociálně patologickým jevům.
3. Dětský parlament má své významné místo na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, u žáků i dospělých je akceptován.
4. Aktivní působení v Dětském parlamentu má velký přínos v osobním rozvoji zapojených žáků.

Druhým cílem výzkumu bylo shromáždění informací o činnostech – celoročních projektech dětského parlamentu, aby se staly známější, a především poutavější alternativou volnočasových aktivit pro žáky druhého stupně základní školy. Zároveň bylo cílem podložit tvrzení autorky, že jednotlivé projekty svým zaměřením působí preventivně proti široké škále sociálně patologických jevů.

Hlavním důvodem vzniku výzkumu je reflektovat současný stav participace dětského parlamentu ve škole i ve městě, popsat jeho aktivní spolupráci při vyplňování volného času dětí a mládeže jako prevenci kriminality. Žáci navštěvující základní školu bývají v posledních letech častěji vystavováni negativním vlivům sociálně patologických jevů.

Za jeden z neefektivnějších způsobů trávení volného času mládeže v dnešní době autorka považuje aktivní účast v žákovské samosprávě. Participace dětí prostřednictvím těchto organizací je přínosná hned z několika důvodů v různých oblastech. Primárně je přínosná pro zdravé demokratické klima školy, tedy pro žáky i učitele dané školy. Správně fungující participace žákovských parlamentů má přesah i za hranice školy, ovlivňuje široké okolí či veřejnost ve městě, kde působí, v závislosti na úrovni konkrétní organizace. A v neposlední řadě může mít zásadní vliv na budoucí profesní i společenský život svých parlamentních členů.

Cílem výzkumu bude získání informací o fungování dětského parlamentu, které lze zobecnit na širokou veřejnost, tak aby se činnost a přínos žákovské samosprávy neboli dětského parlamentu staly známější alternativou volnočasových, seberozvíjejících a prospěšných aktivit

ve městě Milovice a zaplnily mezeru ve spektru vzdělávacích kroužků. V závěru diplomové práce jsou shrnuty všechny zásadní výsledky vyplývající z této práce.

TEORETICKÁ ČÁST

Jak již bylo popsáno v úvodu této diplomové práce, stěžejním tématem celé práce je Dětský parlament a jeho vliv na prevenci sociálně patologických jevů. Na většině českých škol v Dětském parlamentu působí žáci 6.–9. třídy, tedy žáci, kteří navštěvují druhý stupeň základní školy. Pouze některé školy zapojují do tohoto typu participace již žáky pátého ročníku. První kapitola teoretické části se tedy věnuje popisu všech aspektů vývojového období – Starší školní věk. Druhá kapitola řeší problematiku prevence sociálně patologických jevů. Závěrečná část teoretické části definuje Dětský parlament a popisuje jeho propojenost s hlavními pojmy předchozích kapitol.

1 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

1.1 Dospívání

Období dospívání neboli pubescence zahrnuje skupinu dětí ve věku 11–16 let. Z pohledu školství tomuto období odpovídá tzv. starší školní věk, tedy žáci, kteří navštěvují druhý stupeň základní školy.

Dospívání představuje v životě jedince specifickou životní etapu. V dospívání dochází ke komplexní proměně osobnosti, jak na úrovni fyzické, tzv. pohlavní zrání, tak i psychické a sociální. U každého jedince jsou tyto změny individuální (Novotný 2009, s. 115).

Pubescencí můžeme dle odborných publikací označit první fázi dospívání, na kterou plynule navazuje fáze druhá, která nese název adolescence. Toto období zahrnuje časový úsek 15–18 let věku, tedy do doby dospělosti.

„Jedním ze základních úkolů dospívajících je vypořádání se s vlastní identitou – Kdo jsem? Jaké chci mít v životě vztahy? Čemu věřím? Co chci dělat ve svém životě?“ (Šmahel 2003, s. 53).

Proces utváření identity spočívá v hledání sebe sama, formování vlastní osobnosti. Dospívající prosazuje osobní svobodu, své právo na vlastní názor, a to často důrazně, zvláště vůči dospělým či formálním autoritám.

Protikladem k této samostatnosti je ale také vysoká zranitelnost dospívajících. Snadná zranitelnost se projevuje i v silně emotivně nabitých milostných vztazích (Jedlička 2004, s. 21).

V období dospívání se rozvíjí a strukturuje motivační sféra osobnosti. V této vývojové fázi se aktualizují potřeby, které motivují sebevýchovné a sebevzdělávací aktivity, potřebu seberealizace i sebeuplatnění (Petřková 1991, s. 24).

Právě období staršího školního věku je považováno za nejdynamičtější proměnu v životě jedince, která zahrnuje všechny složky osobnosti jedince. Významnou roli v tomto období hrají biologické a psychosociální faktory, které jsou ve vzájemné interakci (Vágnerová 2000, s. 367).

Období dospívání je vymezeno jako životní úsek, který je ohraničen z jedné strany prvními známkami pohlavního zrání a více či méně vyznačovanou akcelerací růstu a ze strany druhé dovršením plné pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu (Langmeier 1991, s. 129).

Je nutné brát v potaz obecné pravidlo, že se projevuje rozdíl mezi dozríváním – nástupem tzv. puberty u děvčat a chlapců. U dívek začíná pubescence mezi 11–14. rokem věku a u chlapců mezi 13–14. rokem.

Tělesné dozrívání přináší pro pubescenta značnou zátěž. Pohlavní orgány dozrívají a postupně se stávají funkčně schopnými, odborně toto stadium označujeme jako Freudovo genitální období. Dospívající by měli být seznámeni s tím, že je značný rozdíl mezi tělesným a psychickým či sociálním dospíváním.

Rozdíl mezi tělesným a psychickým vývojem se projevuje také v oblasti motoriky. Výrazný negativní vliv na motoriku mají disproporce v růstu, což se projevuje zhoršenou koordinací pohybů, obratnosti a silové schopnosti. Dále také v přesnosti a plynulosti pohybu, motorickým neklidem. Pravidelná tělesná výchova v pubertě tlumí negativní projevy v motorice (Krejčířová 2006, s. 143).

Z hlediska psychiky je období staršího školního věku provázáno nápadnými změnami nálad, emoční nestabilitou, nestálostí ve vztazích a názorech. Dospívající se často vzteká, propadá sebelítosti. Je také nutné upozornit na sklon nechat se snadno ovlivnit, například médii.

City i emoce se výrazně podílejí na utváření osobnosti pubescenta. Výrazně se mění také intenzita a průběh reakcí v sociálním kontaktu. Díky častým projevům citových konfliktů mluvíme o tomto období také jako o období bouří. Často dochází ke konfliktům s dospělými, kdy pubescent touží projevit osobní svobodu. V konfliktech nebývá jistým a tak se může

uchylovat k výsměchu, přehnané kritičnosti, kterou kryje své prozatím slabé argumentační schopnosti (Langmeier 2006, s. 137—138).

V poznávacích procesech pozorujeme zkvalitnění smyslového vnímání, sebepoznání, zlepšení kapacity paměti a především rozvoj myšlenkových procesů a operací (Petřková 1991, s. 25). Pubescent je schopen již stanovit hypotézu a pojmovou argumentací předpoklad hypotézy potvrdit či vyloučit. Také tvořivost, kreativita je v tomto vývojovém období rozvíjena.

Mění se také sebepojetí pubescenta. Důraz na zevnějšek je v období puberty důležitou součástí vlastní identity (Vágnerová 2000, s. 158). Pubescent si v tomto období začíná uvědomovat svou odlišnost od ostatních, tedy svou jedinečnost.

Z hlediska sociálního vývoje dochází v období puberty k vymaňování jedince z primární skupiny – rodiny, jedinec má tendenci se začlenit do skupiny svých vrstevníků, budovat přátelské vztahy.

Dalším významným úkolem v dospívání, který začíná již v první jeho fázi, je vytvořit diferenciaci vztahů mezi vrstevníky podle pohlaví. Vztahy mezi pohlavími vznikají postupně a není možné je jednoznačně věkově vymezit (Farková 2008, s. 19).

Nejprve převažuje sklon utvářet skupiny jedinců stejného pohlaví. U žáků staršího školního věku nastává potřeba intimního párového přátelství. V závěru základní školní docházky se začíná ohlašovat zájem o druhé pohlaví.

„Zkušenosti učitelů potvrzují, že na druhém stupni základní školy nastává jakýsi zlom – u mnoha žáků se v období puberty zhoršuje prospěch, začínají být vzdorovití, ztrácejí zájem o školu. Vývojové období pubescence přináší mnoho výchovných problémů, které lze řešit pouze citlivým přístupem, porozuměním, respektováním a akceptováním tohoto jevu“ (Emmerová 2007, s. 6—11).

1.2 Žák

V pedagogickém slovníku jsou uvedeny dvě definice pojmu žák. Jedna z nich konkretizuje pojem žák jako jakýkoli subjekt, který se ocitl v podmínkách, kdy je vzděláván a de facto se na něho hledí jako na pasivní objekt (kritériem disciplinovanosti pasivního objektu je bezvýhradná poslušnost bez přemýšlení a námitek – což je vysoce nepřirozené,

protože subjekt má vždy vnitřní život i vnější aktivity). Druhá mluví o žákovi v souvislosti se vzděláváním v jakémkoli čase a věku bez návaznosti na školský systém.

Doslovně definice zní: „*Žák je označení pro člověka v roli vyučovaného subjektu, bez ohledu na věk. Žákem může být dítě, adolescent, dospělý.*“ (Průcha 2017, s. 316). Druhá definice popisuje termín žák následovně: „Označení dítěte, které navštěvuje základní školu“ (Průcha 2017, s. 316).

Diskutabilní je používání pojmu „žák“ i pro mládež či dospělé, kteří studují na následných zařízeních – středních školách či nástavbách. V dnešní době ale postupně dochází dle mého názoru k odlišení mladistvých, kteří studují na středních školách, stále více se setkávám s termínem student.

Celá školská soustava se vlastně orientuje na pojem žák. Právě on má být školským systémem vzděláván, kvůli němu vzniklo školství, školy. Učitelé získávají kompetence ke kvalitnímu vzdělávání a formování žáků.

Profesor Zdeněk Helus popisuje ve své práci žáka následujícími pěti body:

1. Žák je osoba, tj. člověk zaštitěný právním systémem.
2. Žák je osobnost, tj. člověk vyznačující se určitými vlastnostmi a způsobilostmi.
3. Žák je individualita, tj. člověk jedinečný, který se od ostatních liší, ale se svými odlišnostmi s nimi také vchází v kontakt.
4. Žák je subjekt, tj. člověk, který prožívá a je zdrojem jednání.
5. Žák je sociální role, tj. člověk, který někam náleží, kde je vystaven určitým úkolům a nárokům (Helus 1979, s. 58—59).

Při vzdělávání žáka je nutno brát zřetel na komplexní pojetí žáka a také si uvědomit, jaké charakteristiky žáka působí na edukační proces ve školním prostředí. Mezi základní determinanty vzdělávacího procesu řadíme kognitivní, afektivní, fyzické, sociální a sociokulturní charakteristiky žáka. Ke kognitivní stránce patří inteligence, schopnosti, styly učení atd., k afektivní zase postoje, motivace, potřeby. Fyzická charakteristika žáka se zaměřuje na pohlaví, rozdíly věku atd. Mezi sociální a sociokulturní determinanty můžeme jmenovat vzdělanostní úroveň rodiny, etnickou příslušnost a jiné (Průcha 2017, s. 123).

Při výuce je nutné myslet na žáka jako na komplexní osobnost, která se skládá z řady částí, které je nutné všechny v souladu harmonicky rozvíjet. V knize Pedagogika pro učitele je osobnost žáka popsána jako kombinace

1. Tělesné konstituce – včetně tělových pocitů, vnitřního hmatu, fyzické a fyziologické reakce, vazby tělesné schránky a psychiky, neverbální komunikace a další.
2. Temperamentu – vlastnosti vzniklé zejména na základě typové charakteristiky vyšší nervové soustavy a emocionality
3. Schopností, což jsou předpoklady pro výkon určitých aktivit. Zde svou roli hraje inteligence, tvořivost, paměť, představivost a komunikační vybava.
4. Kognitivních stylů neboli způsobů, jimiž si žák osvojuje svět v nejširším slova smyslu. Patří sem styl zrakový, sluchový, pohybově-citový, styl orientovaný na detaily, styl zaměřený na vnímání celku apod.
5. Motivace a potřeby. Vnitřní motivace – vnitřní pohnutky k určité činnosti – velmi významný faktor, na kterém je třeba pracovat. Potřeba znamená určité zaměření osobnosti vyplývající z pocíťovaného nedostatku či naopak nadbytku.
6. Charakteru – ten můžeme definovat jako soubor mravních zásad, postojů a regulačních mechanismů, které řídí vztahy jedince a okolí.
7. Vůle neboli snažení, autoregulace za účelem určitého jednání.
8. Role – forma existence člověka, v níž se nachází v přímé interakci s druhými, ale i sám vůči sobě.
9. Chování a jednání – to, jak se jedinec projevuje vůči realitě (Valenta in Vališová 2007, s. 270—271).

1.3 Hodnoty

Věda, která se zabývá problematikou hodnot, se nazývá axiologie. Řecké slovo „axia“ překládáme jako hodnotu, cennost a pojem logos potom tradičně jako slovo, logia pak nauka, věda. Axiologie je tedy nauka o hodnotách, jejich povaze, místě, hierarchii a vztazích.

Termín hodnota má řadu významů, zjednodušeně se dá říci, že hodnot je tolik, kolik je subjektivních pohledů blízkých tomuto pojmu. Primárně je ale tento pojem spjat s něčím významným, hodnotným, cenným.

Lidské hodnoty se podle obsahu dělí na materiální a nemateriální. Dále je můžeme rozdělit na osobní a sociální, zahrnující jiné lidi. Existují také hodnoty duchovní, morální a ideály (Vágnerová 2012, s. 163).

Jiná definice popisuje hodnotu jako subjektivní ocenění nebo míru důležitosti, kterou jedinec přisuzuje určitým věcem, jevům, symbolům, jiným lidem aj. (Průcha 2017, s. 74). „*Hodnoty vznikají hodnocením, což znamená volit mezi kvalitami, vybírat, dávat přednost a odmítat na základě určitých kritérií, standardů a vzorců*“ (Kučerová 1996, s. 65).

Pokud chceme hodnoty kvalitativně porovnávat, vytváříme a následně k tomu využíváme hodnotový žebříček, ve kterém si hodnoty individuálně řadíme dle svých priorit, tj. přiřčené důležitosti. Je jasné, že každý člověk má své priority řazené dle vlastního pohledu na svět. Člověk je ale tvor společenský, a tak by měl respektovat tzv. stabilní – základní hodnoty. Ty jsou často dle svého významu zaznamenány v pyramidovém schématu.

Hodnoty lze chápat i jako kritéria, jejichž prostřednictvím lidé posuzují jak okolní svět, tak sebe sama a své vlastní jednání. Žebříček hodnot odpovídá hierarchii potřeb, protože potřeby motivují aktivity zaměřené na získání toho, co má pro daného jedince nějakou cenu (Vágnerová 2012, s. 163).

„*Když jedinec přijal určitou společenskou hodnotu za svou a řídí se jí, mluvíme o jeho hodnotové orientaci. Hodnotová orientace zahrnuje důležité postoje jedince, cíle, emoce i další motivy*“ (Čáp 1993, s. 160). Hodnotová orientace prochází v průběhu života proměnami, dochází ke změně preference hodnot, mění se i pozice jednotlivých hodnot v rámci jejich hierarchie.

V oboru psychologie existuje řada klasifikací hodnot. Například již citovaná Stanislava Kučerová dělí hodnoty na čtyři základní skupiny – vitální, sociální, civilizační a duchovní hodnoty. „*Vitální neboli životní hodnoty se vztahují především k fyziologickým potřebám – například ke zdraví, uspokojení smyslů. Sociální hodnoty se týkají oblasti vztahů mezi lidmi, ale i k sobě samému. Civilizační hodnoty jsou dány společenskou organizací, komunikací, vyspělou technikou. A poslední duchovní hodnoty vycházejí z potřeby hledat podstatu a smysl života*“ (Kučerová 1996, s. 70).

Jednou z nejčastěji citovaných teorií v oblasti lidské motivace a hodnot je hierarchie lidských potřeb Abrahama Harolda Maslowa. Podle Maslowa jsou lidské potřeby uspořádány

od nejnižších k nejvyšším a vyšší motivy se objevují až v době, kdy byly uspokojeny potřeby nižší úrovně.

Psycholog Maslow ve své teorii vyšel z díla Sigmunda Freuda, který předpokládá, že agresivní chování lidí má stejný biologický základ jako silné lidské pudy, zjednodušeně řečeno, že člověk je od své podstaty sobecký, agresivní. Maslow tuto teorii vzal a kompletně obrátil, věří v opak. Ačkoliv člověk dokáže být sobecký, agresivní, toto jednání nevychází z jeho podstaty. Maslow tvrdí, že jádrem lidské přirozenosti je dobrota a slušnost. A pokud lidé vybočí z toho konceptu chování, pak zřejmě reagují na stres či bolest, nebo nejsou uspokojeny jejich základní lidské potřeby. Mezi ně Maslow řadí bezpečí, lásku, sebeúctu.

Maslowova hierarchie lidských potřeb se opírala o originální teorii lidské motivace. Podle ní se člověk neustále snaží uspokojovat své motivační pohnutky. Jakmile je uspokojena jedna pohnutka, nahradí ji jiná. Důležité v jeho vysvětlení těchto principů však je, že pořadí různých motivů není náhodné. Lidské motivy jsou uspořádány do hierarchie – pyramidový systém. Místo každého motivu v hierarchii je dáno mírou naléhavosti. Pokud se současně dožadují uspokojení dvě pohnutky, získává přední místo ta, která je z biologického hlediska naléhavější. Lidské motivy, jako je láska, spravedlnost, laskavost, krása, sebeúcta a další jsou uspokojovány dle toho, zda již byly uspokojeny potřeby nižšího řádu, potřeby naléhavější.

Maslow předpokládal, že existuje nejméně pět skupin – stupňů cílů, které označuje za základní lidské potřeby. Patří sem fyziologické potřeby, bezpečí, láska, uznání, sebeaktualizace. Nejnižší stupeň v hierarchii – pyramidě patří fyziologickým potřebám, jako je hlad, žízeň, únava, spánek apod. Dále o stupeň výš se nacházejí potřeby bezpečí – jistoty, stability, spolehlivosti, osvobození od strachu, úzkosti, chaosu. Potřeba pořádku, zákona, mezí, pocit zabezpečenosti a mimo nebezpečí. Tuto potřebu můžeme velmi dobře pozorovat u dětí, které potřebují řád, hranice, předvídatelnost událostí. Pocit bezpečí potřebují ale i dospělí. Na třetí úrovni leží potřeba lásky, náklonnosti, sounáležitosti, potřeba někam patřit. Předstupeň absolutního vrcholu tvoří potřeba dosažení úspěchu, prestiže, potřeba být kompetentní, získat souhlas, uznání, pozornost, důležitost, ocenění. A to jak ve vztahu k okolí, tak ale i k sobě samému – potřeba vlastní sebeúcty, pozitivního sebehodnocení. Na vrcholu pyramidy se nachází potřeba seberealizace, potřeba nalézt sebenaplnění, realizovat vlastní potenciál. Pohled na vlastní seberealizaci je u každého naprosto individuální. Někdo chce být nejlepším v oblasti sportu, někdo chce být nejlepším rodičem.

První tři stupně – fyziologické potřeby, potřeby bezpečí, potřeby lásky a sounáležitosti označuje Maslow za nižší potřeby. Vyššími potřebami jsou především seberealizace a potřeba růstu. Vyšší potřeby jsou méně naléhavé z pohledu člověka pro přežití. Život založený na vyšších potřebách je ale dle Maslowa kvalitnější, delší. Někteří lidé uspokojování vyšších potřeb odkládají, posouvají, někteří dokonce i trvale ztrácejí.

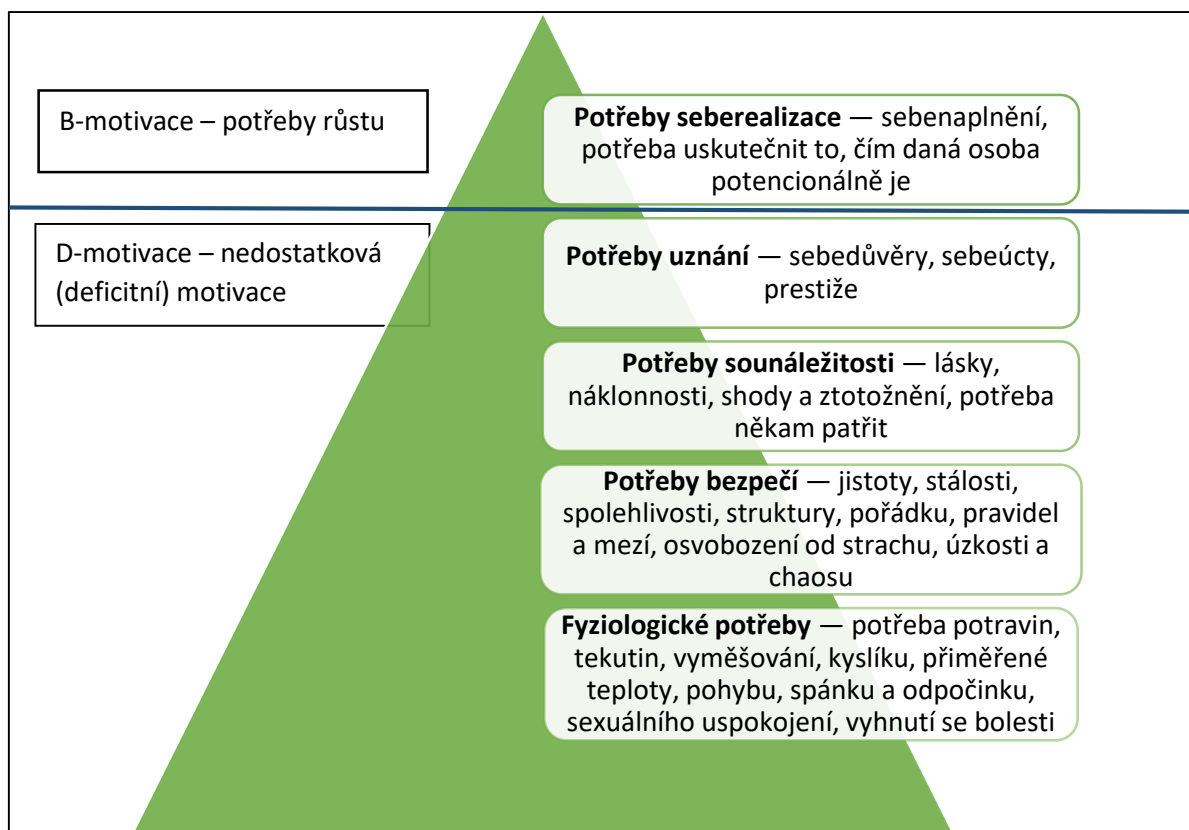
Vyšší potřeby budou motivací za předpokladu, že nižší potřeby byly alespoň částečně uspokojeny. Pokud je snadné uspokojit nižší potřeby, je zde více času a prostoru pro uspokojování vyšších potřeb.

S uspokojováním lidských potřeb souvisí další pojmy Maslowova učení. Jedním z nich je deficit – nedostatek, tedy vlastnost, která zásadně ovlivňuje motivaci. Maslow totiž rozlišuje D-motivaci, tzn. nedostatkovou, a růstovou, B-motivace, které mají silný dopad na to, jak vnímáme skutečnost. Člověk, který nemá uspokojeny nedostatkové potřeby, bude poháněn nedostatkovými obavami. Naopak, člověk, jehož základní nedostatkové potřeby jsou uspokojeny, vidí svět vstřícněji, radostněji (Maslow 2014, s. 205).

Deficitní (nedostatkové) potřeby (D-potřeby) jsou uspokojovány kvůli odstranění nějakého nedostatku a tvoří je čtyři spodní vrstvy – příčky pyramidy. Poslední – pátá, nejvyšší příčka – vrchol pyramidy tvoří již zmiňované B-potřeby neboli potřeby růstu – seberealizace.

„Pokud se podaří alespoň částečně tuto potřebu seberealizace naplnit, dostavuje se pocit uspokojení a jedinec je nadále a snad i více vnitřně motivován. Jedná se o potřebu jakéhosi vnitřního naplnění, něčeho, co jedince uspokojuje a dává jeho bytí smysl“ (Maslow 2014, s. 223). Zatímco nižší potřeby jsou víceméně shodné pro celou lidskou populaci, potřeba seberealizace je nadmíru individuální a liší se u každého jedince. Zároveň je tato potřeba nikdy neukončený proces. Z tohoto důvodu nemůže být nikdy a zcela uspokojena.

Ačkoliv je Maslowova hierarchie velmi často citována v řadě oborů, tak i přesto byla podrobena nejednou kritice. Především kvůli předpokladu, že úsilí o seberealizaci vzniká teprve poté, když byly uspokojeny nedostatkové potřeby – včetně fyziologických potřeb. Je zdůrazňován fakt, že například řada umělců se věnovala tvůrčí práci, i když neměla zajištěny základní potřeby – dostatek jídla.

Obr. č. 1: Maslovova pyramida potřeb

Každý jedinec má své vlastní motivace, které jsou ovlivněny věkem, zkušeností, sociokulturním prostředím, kde se nachází atd. Člověk je tvor společenský, žije v interakci s ostatními lidmi, kteří mají zase své hodnoty. K tomu, aby lidé žili ve shodě, jim napomáhá akceptace tzv. univerzálních – společných hodnot.

Univerzální hodnoty jsou principy, na kterých jsme se všichni shodli a podle nich žijeme. Hodnoty (hodnotové orientace) jsou osvojovány v procesech socializace a enkulturace. Určité hodnoty (např. morální) mají trvalou, „absolutní“ platnost, jiné jsou proměnlivé a mají krátkodobé trvání.

Z pohledu pedagogického jsou důležité hodnotové systémy mládeže, vzdělání jako významná společenská hodnota a také hodnoty a postoje, jež jsou součástí cílů a jsou obsaženy v rámci vzdělávacích programů (Průcha 2003, s. 74).

Proces osvojování hodnot, zvláště těch univerzálních, probíhá po celý život jedince. V průběhu vývojových stadií se mění, prohlubuje.

Z hodnotové soustavy člověka vychází postoje. „*Postoj je hodnotící vztah zaujímaný jednotlivcem vůči okolnímu světu, jiným subjektům i sobě samému. Zahrnuje dispozici chovat se či reagovat určitým relativně stabilním způsobem. Postoj je získáván na základě spontánního učení v rodině a v jiných sociálních prostředích*“ (Průcha 2017, s. 123).

„*Morálně důležité postoje se osvojují v průběhu života, do značné míry již v dětství a mládí, interakcí jedince se společenským prostředím, především nejbližším. Vznik těchto postojů se vysvětluje napodobováním, identifikací a dalšími formami sociálního učení, ale také vyrovnáváním se s životními událostmi a zvládáním zátěže. Na morálně důležité postoje působí větší počet osob a jiných podmínek, přitom však u různých dětí a mladistvých jsou v popředí jiné z nich, a ty se dále v průběhu ontogeneze mohou měnit, takže dosavadní výzkumné výsledky neposkytují s obecnou platností údaje o rozhodujícím vlivu některé osoby či podmínky*“ (Čáp 2003, s. 337—338).

„*Zpravidla se rozlišují dvě hlavní stadia ve vývoji morálních a příbuzných postojů. První stadium zahrnuje dětství přibližně do prepuberty. Dítě si v každodenním životě, nenápadně, „latentní formou“ osvojuje počáteční názory a hodnocení různých způsobů chování a jednání osob, skupin, popřípadě ideologií. Podstatnou úlohu přitom má rodina, dále pak škola, skupina vrstevníků, nejbližší prostředí, pohádky a příběhy, modely sdělovacích prostředků komentované a hodnocené významnými druhými. Tak vznikají elementární, předběžné formy morálních a příbuzných jim postojů*“ (Čáp 2003, s. 337—338).

První období končí dle psychologů Čápa a Mareše v období prepuberty, tedy v době, kdy je završen mladší školní věk, u dívek je to asi v deseti letech, u chlapců ještě o rok později, tedy přibližně v jedenácti letech.

Na podkladě základů získaných z období prepuberty pokračuje vývoj postojů zvláště v adolescenci. Do tohoto vývoje již více zasahuje širší společenské prostředí, včetně společenských institucí a organizací.

„*Postoj mládeže je vztah mládeže k společnosti, přírodě, hodnotám, událostem atd. Postoje mládeže se vytvářejí v průběhu socializace. V období dospívání se většina mládeže vyznačuje vyhraněnými postoji k normám a hodnotám předchozích generací*“ (Průcha 2017, s. 171).

Tato diplomová práce se zaměřuje svým obsahem především na období staršího školního věku, adolescence. Z tohoto důvodu bude právě této problematice – definici tohoto vývojového období věnován větší prostor.

1.4 Morální zrání dospívajících

Etika je věda zabývající se morálním jednáním. Zkoumá hodnoty, které usměřňují lidské jednání v takových situacích, ve kterých je možnost volby prostřednictvím vůle. Na rozdíl od morálky, která je blíže konkrétním pravidlům, se etika snaží najít společné a obecné základy. A právě na těchto základech stojí morálka.

„Morálku můžeme charakterizovat jako souhrn kladných hodnot, které vyznáváme, a o které ve svém životě usilujeme. Jsou to i pravidla, která nás vedou ke kladným hodnotám a nabádají nás vystríhat se zlých skutků“ (Vágnerová 2012, s. 170).

Morální vývoj je vývoj morálních postojů, morálního usuzování a morálního jednání jedince během života. Vývoj je ovlivněn věkem, zvláštnostmi osobnosti, výchovou (zejm. rodinnou), sociálním prostředím, normami dané společnosti. Vývoj probíhá po celý život, postupně se učíme posuzovat, co je a co není dobré. Naše volby a rozhodování se řídí osvojenými hodnotami. Člověk se postupně stává morálním.

V průběhu dětství a dospívání dochází k osvojování morálních postojů nejprve od rodičů, v době školní docházky také od učitelů a neopomenutelný vliv na utváření hodnot má i vrstevnická skupina a kamarádi, s nimiž jedinec tráví svůj volný čas. V neposlední řadě dospívající ovlivňují i sdělovací prostředky. Média nám zprostředkují hodnoty, které naše společnost (u dospívajících – jejich vrstevníci) pokládá za důležité a staví je do středu pozornosti.

Morálka se v dětech buduje výchovou. Rodiče by měli být zodpovědní a stát se pro své děti pozitivním vzorem. Hodnoty se na děti přenáší v rodině každodenním soužitím. Dítě, dospívající si postupně vytvoří soustavu hodnot. Stejně tak si vytvoří i morální pravidla.

V období mladšího školního věku (7–11 let) mohou děti dosáhnout tzv. konvenční morálky. Vyvinul se u nich smysl pro povinnost, neřídí se morálními zásadami jen pro svůj prospěch, zaměřují se na skupinu. V první fázi tohoto období se snaží chovat dle očekávání druhých, aby se vyhnuli nepřízni pro ně důležitých osob. Chce se tzv. zavděčit. Ve druhé fázi

vnímá dítě autoritu, má smysl pro povinnost a zná pocit viny. Řídí se požadavky autority, zaměřuje se na zákon a pořádek.

„V období staršího školního věku (od 12 let) dospívající dosahuje tzv. postkonvenční morálky. I v tomto období prochází dvěma fázemi. V první má stále silný pocit pro povinnost, začíná mít ale také smysl pro zákonnost, spravedlnost. Pravidla jsou v této době chápána tak, že se dají změnit. Mladý člověk se zamýšlí nad jejich smysluplností. V druhé fázi dospívající dokáže nahlížet za úroveň povrchní spravedlnosti a oprávněnosti“ (Cakirpaloglu 2012, s. 94).

Ve školství se kompetence znalosti pravidel a pochopení jejich nutnosti posiluje prostřednictvím vytváření pravidel třídy. Jedinec ve třídním kolektivu se stane aktivní spolutvůrcem pravidel jeho skupiny. Stejně tak i dohlížitelem, zda všichni ve třídě pravidla dodržují.

Dle odborníků, ale i z pedagogické praxe je možné potvrdit, že dospívající mládež uznává zejména hodnoty svých vrstevníků. Ty pro ně mají v tu chvíli větší cenu než hodnoty jejich rodičů. Tato skutečnost může v mnoha případech vést ke konfliktním situacím. Z pohledů adolescentů jsou požadavky jejich rodičů na kvalitu hodnot přehnané, někdy moc striktní.

Přes veškeré výhrady k dospělým mají adolescenti o kontakt s dospělými, včetně vlastních rodičů, zájem. Adolescenti hledají dospělého, aby jim imponoval, představoval pro ně přirozenou autoritu a choval se k nim jako k rovnocenným partnerům. Potřebují, aby jim poskytl zpětnou vazbu, která by korigovala jejich názory a projevy. Akceptovaná autorita jim pomáhá rozlišovat, jaké chování je pro společnost ještě únosné (Vágnerová 2012, s. 214). V tomto období se už potřebuje sám rozhodnout, zda potřebuje, stojí o radu či nikoliv. Nechce již být tím, jehož je třeba poučovat.

Dospívající odmítají automaticky přejímat hodnoty a normy chování dospělých, snaží se najít lepší, a proto experimentují s různými variantami. Tento proces je odpoutává od rodiny a přibližuje k vrstevníkům.

V rámci adolescentní separace dochází k transformaci postoje k hodnotám uznávaným rodiči (Vágnerová 2012, s. 214). Nejde o jejich generalizované popření a odmítnutí, ale vystává zde nutkání vlastní zkušenosti, že dané hodnoty jsou platné. Projevuje se hledání smyslu. Jedním z výsledků adolescentního hledání identity je volba hodnot a norem. Dospívající jsou ochotni respektovat normy, o jejichž správnosti jsou přesvědčeni. V prosazování pravidel, která považují za důležitá, bývají radikální a nekompromisní.

Vlivem skupiny vrstevníků může dojít k posunu, změně osvojených hodnot, a to jak v kladné rovině, tak bohužel i záporným směrem.

Ve školním prostředí se nepředávají pouze morálně žádoucí hodnoty. Například opisování při testu není v některém podání selháním či podvodem, ale něčím, za co by si měli vrstevníci provinilce vážit, protože se mu to povedlo.

Na druhou stranu se ve školním prostředí podporuje v dnešní době řada pozitivních projektů či charitativních sbírek. Na základní škole, kde působím, se v letošním školním roce žáci dětského parlamentu věnují bádání po osudu milovického starosty, který byl aktivní v odboji za druhé světové války. Nejen, že se aktivní účastí na tomto projektu naučí řadě dovedností, také získají další silný podnět k tomu, uvědomit si, co je správné, dobré, co je hrdinstvím v pravém slova smyslu. Do charity se pustilo jen během prvního čtvrtletí několik tříd, ať to byla sbírka plyšáků pro seniory, sbírka pro psí útulek či vybrání peněz pro nemocné děti nebo zrakově postižené.

Školní vzdělávání se v mnohém zaměřuje na utváření žádoucích postojů žáků, například v oblasti multikulturní výchovy. Sociální psychologie ale dokládá, že k změnám naučených, za své přijatých postojů dochází velmi obtížně (Průcha 2017, s. 242).

Adolescenti mnohdy jinak uvažují a jinak jednají v závislosti na situačním kontextu. Problémem adolescentů nebývá nedostatek hodnot, mnohdy spíš jejich množství a hlavně roztržitost hodnot. Někteří adolescenti mají problém s přijímáním běžných hodnot a norem, někdy dochází k tzv. antiidentifikaci s platným společenským řádem. Takový postoj je většinou výrazem protestu proti společnosti (Vágnerová 2012, s. 214—219).

2 PREVENCE

2.1 Sociálně patologické jevy

Fungování lidské společnosti je založeno na normativním řádu. Ustálený, všeobecně přijímaný řád je soubor psaných i nepsaných předpisů a očekávání, vztahujících se k lidskému chování. V posledních letech zaznamenáváme značný nárůst jevů, které označujeme jako sociálně patologické. Jde o jevy, které vnímáme jako nechtěné, nežádoucí nebo nepřijatelné.

„Sociální patologie z lat. pathos – utrpení, choroba (anglicky socialpathology, německy sozialpathologie, francouzsky pathologie sociale) je souhrnný pojem pro označení chorobných, nenormálních, všeobecně nežádoucích společenských jevů. Patří sem i sankcionované formy deviantního chování, rovněž studium příčin jejich vzniku a existence“ (Mühlpachr 2008, s. 53).

Studiem a popisem těchto jevů se zabývá řada vědních disciplín, především sociologie, psychologie, pedagogika, medicína, etopedie a další. Sociální patologie se tedy zabývá zákonitostmi takových projevů chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, neboť porušují její sociální, morální či právní normy. V současné době je pojem sociální patologie někdy nahrazován pojmem sociální deviace nebo také sociální dezorganizace (Fischer 2009, s. 13).

Mezi negativními jevy, které nejvíce ohrožují děti školního věku, nejčastěji řadíme agresivní projevy chování (násilí), šikanování, lhaní, záškoláctví a útek, závislosti (tabák, alkohol, drogy, také závislost na moderní technice – televize, počítač), delikventní chování (vandalismus, krádeže, extremismus, rasismus).

Diagnostika rizikových faktorů v oblasti sociálně patologických jevů je velmi důležitá pro efektivní prevenci těchto nežádoucích jevů. Včasné rozpoznání nastupujících symptomů patologického jednání či chování u jedince či celé skupiny může pomoci těmto jevům předcházet.

Mezi základní činitele vzniku sociálně patologických jevů patří tedy především jedinec a prostředí, v němž tento jedinec žije, a které ho od počátku života obklopuje. Z hlediska jedince můžou být rizikovými faktory pro vznik sociálně patologických jevů jeho charakterové vlastnosti, jeho povaha, inteligence. Dále také pohlaví, náboženství a víra, mravní vývoj jedince, poruchy chování, také jeho zdraví a vliv zdraví na osobnostní vývoj či určitý druh

handicapu. Důležitá je také náchylnost k experimentování, míra zvědavosti, stav duševního zdraví, míra sociální zdatnosti. Svou významnou roli hraje také způsob využívání volného času, životní styl a potřeba jedince se odlišit či naopak „zapadnout“ mezi své vrstevníky.

Rodina je prvotní sociální skupinou, která ovlivňuje život každého z nás. V rodinném prostředí, které by mělo být především bezpečné pro dítě, se mohou vyskytovat rizikové faktory pro vznik sociálně patologických jevů. Za rizikové faktory můžeme považovat samotné rodinné zázemí, nepodnětnou vazbu mezi rodiči a dítětem, nedostatky v komunikaci mezi členy rodiny.

Od nástupu do školy je jedinec vystaven dalšímu sociálně podnětnému prostředí – školnímu klimatu. Ve školním prostředí nalezneme řadu pozitiv, ale i zde objevíme řadu rizikových faktorů. Od běžných jako je nepřátelská atmosféra ve třídě či celé škole, problematické vztahy mezi vrstevníky až po například užívání návykových látek či šikánování. Velmi důležitým faktorem ve školním prostředí, který na děti působí velkou měrou, je osobnost učitele. „*Garantem mravní výchovy ve škole byl, je a bude učitel. Jeho připravenost a úspěšné působení v této oblasti jsou podmíněny jeho dlouhodobou motivací rozvíjet mravní stránku žáků, jeho dostatečnými znalostmi z oblasti filozofie, etiky, psychologie a samozřejmě pedagogiky a také jeho dovednostmi kompetentně a promyšleně ovlivňovat mravní vývoj svých svěřenců*“ (Veselá 1998, s. 123).

V neposlední řadě v samotné společnosti se vyskytuje řada rizik pro vznik sociálně patologických jevů. Především velký vliv mají postoje a hodnoty, které společnost nastolí. Ruku v ruce s tím souvisí dnešní obrovský vliv masmédií nebo tzv. módní trendy. Ty mohou například mít vliv na postoj lidí vůči návykovým látkám či životnímu stylu.

O poruchu chování se nejedná, pokud jedinec není z různých důvodů schopen pochopit význam sociálních norem dané společnosti, například při mentální retardaci, nebo když lidé přišli z jiného společenského prostředí, z jiné kultury, kde platí jiné normy (Vojtová 2008, s. 52—53).

2.2 Poruchy chování v dospívání

V této kapitole bych se ráda věnovala základní typologii poruch chování, které se mohou projevit v období dospívání. Jedná se o lhaní, agresivní chování, záškoláctví, závislosti, delikventní chování a v neposlední řadě o dnes tolik diskutovanou šikanu.

Lhaní bývá u dítěte způsobem úniku z nepříjemné situace, kterou samo nedokáže vyřešit jiným způsobem. Dle Věry Vojtové dělíme lež na tři skupiny, lež pravá, lež bájná a destruktivní lež. Z toho lež bájná, kdy ji dítě používá k tomu, aby si uspokojilo potřebu, která uspokojena není, se nepovažuje za poruchu chování.

Lež pravá je charakteristická úmyslem použít nepravdivé tvrzení a dítě si je tohoto vědomo. „*Ve většině případů jde o obranný mechanismus, kdy se dítě snaží vyhnout potížím či získat nějakou výhodu*“ (Vojtová 2008, s. 42).

Z pohledu míry závažnosti je destruktivní lež nejhorší. „*Tato lež záměrně poškozuje druhou osobu či osoby nebo může být použita k dosažení osobního prospěchu na úkor druhých*“ (Vojtová 2008, s. 42). Tuto lež nelze považovat za nějaký obranný reflex, jde o promyšlený čin, často spojený například s agresivitou nebo egoismem.

V současné době se nárůst **agresivity** stává celosvětovým problémem. Násilí a agresivita se objevují u stále mladších dětí, výjimkou není ani u žáků 1. stupně základní školy (Emmerová 2008, s. 6–11).

Agresivní chování u dětí se utváří již v předškolním věku. Dle odborníků je agresivita do jisté míry vrozená či dokonce zděděná, jedná se o charakteristický znak osobnosti – vznětlivost a impulzivita. Ale tyto vlastnosti jedince ještě z něj samy osobně agresora nedělají. Zásadní podíl na agresivitě jedince má styl výchovy dítěte.

Čím více je výchova dítěte založena na konfliktech a trestech, tím agresivnějším a asociálnějším se dítě stane. Negativní výchova se projevuje křikem, trestáním, zakazováním, ale také ignorováním dítěte. Negativní výchova má na špatné chování dětí daleko větší vliv než pozitivní výchova na dobré vychování. Rodiče, kteří své děti bijí a třeba i zneužívají, mají na dítě největší vliv. (Hamer 2003, s. 49).

Zdrojem agresivity může být ale také rozmazlující a benevolentní výchova, kdy dítě nedostane od rodičů hranice. Následně ale ve vzdělávacím zařízení se dostane do situace, kdy je třeba, aby se podřídl autoritě, učiteli či kolektivu. Únikem pro dítě může být projev agresivity.

Agresivní chování je ve školách obvykle vedeno proti jedinci či více osobám, většinou mezi žáky navzájem. V poslední době se stále více projevuje i vůči dospělým osobám ve škole, proti učiteli nebo jiným pracovníkům školy. Některá agresivita žáků se projevuje vůči předmětům, zařízení ve škole. V tomto případě mluvíme o vandalismu.

Záškoláctví je specifický sociálně patologický jev, který se váže na školní docházku. Záškoláctví je přestupek žáka, který úmyslně zanedbává návštěvu školy. Je chápáno jako porušení školního řádu (Čech 2002, s. 115–124).

Jiná definice mluví o záškoláctví takto: Záškoláctví je jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popřípadě souhlasu rodičů, nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov. Má zpravidla souvislost se školní neúspěšností žáka (Průcha 2008, s. 310).

Školní docházka je zákonem stanovena na devět let. Za dohled nad dodržování povinné školní docházky zodpovídají rodiče, či zákonní zástupci. Za porušení této povinnosti hrozí sankce a řeší je odbor sociálně právní ochrany dítěte a také policie. Samotným žákům za jejich prohřešek hrozí sankce za porušení školního řádu.

Pro případ nutnosti řešit prohřešek záškoláctví byl v roce 2002 vydán a je pravidelně aktualizován Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (MŠMT 2002). Záškoláctví bývá hodnoceno jako úmyslné zameškávání školního řádu. Žák se z vlastní vůle, většinou bez vědomí rodičů, vyhýbá pobytu ve škole a neplní školní docházku. V některých případech nejde jen o vyhýbání se plnění školních povinností, někdy je záškoláctví také projevem vzdoru, odporu vůči škole, školní třídě, učiteli, ale i vůči samotným rodičům.

Tzv. chození za školu může být i varovným signálem, že se dítě nachází v nekomfortní situaci, například je vystaveno problému, na který nestačí. Důvody mohou být velmi rozdílné, od nefunkční rodiny, problémů v rámci třídního kolektivu, tak i přemrštěné požadavky na školní výkon ze strany rodičů či šikana.

Někdy se absence bez vědomí rodičů jejich děti dopouští v rámci experimentování, které k věku dospívání prostě patří. Dospívající jedinec může být ovlivněn také partou, která se k záškoláctví může stavět pozitivně.

Je nutné si také uvědomit, že i samotné záškoláctví může mít různé podoby. Nejčastěji se setkáváme s tzv. pravým záškoláctvím, kdy žák se školní výuky nezúčastní bez vědomí jeho rodičů. Dle mé letité praxe pedagoga jde o nejčastější případ. Druhým typem je záškoláctví s vědomím rodičů. Rodiče žáka v nenávštěvování školy vlastně podporují, při sebemenším problému nebo jen pouhé lenosti nechají dítě doma a ze školní výuky jej omluví.

V poslední době dochází k nárůstu krytí pravého záškoláctví ze strany zákonných zástupců dítěte. Dítě se výuky neúčastní bez vědomí rodiče, ten je na záškoláctví upozorněn a následně, aby předešel dalším problémům, dítěti absenci omluví. Tento krok, pokud se opakuje, může ale naopak způsobit nedozírné problémy s pravidelnou školní docházkou do budoucna. Záškoláctví bývá spojeno s dalšími sociálně patologickými jevy, například to bývá užívání návykových látek, delikvence v podobě krádeží, vandalismus. Všechny tyto sociálně patologické jevy mají neblahý vliv na osobnostní vývoj jedince.

Dalším z patologických jevů, který může dospívajícího ohrozit, je **závislost**. Závislost je stav, při kterém absence látky nebo jiného podnětu vyvolává v organismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, ale i při určité činnosti, která přináší nadměrné uspokojení (Kühn 2001, s. 20).

V knize Patologické závislosti od Pokorného a kolektivu se mluví o patologických závislostech, které autoři dělí na drogové a nedrogové. Mezi látky způsobující patologické závislosti řadí nikotin, kofein, alkohol a také samozřejmě nelegální drogy. Jako nedrogové závislosti autoři uvádí závislost na sexu, patologické přejídání, bulimii, závislosti vztahující se k informačním technologiím – osobní počítač, závislost na internetu, závislost na počítačových hrách, závislost na televizi, virtuální realitě – simulátory, trenažery, dále sem patří gamblerství a nově také závislost na mobilních telefonech (Pokorný 2002, s. 82). Závislost na mobilních telefonech úzce souvisí se závislostí na sociálních sítích.

Propuknutí případných závislostí dospívajících může být do velké míry ovlivněno trávením jejich volného času. Řada dětí školního věku tráví méně času venku se svými kamarády, přednost dávají raději sledování televize, hraní počítačových her nebo komunikaci na sociální síti prostřednictvím mobilních telefonů či počítačové techniky. A právě zde hrozí v krátké době vznik závislostí.

Školní prevence bývala nejvíce zaměřena na protidrogovou výchovu, dnes se ale prevence také věnuje kyberšikaně. Ve školním prostředí se může dospívající setkat především s jevy jako kouření cigaret, pití alkoholických nápojů a bohužel v poslední době je na vzestupu experimentování s marihuanou či pervitinem nebo heroinem. Například na počátku roku 2016 byly v internetovém periodiku zveřejněny výsledky testování žáků devátých tříd v Orlové, z nichž vyplynulo, že každý čtvrtý deváťák má s pervitinem svou zkušenost (Wojnar 2017).

Konzumace alkoholických a tabákových výrobků se stává u velké spousty nezletilých dětí samozřejmostí a součástí jejich image a vrací se pravidelně k těmto závislostem, u jiných

dospívajících jde pouze o jednorázový experiment. Velký vliv na užívání návykových látek mají mimo rodinu vrstevníci, spolužáci či parta jedince. Svou roli v tom hraje také vzdor, nuda či řešení nějakých problémů touto cestou.

Rozdíl mezi příležitostným experimentováním a závislostí na návykové látce je charakterizován několika znaky, které vyjadřují syndrom závislosti. Mezi tyto znaky patří především silná potřeba užívání látky s různou intenzitou, zvyšující se tolerance většího a častějšího množství dávek, omezení vlastních dřívějších zájmů v důsledku závislosti a vyskytující se abstinenční příznaky.

Návykové látky mají u dětí i dospělých svá specifická rizika. Dětem oproti dospělým hrozí vyšší riziko těžkých otrav, rychleji se vytváří závislost, může dojít k zaostávání v psychosociálním vývoji, existuje také vyšší riziko nebezpečného jednání pod vlivem návykové látky. Návykové problémy se u dospívajících pojí častěji s dalšími komplikacemi, jako je selhávání v životních rolích, páchání trestné činnosti apod.

Mezi návykové látky, které jsou mezi dětmi a mládeží na základních školách nejrozšířenější, patří bezesporu tabák. Řada žáků základní školy je přesvědčena, že kdykoliv mohou s kouřením přestat. Kouření je však silně návykové a většina dětí není později schopna sama o sobě tento návyk opustit.

Alkohol v rukou mladých lidí se v poslední době stává jakýmsi módním trendem. *„Rostoucí spotřeba alkoholu u dětí a mládeže je v naší společnosti stále závažnějším zdravotním a sociálním problémem. Tím, že české děti ochutnají podle průzkumu alkohol již kolem jedenáctého roku života, řadí se naše republika na první místo mezi zeměmi EU. S přibývajícím věkem sice stoupá informovanost dětí o škodlivosti alkoholu, paradoxně však roste i jejich tolerance k pití alkoholických nápojů a odmítání abstinence jako určitého životního stylu“* (Alkohol 2017).

Závislost vzniká zejména dlouhodobým, pravidelným užíváním alkoholu, u dospělých lidí je to většinou otázka dvou a více let, u dětí přibližně kolem 15 let věku se jedná ale pouze o několik měsíců. Čím je tedy jedinec mladší, tím dříve a rychleji závislost vzniká (Alkohol 2017).

Pokud chceme mít ucelený přehled o nejčastěji se vyskytujících sociálně patologických jevech u žáků staršího školního věku, nesmíme opomenout problematiku **delikventního chování**. Pojem delikvence zahrnuje takové formy poruch chování, které přichází do konfliktu

se zákonem anebo porušují společenské normy. Podle stupně závažnosti činu, kterým osoba porušuje normy, hodnotíme takové chování jako disociální, asociální a antisociální.

Disociální chování můžeme zjednodušeně charakterizovat jako kázeňské přestupky ve škole, neposlušnost, vzdorovitost, lež. Asociální chování je již závažnější formou delikvence. Ze školního prostředí sem patří alkoholismus, záškoláctví, toxikomanie, útěky, kouření, gamblerství, demonstrativní sebepoškozování. V případě antisociálního chování, jak sám název napovídá, mluvíme o závažném protisociálním jednání, které je u dospělých označováno jako trestná činnost, kriminalita, zatímco u dětí do 15 let je nejčastěji používán pojem delikvence.

Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění. U dětí do 15 let je nepřipustné trestní stíhání. Místo trestní sankce jim může být uložena v rámci občanskoprávního řízení tzv. ochranná výchova, tj. výchova ve státním zařízení, které spadá pod ministerstvo školství.

Další opatření výchovná, ochranná a trestní jsou definována v z. č. 218/2003 Sb.

Mezi nejčastější případy provinění patří krádeže, násilí, destruktivní chování, vandalismus, sprejství, v poslední době také extremismus, rasismus. Děti si mnohdy ani neuvědomují vážnost svého jednání. Kriminalita majetková je u dětí a mládeže nejčastějším typem. U mladistvých byla popsána celá škála motivací ke krádeži. Od touhy po věci, na kterou nemá například dostatek financí, přes negativní vliv party, kde si chce kupříkladu získat své postavení, až po krádeži, kdy si potřebuje zajistit finance na návykové látky.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že mnou výše popsané sociálně patologické jevy patří současně pod delikvenci.

Poslední sociálně patologický jev, kterému se budu v této kapitole věnovat, je **šikana**. Téma, které nyní rezonuje i českým školstvím. Šikana mezi žáky, ale i mezi sociální dvojicí žák – učitel. Význam tohoto z francouzštiny pocházejícího pojmu znamená opakovaně zlomyslně a zbytečně týrat, sužovat, pronásledovat. Šikana je opakované násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který se nemůže této situaci vyhnout a není schopen se jí bránit. Ze sociálně psychologického pohledu se jeví šikanování jako onemocnění celé skupiny. Ve zdravém klimatu by dle odborníků k šikaně nemělo dojít, neujala by se. Hned v počátku určité agrese by na toto jednání někdo ze skupiny upozornil (Říčan 2010, s. 21).

Šikana zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věci druhé osoby, tak i slovní útoky jako nadávky, pomluvy, vyhrožování nebo ponižování. I nápadné přehlížení a ignoraci lze označit za formu šikany.

Oběti mají v důsledku šikanování vážné psychické, ale i fyzické potíže, a to často až do dospělosti. Vysoké procento mužů a žen, kteří byli v dětství šikanováni, se pokusilo o sebevraždu nebo se myšlenkami na ni zabývalo (Train 2001, s. 44). Dle dostupných materiálů chlupci častěji šikanují přímo, užívají fyzického násilí, dívky naopak užívají spíše slovní a také častěji nepřímou šikanu, tzv. přehlížení. Velmi rozšířená je v poslední době kyberšikana, kdy se ukazuje, že je to pro dospívající nejsnazší způsob, jak někomu ublížit. Při kyberšikaně jsou využívány elektronické komunikační prostředky, především sociální sítě.

Při šikaně si musíme všimnout všech aktérů, ať oběti, agresora, tak také tzv. mlčící většiny. Ta hraje při šikaně svou důležitou roli. Ponížení je většinou o to větší právě proto, že má své publikum. Mlčící většinou se žáci stávají buď ze strachu, nebo z pobavení se.

„Šikana je zrádná, jejím terčem se může stát i dítě tělesně a duševně vyspělé, s velmi dobrým rodinným zázemím, třeba jen proto, že neumí nebo není ochotno „výt s vlky“. Absolutně chráněný není nikdo“ (Říčan 2010, s. 21).

2.3 Prevence

„Prevence je soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejm. onemocnění, poškození, sociálně-patologickým jevům“ (Průcha 2008, s. 178). Slovo prevence je latinského původu a znamená opatření učiněná předem, včasnou obranu nebo ochranu. Prevenci můžeme dělit dle potřeby na prevenci specifickou a nespecifickou, následně na prevenci primární, sekundární a terciární. Specifická prevence je zaměřena na konkrétní osoby, u kterých hrozí, že dojde k nežádoucím jevům. Nespecifická prevence cílí na společnost jako takovou, snaží se například o kvalitnější trávení volného času obyvatel a tím pozitivně působit.

Přibližně od roku 1950 se prevence rozdělila na primární a sekundární. Cílem primární prevence je předcházet problémům předtím, než se v populaci vyskytnou. Sekundární prevence se provádí až po vzniku problému, ale ještě předtím, než způsobí závažné důsledky

či poškození. Od roku 1960 se hovoří také o terciární prevenci, která označuje stav, kdy problém již způsobil poškození a jejím cílem je snaha předejít dalším škodám (Nešpor 1995, s. 25).

Primární prevence se zaměřuje na předcházení vzniku rizikového chování a sociálně patologických jevů. Cílem primární prevence u žáků staršího školního věku je rozvoj sociálních dovedností, a nezastupitelnou roli zde mají specifické programy, které se zaměřují na problematiku užívání návykových látek, na problematiku šikany či záškoláctví. Mezi metody primární prevence patří besedy, přednášky, video či audionahrávky i mnohé další. Tato forma prevence by měla být uskutečňována převážně ve školách, přičemž nepostradatelné až zásadní je působení a vliv rodiny.

Sekundární prevenci, kdy se již řeší méně závažný problém, nejčastěji poskytují střediska výchovné péče pro děti a mládež a nízkoprahová kontaktní centra. Zde se uskutečňují terénní programy, resocializační programy či dobrovolnická činnost. Nezastupitelnou roli v sekundární prevenci mají také linky důvěry.

Terciární prevence se již zaměřuje na eliminaci dopadu vzniklých nežádoucích jevů, popřípadě na jejich odstranění. Tato prevence se provádí již v odborných zařízeních pro děti a mladistvé, v nízkoprahových a dalších zařízeních určených výlučně pro závislé na nealkoholových drogách.

Vraťme se zpět k primární prevenci, která má největší smysl a působnost právě na základní škole. Primární prevence probíhá jak na prvním stupni základní školy, tak i na druhém – tedy u staršího školního věku. Právě na tuto sociální skupinu bývá nejčastěji cílena, neboť právě v tomto životním období jsou žáci nejohroženější. Primární prevence na školách se zaměřuje na širokou škálu nejpalcivějších problémů, nejčastěji však na záškoláctví, kriminalitu či delikvenci, šikanu a drogovou závislost.

Prevence záškoláctví na školách vychází z principu, že je lepší zamezit takové činnosti, než následně řešit a odstraňovat vzniklé problémy. V souvislosti se záškoláctvím je také nutná prevence šikany a závislostního chování. Pokud je škola pro žáka přitažlivá, rád by do ní chodil, ale ve třídě se vyskytuje agresor, který vyvolává šikanu, žák začne školu odmítat a sebelepší motivace je v takovém případě neúčinná. Je nutné pracovat se školními kolektivy a předcházet šikaně, včetně kontroly trávení přestávek a doby před odpolední výukou ze strany pedagogů. „*Organizace a hustota dozoru je jednoduchým, ale účinným preventivním prostředkem proti šikaně*“ (Říčan 2010, s. 111–117).

Taktéž je žádoucí minimalizovat prokriminální a delikventní chování. Výrazným preventivním prvkem je přístup školy k žákům. Školy, které jsou k žákům vstřícné, věnují dostatek individuální pomoci žákům a podporují i rodinu žáka a vyznačují se velmi nízkým výskytem delikventního chování, dosahují prokazatelně větších úspěchů v rámci prevence kriminality než školy, kde známkuje pouze špatnými známkami a projevují nízký zájem o osud dětí, které školu navštěvují. Vrcholným státním orgánem prevence v naší republice je Republikový výbor pro prevenci kriminality. Tento orgán podporuje preventivní programy pro děti, mládež i dospělé na místní úrovni tak, aby programy byly co nejvíce vhodné pro daný region, kde mají působit.

Prevence drogové závislosti již byla také zmíněna. Velmi se v posledních letech osvědčily tzv. peer programy, kdy vyškolení vrstevníci pomáhají v prevenci. Ve školách se prevence realizuje ve formě výukových programů či je zařazena přímo do vyučovacích předmětů. Nejčastěji to jsou předměty: Člověk a jeho svět (Prvouka), Rodinná výchova, Občanská nauka, Přírodověda, Český jazyk, Výtvarná a Tělesná výchova.

Prevence sociálně patologických jevů je součástí platných učebních osnov a je zahrnuta do schválených Standardů základního vzdělávání. Důležitá je mezipředmětová vazba, kdy je možné probírat témata sociálně patologických jevů, jako jsou drogy a drogová závislost či kriminalita a záškoláctví, z různých hledisek, a je možné konkrétní téma zpracovat v různých formách. Ať už se jedná o literární či výtvarné dílo nebo výkon v tělesné výchově.

Na základní škole se prevence opírá o tzv. Minimální preventivní program. Minimálním preventivním programem vytváří základní škola efektivní snahy o předcházení projevům sociálně nežádoucích jevů u žáků, sleduje a mapuje sociálně patologické jevy mezi žáky a snaží se zabránit jejich výskytu či prohlubování. Minimální preventivní program je každoročně aktualizován a přizpůsoben palčivým problémům. Efektivní minimálně preventivní program musí být prodiskutován celým pedagogickým sborem a jeho tvorba spadá do kompetence školního metodika prevence. Na Základní škole T. G. Masaryka Milovice je program tvořen metodikem prevence ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, které mimo metodika prevence tvoří výchovný poradce, školní psycholog, logoped, speciální pedagog, ředitelka školy a sociální pedagog. Dle potřeby může školní metodik prevence spolupracovat s pedagogicko-psychologickými poradnami, Policií ČR nebo jinými institucemi, které se těmito problémy zabývají.

Hlavními cíli minimálního preventivního programu ZŠ T. G. Masaryka Milovice, kde byl pro tuto diplomovou práci následně prováděn praktický výzkum, jak žákovský parlament pozitivně ovlivňuje prevenci sociálně patologických jevů u žáků, jsou tyto cíle:

- posílení komunikačních schopností,
- vytvoření pozitivního klimatu ve škole a pocitu důvěry na škole během celého školního roku,
- zdokonalování žáků ve zvládání stresových a krizových situací,
- posilování jejich sebevědomí a zároveň posilování schopnosti dětí být zodpovědnými za své chování.

Základní škola T. G. Masaryka Milovice v rámci prevence spolupracuje s těmito odbornými pracovišti, organizacemi a odborníky (Vojtěchová 2017, s. 23):

Tabulka č. 1: Seznam odborných pracovišť

Pedagogické, psychologické a právní poradenství, Weberova 213, Praha 5 – Motol
Pedagogicko-psychologická poradna Nymburk, Masarykova 895, p. Vaňátková
Psychologická poradna Kolín
Policie ČR, oddělení Milovice
Oddělení pro děti a mládež, Městský úřad Lysá nad Labem
Střední zdravotnická škola Nymburk, Soudní 20
Fond ohrožených dětí (linka důvěry)
Úřad práce Nymburk
Lékaři – MUDr. Nývltová, MUDr. Horáková, MUDr. Šimonová
Help in Danger
Hasičský záchranný sbor Nymburk
Okresní soud a prokuratura – JUDr. Novotná
Okresní metodik primární prevence – Mgr. Tereza Tomková
Odbor školství Středočeského kraje
Dům dětí a mládeže Nymburk a ZUŠ Lysá nad Labem
Různé spolky a organizace, které nabízejí volnočasové vyžití – včetně nízkoprahového centra

Preventivní program 2017/2018 Základní školy T. G. Masaryka Milovice vychází z následujících dokumentů (Vojtěchová 2017, s. 25). Každá právní změna je vždy do programu zapracována.

Tabulka č. 2: Výchozí dokumenty preventivního programu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

Zákony	Úmluva o právech dítěte
	Listina základních práv a svobod
	Zákon č. 65/2017 Sb. – Ochrana zdraví před škodlivými účinky návykových látek
	Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
	Zákon č. 561/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
Vyhlášky a nařízení vlády	Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, novela od 1. 9. 2016 (č. 197/2016 Sb.)
	Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 62/2007 Sb., od 1. 9. 2016 nová vyhláška 27/2016 Sb.
	Vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
	Vyhláška MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.
	Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé sociálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků
Metodické pokyny	Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)

	Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j. 21291/2010-28)
	Aktualizované přílohy Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a ve školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28: příloha č. 7 – Kyberšikana, příloha č. 10 – Vandalismus, příloha č. 11 – Záškoláctví
	Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j. MSMT – 5217/2017-1, příloha č. 22 – Dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS
	Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j. 14423/99-22
	Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č. j. 11696/2004-24
	Pokyn ministra školství a mládeže a tělovýchovy k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních, č.j. 16227/96-22
Strategické dokumenty	Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
	Národní strategie protidrogové politiky na období 2010–2018
	Národní strategie prevence kriminality
	Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky „Zdraví pro všechny v 21. století“, usnesení vlády č. 1066/2002
	Národní plán boje proti komerčnímu zneužívání dětí
	Strategie protidrogové problematiky Středočeského kraje
	Protidrogová strategie EU
	Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek
Interní školní dokumenty	Školní vzdělávací plán „Škola – základ života“
	Školní řád
	Výroční zpráva školy 2016/2017
	Preventivní program 2016/2017
	Program proti šikaně

V rámci prevence má své významné postavení otázka trávení volného času mladistvých. Ve volnočasových aktivitách se prevence nejvíce dotýká oblastí drog a drogové závislosti, záškoláctví, šikany, kriminality či rasismu.

Ráda bych v této diplomové práci poukázala na to, že jednak členství v žákovském parlamentu jako alternativa kvalitně tráveného volného času je primární prevencí pro zúčastněné, tak ale i samotný žákovský parlament působí preventivně pro ostatní žáky školy s přesahem mimo školní prostředí. Žákovský parlament pozitivně ovlivňuje klima celého města.

3 ŽÁKOVSKÝ PARLAMENT

3.1 Participace žáků

Participace je jedním ze základních pilířů demokratické společnosti. Podle politoložky Petry Rakušanové je existence občanské společnosti založena na tom, že demokratický politický systém je postaven na možnosti občana přímou participací ovlivňovat věci veřejné. Pojem sám o sobě, přes jeho dlouholetou tradici a dnešní aktuálnost, je velmi obecný a je využíván především teoreticky a konceptuálně (Rakušanová a kol. 2005, s. 81).

V širším pojetí tedy můžeme o participaci uvažovat jako o jakémkoli podílení se na hromadných aktivitách ovlivňujících okolní dění. Rakušanová proces občanské participace popisuje jako sdružování občanů v neziskových organizacích se snahou vyjadřovat své společné zájmy a požadavky a s cílem řešit společně své problémy. Tímto způsobem se občané aktivně podílejí na spolurozhodování například obce, kraje nebo státu, a zároveň tak přebírají jistý díl odpovědnosti za rozhodnutí učiněná orgány veřejné moci.

Britský psycholog a sociolog John Heron (nar. 1928, působí v akademických institucích nejen v Londýně, ale i v Itálii a na Novém Zélandu), který se teorií participace dlouhodobě zabývá, popsal tři úrovně participace. Na první úrovni se jedná o prosté přijetí společensky uznávaných společných vzorců a možností životního fungování. Rozměrem druhého typu je dimenze participace. Ta popisuje určitý směr vzhůru, tedy přicházení ke slovu. Třetí rozměr je horizontální a zahrnuje aktivní zapojení do společného díla (Slavík a spol. 2013, s. 246).

Myšlenky zapojit žáky do rozhodování o věcech, které se jich týkají, vycházejí především ze dvou významných požadavků kladených na současnou školu. Na jedné straně jde o požadavek, aby škola byla institucí demokratickou, tedy takovou, v níž jsou uplatňovány demokratické principy. Na druhé straně je ke školám směřován obecnější požadavek, aby z nich vycházeli zodpovědní občané, vědomí si nejen svých práv, ale i povinností. S tím úzce souvisí i snaha vzbudit zájem mladé generace o dění kolem sebe a schopnost aktivně se spolupodílet na rozhodování o věcech veřejných (Redlichová 2006, s. 146–157).

Snahy odborníků a politiků vzbudit zájem a aktivní účast mladé generace na dění kolem sebe se právem obrací ke školám jako k místům, kde žáci získávají základní kompetence pro život ve společnosti, mezi nimi i kompetence občanské. Zejména základní školy, tj. školy na úrovni primárního a nižšího sekundárního vzdělávání, by měly v tomto procesu sehrávat

klíčovou roli, neboť představují první instituci umožňující mládeži učit se a osvojovat si různé formy a postupy participace.

Přínosy dětské participace popisuje také americký psycholog Prof. Roger A. Hart (nar. 1950, působí na univerzitě v New Yorku, angažuje se např. v UNICEF). Za jasný přínos považuje kvalitnější výsledek, na jehož tvorbě účastníci participovali. Dalším benefitem participace je seberealizace adolescentů, u nichž je důležité najít si ke zvolenému tématu zodpovědnou a smysluplnou cestu namísto zbytečného mrhání časem. I díky cestě mládežnické participace ubývá mladých delikventů a výtržníků. Mládež se navíc zdokonaluje v principech sociální komunikace a spolupráce, samostatnosti, zodpovědnosti, plánování a organizování a vzájemného respektu (Hart 1992, s. 34–36).

Otázkami dětské participace a výchovy současné evropské mládeže se zabývalo několik konferencí evropských ministrů odpovědných za mládež. První z nich proběhla už v roce 1985 ve Štrasburku a týkala se participace mládeže na životě společnosti a utváření komplexní politiky vůči ní. O tři roky později, v Oslu, byly definovány strategie pro evropskou politiku vzhledem k mládeži. Základními pilíři byla nadále participace a plná integrace mladých lidí do společnosti tak, aby své místo nacházeli lokálně, regionálně i celostátně (Hofbauer 2004, s. 14).

Za mezník v pojetí participace dětí a mládeže je mnohými odborníky označováno schválení dokumentu OSN Úmluva o právech dítěte v roce 1989¹ (Mišurcová 1998, s. 5). Významnou novinkou v tomto dokumentu je, že ochrana dítěte je spojována s jeho participací na životě společnosti. Práva účasti dítěte jsou v úmluvě formulována ve dvou skupinách, práva vyjadřovat se a práva být slyšen a respektován.

Evropská správní komise pro mezivládní spolupráci v oblasti politiky mládeže formulovala v roce 1992 participaci mládeže jako právo mladých lidí podílet se na životě společnosti, přijmout povinnosti a odpovědnost v jejich každodenním životě, dále právo mladých lidí demokraticky ovlivňovat svůj život a dění okolo sebe a v neposlední řadě účast mladých lidí v procesu rozvoje politiky vůči mládeži (Hofbauer 2004, s. 53).

¹ Úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989, Česká a Slovenská Federativní Republika ji ratifikovala 7. 1. 1991 a pro ČSFR vstoupila v platnost 6. 2. 1991, viz Sbírka zákonů ČSFR, částka 104/1991.

V roce 1995 Valné shromáždění OSN schválilo tzv. Světový program činnosti pro mládež do roku 2000 a dále². V tomto programu se nachází samostatná kapitola věnovaná *Plné a účinné participaci mládeže na životě společnosti a rozhodování* (Mišurcová 1998, s. 92–93).

Mezi nejvýznamnější evropské dokumenty se řadí Bílá kniha Evropské komise – Nový podnět pro evropskou mládež z 21. 11. 2001³, kde je konstatováno, že není demokracie bez participace. Druhým dokumentem je Revidovaná evropská charta účasti mladých lidí na životě měst a regionů⁴ z roku 2003 (Mišurcová 1998, s. 92–93).

Z výsledku studie Yetunde John-Akinoly z irské univerzity vyplývá, že žáci celkově pozitivně vnímají svou participaci na školním životě. Výsledky ukazují, že čím více žáků se účastní každodenního školního života, tím jsou pravděpodobnější pozitivní výsledky v oblasti zdraví a pozitivního klimatu školy (Yetunde 2014, s. 2).

Na právo dítěte formulovat vlastní názor pamatuje i školský zákon České republiky z roku 2004. Uvádí se v něm, že žáci a studenti mají právo volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí. Dále mají právo zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat. Také mají žáci a studenti právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje (Školský zákon č. 561/2004, § 21).

Dle odborníků se v posledních deseti letech teorie participace mládeže čím dál častěji převádí do společenské praxe. Například v České republice můžeme zaznamenat exponenciální nárůst žákovských parlamentů, které jsou velmi dobrou formou participace žáků.

² World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond – WPAY, 14. 12. 1995, dostupné na WWW: <<https://undocs.org/A/RES/50/81>>. Některé členské státy vyslovily k dokumentu výhrady a Svatý stolec kritizoval, že nebyla zmíněna priorita podílu rodičů na výchově dětí.

³ Viz dokument dostupný na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/usneseni-rady-eu-o-obecných-cilech-participaci-a-informovanost-mladých-lidi>>; Bílá kniha je dostupná v angličtině na WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52001DC0681>>

⁴ Česky je dokument dostupný na WWW: <http://crdm.cz/download/zahranici/o/revidovana_charta_participace.pdf>

3.2 Žákovské parlamenty

Hlavním úkolem parlamentu je přimět žáky k participaci na dění na škole a učit je principům zastupitelské demokracie, například pomocí voleb do těchto orgánů. Participace ve školním klimatu úzce souvisí s přebíráním odpovědnosti za vlastní práci a za prostředí, v němž je vykonávána.

Žákovský parlament má u žáků rozvíjet některé klíčové kompetence a dovednosti, jako je například aktivní naslouchání, konstruktivní diskutování, umění prezentace, rozvoj organizačních schopností, práce ve skupině, asertivní a slušné chování a vystupování atd.

Centrum pro demokratické učení definuje žákovský parlament jako organizace, kde se scházejí žáci, kteří byli zvoleni ve svých třídách za zástupce třídních kolektivů, a pod vedením koordinátora se snaží změnit školu tak, aby se v ní všichni cítili lépe.

Zřízení a fungování žákovského parlamentu přináší škole, školnímu prostředí řadu pozitiv. Především učí žáky znát jejich povinnosti i práva a tato práva používat. Žákovský parlament se může stát efektivním komunikačním prostředníkem mezi žáky, učiteli a vedením školy. Cíleně může rozvíjet občanské kompetence, naplňovat přínosy průřezového tématu Výchova demokratického občana. Jednoznačně má potenciál zvýšit pozitivní hodnocení školy okolím, jak ze strany rodičů, občanů města, tak i různých institucí. Nespornou výhodou je i vyšší informovanost ve škole, mezi žáky, ale i mezi žáky a dospělými.

V ideálním případě je žákovský parlament poradním orgánem ředitele školy, který si ke konkrétním situacím vyžaduje vyjádření parlamentu či prostřednictvím parlamentu stanovisko všech žáků školy. Pravomoci žákovského parlamentu jsou samozřejmě ovlivněny otevřeností klimatu celé školy, vztahem vedení školy k němu samotnému (Metodika CEDU 2012, s. 11).

Jak jsem se již zmínila, členové žákovského parlamentu by měli být zvoleni v demokratických třídních volbách. Z každé třídy by měli v ideálním modelu vzejít dva zástupci, aby se při jednání mohli například podpořit, či zastoupit při absenci. Většinou tvoří žákovský parlament žáci druhého stupně, kteří ale na základě předem dané podmínky zastupují i žáky prvního stupně. V případě sudého počtu zastupitelů, má zvolený předseda při shodě v hlasování dva hlasy, aby byla zajištěna volební většina (Metodika CEDU 2012, s. 19).

Žákům v participaci pomáhá koordinátor žákovského parlamentu. Koordinátorem bývá dospělá osoba, většinou pedagog, někdy také školní psycholog. Funkce koordinátora žákovského parlamentu rozhodně není vykonávání práce za žáky, ale naopak by je měl pouze vést a podporovat v jejich práci na základě partnerského vztahu. Měl by je učit přebírat odpovědnost za svou práci, za své chování a činy. V situacích řešení problémů je jim oporou, radou či vhodnými otázkami se je snaží přivést k smysluplným řešením. Koordinátor je žákovskému parlamentu také garantem při otázkách dodržování termínů, plánů práce a pomáhá vést diskuse v konstruktivních mezích. Koordinátor by měl být v intenzivní komunikaci také s vedením školy. Měl by monitorovat práci žákovského parlamentu, dávat zpětnou vazbu žákům, ale také vedení školy.

Žákovské parlamenty spadají do hierarchie celonárodních parlamentů. Vyššími stupni jsou parlamenty městské, krajské a národní. Takto dle mého zjištění mluví teorie. (Metodika CEDU 2012, s. 13–16). Praktické provedení je ale buď pouze formální, nebo neexistuje vůbec. Například v našem městě Milovice se nachází dvě základní školy, obě mají zřízen žákovský parlament. Žádná organizace ale neinicuje vznik parlamentu městského, tedy takový průsečík obou parlamentů. Toto zjištění mě přivedlo na myšlenku oslovit zastupitelstvo města Milovice a vyvolat schůzku vedení radnice s vedením obou základních škol, koordinátory žákovských parlamentů a městský parlament založit. Ten by mohl koordinovat účast obou škol na zlepšení klimatu města.

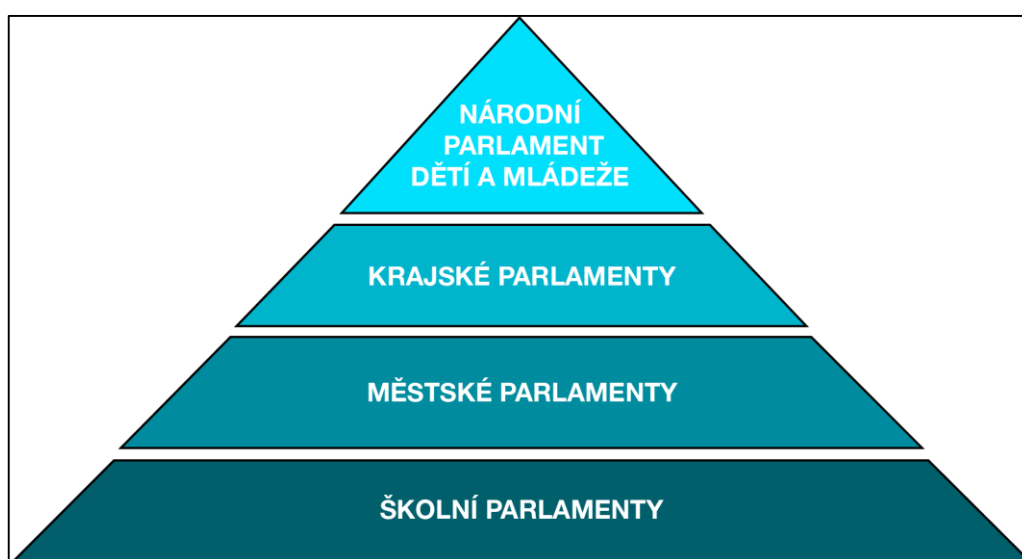
Následně by se mohl městský žákovský parlament snažit mít vliv v krajském žákovském parlamentu, který dle webových stránek Národního parlamentu dětí a mládeže (Metodika CEDU 2012, s. 13–16) zřejmě existuje, každopádně například parlament pro Středočeský kraj neoslovuje žákovské parlamenty k účasti na dění v žákovském parlamentu kraje. Zde vidím velké mezery ve fungování celé struktury, zcela chybí komunikace směrem dolů v pyramidě žákovských parlamentů.

Nejvýše postavený Národní parlament dětí a mládeže považuje současnou strukturu parlamentů dětí a mládeže za nejlepší současný způsob seberealizace a výchovy mládeže např. ke vzájemné toleranci či občanství a také se dle svého zápisu z roku 2009 zavazuje informovat co největší okruh studentů o své činnosti. (Metodika CEDU 2012, s. 13–16). Bohužel ze své praxe toto nemohu potvrdit.

V České republice se problematice žákovských parlamentů věnuje organizace CEDU – tzv. Centrum pro demokratické učení. (CEDU 2018) Ta se věnuje primárně

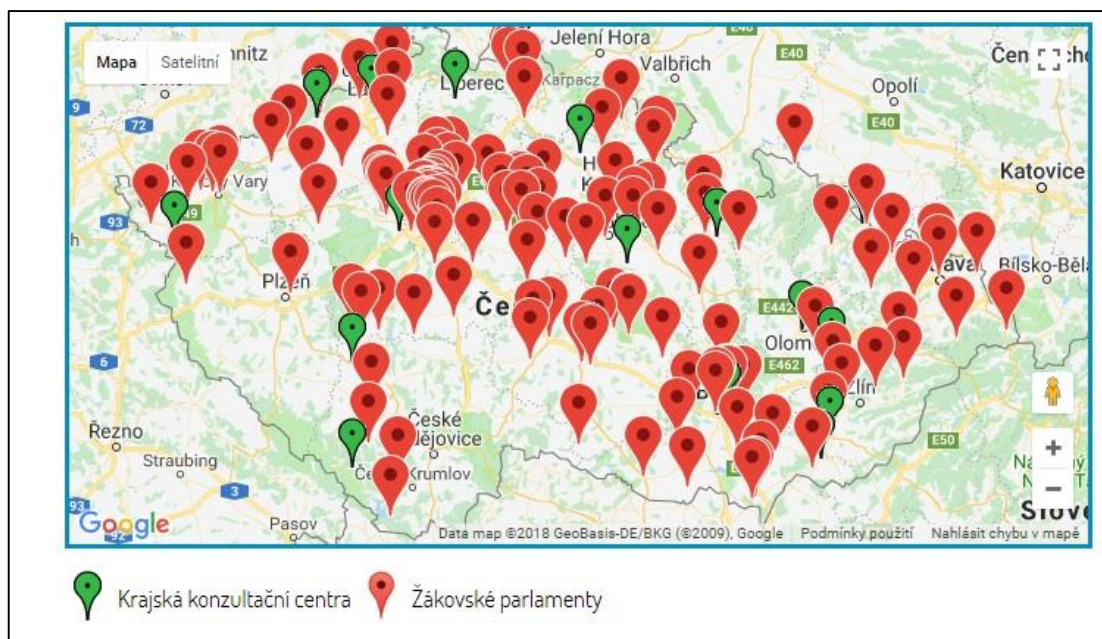
žakovským parlamentům na půdě škol. Další fungující propracování směrem k celonárodnímu žakovskému parlamentu v České republice chybí.

Dětské participaci se na úrovni měst, krajů a celé země v České republice v devadesátých letech věnoval Břetislav Hofbauer. Ten tvrdil, že mladé lidi je třeba považovat za nejmladší občany, a jejich občanská připravenost je významným vkladem do současnosti i budoucnosti obce, regionu i celé společnosti. Jako cestu k dosažení této občanské připravenosti navrhoval „nepracovat s nimi, nebo mezi nimi, nýbrž spolu s nimi s vědomím toho, že participace je jedním z klíčů jejich příštího aktivního občanství“ (Hofbauer 2004, s. 8).

Obr. č. 2: Struktura dětských parlamentů v ČR

Příklad dobré praxe se objevuje v bakalářské práci Jana Zatloukala, která pojala parlamenty dětí a mládeže jako výsledek participace. Detailně se věnovala fungování žakovského parlamentu v Prostějově a mapovala způsob pojetí participace mládeže v Liberci a Olomouci. Zatloukal ve své bakalářské práci píše o tom, že pro participaci žáků se v Olomouci a Prostějově užívá termín „Zastupitelstvo“, kdežto v Liberci se setkáme s pojmem „Parlament mladých“. V Milovicích, kterým se věnuje tato diplomová práce, se vžil název Dětské zastupitelstvo, který později zaměněn za název Dětský parlament. (Zatloukal, 2013, s. 34).

Obr. č. 3: Síť škol pro demokracii, která sdružuje školy, které mají žakovský parlament

Při psaní diplomové práce jsem se snažila zjistit a porovnat, jaká je situace s participací a existencí žakovských samospráv v zahraničí.

Například Slovensko definuje žakovský parlament jako organizaci, která reprezentuje žáky základní školy a zastupuje jejich zájmy ve vztahu k řediteli a vedení školy. Dle definice je žakovský parlament demokraticky volený samosprávný orgán, kde žáci mohou svobodně vyjadřovat své názory a požadavky a zodpovědně se podílet na životě své školy. Žakovský parlament je ustanoven, pokud jeho členové a předseda jsou zvoleni v tajných přímých volbách nadpoloviční většinou žáků základní školy. Volby jsou platné, pokud se jich zúčastní nejméně 50 % žáků oprávněných volit.

V malotřídních a neplnoorganizovaných školách (1–4. ročník) tvoří žakovský parlament alespoň čtyři členové, kteří ve volbách dostali nejvyšší počet hlasů, a předseda, který ve volbách získal úplně nejvyšší počet hlasů žáků oprávněných volit. Na plnoorganizovaných základních školách má parlament nejméně 8 členů z 3–9. ročníku. Členy se stávají ti, kteří ve volbách dostali nejvyšší počet hlasů. Předsedou žakovského parlamentu se stane ten, který v den převzetí funkce dovršil alespoň dvanácti let věku a zároveň ve volbách získal nejvyšší počet hlasů. Součástí žakovského parlamentu bez možnosti hlasování je i jeden člen rady školy a koordinátor z řad pedagogických pracovníků, pověřený pracovat se žakovským parlamentem. Koordinátor nesmí stát ve vedení školy (Zákon národní rady Slovenské republiky 177/2017).

Dále jsem se zaměřila na působení a vliv žákovského parlamentu ve Velké Británii a v Severním Irsku. Zde se mluví o tzv. školní radě. Dle článku BBC News je školní rada skupinou studentů, kteří jsou voleni tak, aby zastupovali názory všech žáků a zlepšovali svou školu. "Školní rada", v angličtině „school council“, představuje všechny druhy školních skupin provozovaných studenty, včetně studentských fór a mládežnických parlamentů.

Školní rady fungují ve Velké Británii a v Severním Irsku více než 40 let. V současnosti v souvislosti s výukou k občanství počet školních rad stoupá. V tomto bodě je shoda se situací v České republice. Vláda Velké Británie říká, že školní rady jsou důležité, ale školy nejsou povinné tyto rady vést.

V článku se také píše, že v některých zemích existují zákony, které stanoví, že všechny střední školy musí mít školní rady ustanoveny. Jedná se o Irsko, Německo, Španělsko a Švédsko. Česká republika toto také pouze doporučuje, ale zákonem nenařizuje (British School Council 2018).

3.3 Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka Milovice

Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka Milovice má zajímavou historii. V předchozí části jsem se zmiňovala, že by bylo vhodné založit městský žákovský parlament, který by se skládal ze členů žákovských parlamentů obou škol, které se ve městě nacházejí.

V současné době na Základní škole T. G. Masaryka Milovice funguje Žákovský parlament pod názvem Dětské zastupitelstvo, které původně vzniklo jako Dětské zastupitelstvo města Milovice, tedy městský žákovský parlament. Podnět k založení participující žákovské organizace nevzešel z půdy školy, hlavním iniciátorem bylo tehdejší vedení města Milovice.

Na ustavující schůzi Dětského zastupitelstva města Milovice, která se konala 29. května 2008, představila tehdejší místostarostka města Milovice, paní Miroslava Dlouhá, jeho hlavní smysl a náplň. Dětské zastupitelstvo se dle jejich slov mělo stát poradním orgánem města Milovice. Jeho hlavním posláním bylo navázat lepší kontakt mezi městem a dětmi, především v oblasti sportu, volnočasových aktivit, prevence sociálně patologických jevů a rozvoje města Milovice. Také měl pomoci utvářet školu a její prostředí. Byl tvořen 15 zastupiteli z šestého až devátého ročníku.

Slavnostní ustavující schůze se konala v Kulturním domě v ulici 5. května za účasti mimořádných hostů. Kromě vedení města Milovice, pana starosty Miloslava Müllera a paní místostarostky Miroslavy Dlouhé, podpořili svým projevem vznik Dětského zastupitelstva také MUDr. Džamila Stehlíková, ministryně pro lidská práva, europoslanec Hynek Fajmon, náměstkyně hejtmána Středočeského kraje pro školství, paní Dagmar Nohýnková a zastupitel Středočeského kraje, pan Petr Kopecký.

Na ustavující schůzi členové Dětského zastupitelstva města Milovice složili slib a zvolili si svého starostu, místostarostku a členy rady. Kopírovali tak model obecního zastupitelstva. Po předchozí domluvě s vedením radnice v Milovicích zde dětští zastupitelé přednesli výzvu, aby se 30. červen stal významným dnem. Jejich snahu podpořil svou účastí i příspěvkem pan Michael Kocáb, hudebník a politik. Ve svém projevu vyzvedl význam Milovic jako někdejšího hlavního shromaždiště sovětských okupačních vojsk a dalších armád členů Varšavské smlouvy. Dále zdůraznil, že po dlouhých letech okupace je nutno si připomínat datum 30. června 1991, kdy poslední vojska členů Varšavské smlouvy opustila naši republiku.

Tři zástupci Dětského zastupitelstva města Milovice se ve stejném školním roce 2007/2008 zúčastnili ještě jedné významné akce, návštěvy Úřadu vlády – zasedání Výboru pro dětská práva. Jednání proběhlo na konci letních prázdnin, 28. srpna 2008. Také zde přednesli požadavek na schválení významného dne odchodu okupačních vojsk z roku 1991. Dále pak předali pozdrav a květiny jménem všech dětí z Milovic panu premiérovi České republiky, Mirku Topolánkovi.

Jak je popsáno výše, žákovský parlament na Základní škole T. G. Masaryka vznikl spíše zásluhou dospělých než z podnětu dětí. Bylo tedy nutné přenést působnost žákovského parlamentu také do školy. To byl hlavní úkol nového školního roku 2008/2009. Do pololetí vedla Dětské zastupitelstvo města Milovice paní Mgr. Jana Gavalcová. Ta ukončila svou roli koordinátora v únoru 2009 a Dětské zastupitelstvo převzala nově příchozí Mgr. Jana Třetinová, vyučující mimo jiné výchovy k občanství.

K začátkům organizace žákovského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice je možné uvést, že byly amatérské. Zkušeností chyběly jak ze strany školy, tak i samotné vyučující. Koordinátorka Jana Třetinová dle vlastních slov vzpomíná, že bylo třeba probudit dětské zastupitelstvo z papírové formální podoby do fungujícího dětmi i pedagogy uznávaného poradenského orgánu vedení školy i vedení města.

Z občasných, nárazových schůzek v prvním pololetí se nově podařilo jejich četnost upravit na pravidelná setkání ve frekvenci dvou do měsíce v délce 45 minut. Díky nim se bylo možné soustředit na činnost žákovského parlamentu. Již tehdy se žáci pokusili o paralelní působení, jak na půdě školy, tak i s přesahem za hranice školy. Buď být v součinnosti s městem Milovice, například při organizování akcí pro děti, nebo vykonat něco prospěšného pro společnost jako takovou.

Z činností ve škole mohu uvést například požadavek žáků na změnu nákupu pití z automatu. Žáci podpořili zákaz nabídky nápoje Coca-Cola a žádali rozšíření doby možného nákupu z dosavadní schválené velké přestávky na jakékoli přestávky mezi vyučováním. Tento požadavek byl akceptován.

Za zmínku určitě stojí organizování sbírek na škole pro nemocné či hendikepované děti – například FondSidus, Život dětem o.s. nebo sbírky pro Adopci zvířete. Tehdy vybrané peníze pomohly s financováním potravy želvy v nedaleké menší ZOO Chleby.

V následujících letech se stalo tradicí, že Dětské zastupitelstvo města Milovice organizovalo například každoročně pro žáky i veřejnost Čarodějnický slet ve škole. Pomáhalo městu, ale i jiným organizacím v jejich akcích pro veřejnost, Rodinnému centru při Cestě pohádkovým lesem, Domovu Mladá při akci s názvem Žijeme tu spolu.

Taktéž pokračovalo v dobročinných aktivitách – podporovalo sbírkami řadu organizací. Od počátku vzniku se pravidelně setkávalo s vedením školy a také se starosty a místostarosty města Milovice.

Co se týče vlastního fungování na škole, Dětské zastupitelstvo spoluorganizovalo volby ve třídách pro další rok a snažilo se zlepšit klima na škole. Na třídnických hodinách ve vlastní třídě probrat, co by chtěli jejich spolužáci změnit. Poté tyto požadavky přednést na jednání zastupitelstva za přítomnosti vedení školy. Za malý úspěch samotní dětští zastupitelé považují například umístění zrcadel na chlapecké toalety. Za velký úspěch zavedení druhé varianty jídla ve dny, kdy školní jídelna nabízí sladkou možnost.

Procesem inovace neprošlo zastupitelstvo jen na bázi žáků, ale také koordinátorka Jana Třetinová se přihlásila na školení, jak pracovat s žákovským parlamentem. Při rozhovoru na téma Dětského zastupitelstva města Milovice mi sdělila, že na školení se přihlásila, protože věřila v potenciál žákovského parlamentu a ve smysluplnost vést mladé lidi k aktivnímu občanství. A stále více přemýšlela, co udělat pro to, aby žákovský parlament

fungoval na 100 % a jak podpořit nadšení a motivaci žáků. Jako smysluplnou cestu viděla v pokračování dobře nastartované tradice dosavadního působení parlamentu ve spojení s projektovou výukou.

S projektovou výukou měla Mgr. Jana Třetinová již úspěšnou zkušenost u třídy, kde byla třídní učitelkou. Na základě své zkušenosti dospěla ke dvěma faktům. Jednak chtěla projektovou výuku spojit s běžným chodem žákovského parlamentu a to představovalo zvýšení pracovní náplně, jak pro děti, tak pro pedagoga. Oslovila mne proto ve školním roce 2013/2014 ke spolupráci na koordinaci žákovského parlamentu. Současně probíhalo jednání s vedením školy o plánovaném rozšíření působnosti Dětského zastupitelstva za několika podmínek. Zaprvé žákovský parlament povedou dvě vyučující v tzv. týmové výuce. Zadruhé se žákovský předmět stane nepovinným předmětem na škole, který bude klasifikován. Tím se žákovský parlament stal pevně vyučovaným předmětem. Jeho časová dotace byla stanovena na jednu hodinu v týdnu. Setkávání parlamentu se tak stalo pravidelným v délce 45 minut. Poslední podmínkou bylo, že se tento předmět stane součástí základního úvazku obou vyučujících.

Druhým faktem bylo to, že výstupy velkých celoročních projektů mají často přesah, nekončí tedy jejich vytvořením. O výstupy, například pamětní destičky, je třeba nadále pečovat, pořádat akce k připomínání událostí a faktů, které se při projektech podařilo objasnit. Ne všichni žáci po odchodu na střední školu nadále spolupracují se školou základní. Dětské zastupitelstvo je v tomto jiné. Je zde zajištěna provázanost a jakési nástupnictví v péči o výstupy z projektů.

Současně s těmito událostmi, kdy se Dětské zastupitelstvo na Základní škole T. G. Masaryka Milovice zdokonalovalo, byla otevřena druhá základní škola ve městě, Základní škola a mateřská škola Juventa. I zde byl založen žákovský parlament. Tímto krokem přestalo de facto fungovat Dětské zastupitelstvo města Milovice, neboť tento název by byl zavádějící. Z tohoto důvodu se změnil název žákovské organizace při ZŠ T. G. Masaryka Milovice na Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka Milovice.

Jak jsem již ve své práci uvedla, Žákovský městský parlament v Milovicích chybí. Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka podá podnět městu Milovice k jeho založení a vyzve ZŠ Juventa ke spolupráci v této oblasti.

Ve školním roce 2017/2018 tvoří Dětské zastupitelstvo Základní školy T. G. Masaryka Milovice 22 žáků ze šestých až devátých tříd, většinou v poměru 2 žáci za třídu. Žákovský parlament vedou dvě koordinátorky, Mgr. Jana Třetinová a Bc. Leona Mikušová. Obě proškolené Centrem pro demokratické učení, jak vést efektivně žákovský parlament.

V průběhu existence Dětského zastupitelstva se zdokonalil, zdemokratizoval na Základní škole T. G. Masaryka také průběh voleb. Již naštěstí téměř vymizel zásah třídních učitelů do výběru zástupců tříd. Dříve se stávalo, že volby vůbec neproběhly a pouze třídní učitel jmenoval na základě svého výběru jeho členy. Dnes má učitel pouze poradní hlas. Měl by žáky nabádat, aby zvolili takového člena, který o funkci jednak stojí, neboť se od něj požaduje jedna vyučovací hodina navíc oproti ostatním žákům, a také, aby disponoval vhodnou výbavou k funkci dětského zastupitele. Mezi ty nejdůležitější patří komunikativnost. Je nanejvýš nutné, aby člen zastupitelstva zastupoval svou třídu navenek a naopak také zpětně svou třídu informoval o dění a rozhodnutí žákovského parlamentu.

Dnes tedy převažuje demokratický způsob volby, kdy za třídu z voleb vzejdou dva zástupci do Dětského parlamentu. Každý školní rok se tento kolektiv žáků přirozeně obměňuje, jednak odejdou žáci devátých ročníků. Zhruba jedna třetina dosavadních členů skončí na vlastní žádost díky časové náročnosti nebo nejsou potvrzeni v aktuálních volbách.

Pro efektivní práci se nám osvědčilo pořádat na začátku školního roku několikadenní výjezdní zasedání Dětského parlamentu. Zde dochází ke stmelení kolektivu a podstatnou část výjezdu věnujeme nastartování fungování parlamentu na další rok. Žáci si mezi sebou rozdělí role, které pak v průběhu roku plní. Patří k nim mluvčí, informátor do rozhlasu, nástěnkář, fotograf, správce webových stránek, zapisovatel jednání, správce facebookové skupiny, ale i svačínář, který má na starosti zajistit občerstvení pro hosty, kteří za Dětským parlamentem přijdou do školy.

Jedním z nejdůležitějších úkolů žákovského parlamentu je budování důvěry žáků ve vlastní schopnosti a posilování jejich participace na školním dění, což úzce souvisí s přebíráním odpovědnosti za vlastní práci a za prostředí, v němž je vykonávána. Žáky potřebujeme naučit, jak tuto důvěru a částečně vedení používat (Metodika CEDU, *Žákovský parlament II.*, s. 33).

To je jedním z dalších úkolů, kterému se učí na výjezdním zasedání, tedy předávání zpráv a informací o dění v Dětském parlamentu. Dobrým nástrojem pro tuto kompetenci se staly tzv. hodiny Osobnostní a sociální výchovy, kdy dětské zastupitelé dostávají prostor pro komunikaci se třídou za přítomnosti třídního učitele. Třída má zde možnost také sdělit a prokonzultovat své požadavky na vedení školy či vedení města prostřednictvím Dětského parlamentu.

Koordinátorky spolu s žáky se postupně snaží dojít k cíli, kdy nedělají práci za žáky, ale partnersky je vedou, radí jim v problematických situacích a návodnými otázkami je přivádí k vlastnímu řešení. Žáci se tak učí přebírat odpovědnost za svou práci i za své chování. Učí se plánovat si úkoly, pracovat v týmu, rozvíjet komunikační dovednosti.

Dle definice žákovské participace Prof. Rogera Harta můžeme o participaci v rámci Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice mluvit jako o úrovni nejvyšší, tedy o stupni číslo sedm – Účast iniciovaná a řízená žáky a stupni číslo osm – Žáky iniciovaná, sdílená rozhodnutí s dospělými. Účast iniciovaná a řízená žáky znamená žáky vytvořenou a řízenou participaci, v níž dospělí hrají podpůrnou roli – v našem případě existenci Dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice. Žáky iniciovaná, sdílená rozhodnutí s dospělými představuje žáky vytvořená, fungující participace, v jejímž rámci je dospělým nabídnuta možnost spoluúčasti a spolurozhodování. Tuto možnost spolupráce využívá Dětský parlament vůči svým koordinátorům, vedení školy a nově by chtěl spolupráci nabídnout metodičce prevence sociálně patologických jevů a školní psycholožce.

Jak již bylo zmíněno, Dětský parlament se mimo svou běžnou činnost pustil do projektové výuky. Celoroční projekty mají obrovský potenciál vzbudit zájem o participaci jak na dění ve škole, tak také na dění ve městě, ve kterém působí. Bezesporu pozitivně výstupy projektů utváří jméno školy. Projektová výuka u žáků rozvíjí celou škálu klíčových kompetencí. Patří k nim kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní kompetence, občanské kompetence, pracovní, sociální a personální kompetence. Díky projektové výuce se také daří naplňovat motto koordinátorů Dětského parlamentu, tedy vést žáky k samostatnému kritickému myšlení a svobodnému vyjadřování vlastních názorů.

Realizací projektů se žáci učí, jaké jsou reálné možnosti, které možnosti jsou naopak neschůdné a jak si poradit s případnými nesnázemi (Metodika CEDU, *Žákovské projekty*, s. 9–24).

Projekty, které Dětský parlament doposud zpracovával nebo na nich nadále pracuje, se dotkly celé řady oblastí. V roce 2014 zpracovávali žáci téma holocaustu (**Kam zmizeli Geigerovi?**) – zdůraznili rovnocennost všech etnických skupin a kultur, upozornili na problém rasové nesnášenlivosti (Kam zmizeli Geigerovi 2014). V letech 2015–2016 se věnovali historii obce (**Památky zaniklé obce Mladá I., II.**) – zde poukázali na problém ztráty identity, vykořenění v minulosti při nuceném zániku obce (Historii je třeba znát, 2015). Připomněli ale také, že i dynamicky se rozvíjející se Milovice v dnešní době trápí podobný problém. Mnoha

občanům chybí pocit sounáležitosti, vztah ke svému městu. V roce 2017 zpracovávali téma k období druhé světové války a přímo historii své školy (**Školákem ve válečných letech**). Zde si vyzkoušeli výhody orální historie, připravovali setkání s pamětníky, získali od nich cenné historické informace, které se poté pokusili podpořit dohledanými historickými prameny – dokumenty (**Školákem ve válečných letech 2018**). Výstupem projektu školního roku 2017/2018 (**Bohumil Sucharda**) je zmapování a zveřejnění příběhu Bohumila Suchardy, starosty obce za druhé světové války, který byl zatčen a uvězněn za odbojovou činnost. Jeho hrdinství předat jako odkaz k pozitivní motivaci pro aktivní občanství. (Bohumil Sucharda 2018).

Pro úplnost přehledu činnosti Dětského zastupitelstva Základní školy T. G. Masaryka Milovice přikládám tabulku s přehledem aktivit či akcí, které se uskutečnily ve školním roce 2017/2018.

Tabulka č. 3: Roční plán činnosti žákovského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

Termín	Název akce	Kooperace
Září	Pohádkový les	Pomoc Rodinnému centru Milovice při jejich akci
	Anketa spokojenosti žáků, podněty pro zlepšení klima školy	
Říjen	Výjezdní zasedání Dětského zastupitelstva – Skautský dům v Praze	
	Práce na projektu Bohumila Suchardy – archiv v Lysé nad Labem	
Listopad	FondSidus – mořský svět	Sbírka pro nadační fond
	Strašidelná stezka	Pomoc městu Milovice na jejich akci pro veřejnost
Prosinec	Sbírka plyšáků a jejich předání v domě pro seniory	Sbírka pro nadační fond Krása pomoci
	Setkání s pamětníky města: paní Hlavsová (Matoušová), pan Urban, pan Kubeš v rámci projektu Školákem ve válečných letech	

	Péče o sponzory školy – výroba a předání vánočních přání	
Leden	Výjezdní zasedání v Terezíně – badatelská práce na projektu Bohumil Sucharda	
	Pomoc vedení školy při odměňování za sbírání kreditů za první pololetí	
	Setkání s místostarostou města Milovice ve škole	
Únor	Setkání se starostou města Milovice na radnici	
	Stromy svobody – odhalení památných stromů v Milovicích, které byly vysazeny ke vzniku ČSR	Webby Stromy svobody, Lípy republiky
	Badatelská práce na projektu Bohumil Sucharda – Archív v Jičíně	
Březen	Návštěva Poslanecké sněmovny – výjezdní zasedání v Poslanecké sněmovně, setkání s poslankyní H. Langšádlovou	
	Soutěž Srdce s láskou darované	Web Srdce s láskou darované
	Péče o sponzory školy – výroba a předání velikonočních přání a pozvání na slavnostní ukončení celoročního projektu	
Duben	Slavnostní ukončení projektu Školákem ve válečných letech + putovní výstava po ČR s panelem o historii školy (výstup z projektu)	Spolupráce s Památníkem Terezín, Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, Institutem Tereziánské iniciativy, Národním institutem pro další vzdělávání
	Představení práce DZ na Výstavišti v Lysé nad Labem v rámci výstavy Regiony	Spolupráce s městem Milovice na propagaci města
Květen	Pokládání věnců k výročí konce 2. sv. v.	Spolupráce s městem Milovice na propagaci města
	Účast v soutěži Re-publika s projektem Bohumila Suchardy	

Červen	Anketa mezi žáky na téma: Jaké kroužky si přejete otevřít v příštím školním roce?	
	Pomoc vedení školy při odměňování za sbírání kreditů za druhé pololetí	
	Festival Žijeme tu spolu	Pomoc s organizováním akce Domova Mladá (domov pro hendikepované)
	Cesta k prázdninám – soutěžní odpoledne pro žáky školy	

4 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V předchozích kapitolách teoretické části se podařilo objasnit základní pojmový aparát, o který se opírá tato diplomová práce. Bylo přehledně ukázáno, kde a jaké místo má participace žáků v prevenci sociálně patologických jevů. V práci byli definováni přímí a nepřímí účastníci participace dětí a mládeže a s tím související účast těchto aktérů v prevenci sociálně patologických jevů ve škole i ve městě. Bylo popsáno, jaké negativní sociálně patologické jevy mohou harmonický rozvoj dospívající osobnosti nepříznivě ovlivnit. Zároveň zde byla představena participace žáků jako jedna ze smysluplných variant trávení volného času mládeže, která má přínos nejen pro dospívající, ale také pro třídu, školu i samotné město. Participaci se podařilo zasadit do právního rámce, jak v systému českého práva, tak i právních pramenů Evropské unie.

Na příkladu dobré praxe Základní školy T. G. Masaryka Milovice se podařilo představit participaci žáků jako velmi dobrý prostředek při naplňování klíčových kompetencí žáků, a to ve všech oblastech, kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.

PRAKTICKÁ ČÁST

Teoretická část této diplomové práce se věnuje obecně tématu podob participace dospívajících a možné prevence sociálně patologických jevů při fungování jedné z nejčastějších forem participace žáků na základních školách, žákovských parlamentů. Proces dospívání s sebou přináší také utváření identity, která spočívá v hledání sebe sama, formování vlastní osobnosti. Dospívající prosazuje osobní svobodu, své právo na vlastní názor. Všechny tyto projevy jsou zásadní pro zdravě fungující participaci na školách. Prostřednictvím žákovských parlamentů mohou žáci rozvíjet svou osobnost, být k rozvoji motivováni a uspokojovat potřeby aktuální svému věku. Mezi tyto potřeby především patří sebevýchova, sebevzdělání, potřeba seberealizace a u řady žáků sebeuplatnění. Významnou roli také hraje potřeba uznání, zisk sebedůvěry, sebeúcty a prestiže i v rámci kolektivu a společnosti.

Pro prevenci sociálně patologických jevů na školách může být žákovský parlament výrazným pomocníkem. Jednak dochází ke kultivaci, motivaci v dosahování vyšších cílů samotných členů, ale členové žákovského parlamentu mohou tento vliv přenést do svých tříd, svým vrstevníkům. Mohou se stát správným vzorem i pro obyvatele svého města, v této práci města Milovice. Například zušlechtění a péče o nějaké místo může vést k minimalizaci vandalismu v dané lokalitě.

Výrazným preventivním prvkem na školách je přístup školy k žákům. Cílem žákovského parlamentu je stát se takovým mostem mezi vedením školy a žáky, kteří školu navštěvují. Pokud přejdeme k Základní škole T. G. Masaryka Milovice, kde průzkum současného stavu participace dětského parlamentu ve škole i ve městě probíhal, zjistíme, že hlavní dovednosti, které se členové žákovského parlamentu mohou v rámci svého působení v participační organizaci naučit, jsou formulovány jako hlavní cíle minimálního preventivního programu.

Minimální preventivní program ZŠ T. G. Masaryka Milovice klade důraz na posílení komunikačních schopností, vytvoření pozitivního klimatu ve škole a pocitu důvěry na škole během celého školního roku, zdokonalování žáků ve zvládání stresových a krizových situací, posilování jejich sebevědomí a zároveň posilování schopnosti dětí být zodpovědnými za své chování.

Řada odborníků či učitelů se shoduje, že žáci berou vážněji událost či akci, na jejíž tvorbě participovali. Dalším benefitem participace je seberealizace adolescentů, u nichž je důležité najít si ke zvolenému tématu zodpovědnou a smysluplnou cestu namísto zbytečného mrhání časem. I díky cestě prostřednictvím mládežnické participace ubývá mladých delikventů a výtržníků. Založení a fungování žákovského parlamentu se jeví jako velmi dobrá varianta.

5 ZDŮVODNĚNÍ VÝZKUMU A CÍLŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hlavním důvodem vzniku výzkumu je reflektovat současný stav participace dětského parlamentu ve škole i ve městě, popsat jeho aktivní spolupráci při vyplňování volného času dětí a mládeže jako prevenci kriminality. Žáci navštěvující základní školu bývají v posledních letech častěji vystavováni negativním vlivům sociálně patologických jevů.

Druhým cílem výzkumu bylo shromáždění informací o činnostech – celoročních projektech dětského parlamentu, aby se staly známější, a především poutavější alternativou volnočasových aktivit pro žáky druhého stupně základní školy. Zároveň bylo cílem podložit tvrzení autorky, že jednotlivé projekty svým zaměřením působí preventivně proti široké škále sociálně patologických jevů.

Účelem výzkumného projektu je shromáždění souboru dat rozmanitého vzorku respondentů. V první řadě jde o sledovanou skupinu žáků druhého stupně základní školy, včetně žáků působících v žákovském parlamentu. Dále je výzkumu podroben také pedagogický sbor včetně vedení školy a členů školské rady. Výzkum zkoumá také názorové vyjádření zastupitelů města a poslanců Parlamentu ČR k otázkám participace dětského parlamentu. Výzkumný projekt probíhal v určitém časovém období a v určité lokalitě, které budou níže přesně popsány.

Projekt si následně klade za cíl získané údaje z výzkumu rozřídít dle účelně zvolených kritérií a z takto připravených podkladů vypracovat tabulky a grafy, které by dokumentovaly pozitivní vliv participace dětského parlamentu ve škole i ve městě jako prevenci sociálně patologických jevů.

5.1 Průzkumný vzorek

Soubor dat potřebný pro vypracování tohoto výzkumu byl získán na Základní škole T. G. Masaryka Milovice od skupiny 140 žáků, 10 učitelů, 6 členů poradenského centra (včetně vedení školy) a 2 členů školské rady. Dále byla data sebrána od 3 zastupitelů města Milovice a dokonce od 2 poslanců Parlamentu České republiky.

Výsledky tohoto výzkumu mohou pomoci zatraktivnit samotný žákovský parlament ze strany žáků dané školy. Také mohou pomoci s upevněním pozice žákovského parlamentu uvnitř školy ze strany pedagogů. K zesílení postavení a nutnosti naslouchat mladistvým může díky této diplomové práci dojít i u vedení města a široké veřejnosti obecně. Výsledky sesbíraných dat mohou také napomoci ve směřování preventivní činnosti v rámci výuky a minimálního preventivního programu ve škole.

5.2 Cíle výzkumu

Autorka této diplomové práce „Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice“ stanovila následující stěžejní cíle výzkumu:

- reflektování současného stavu participace Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, i ve městě Milovice;
- popsat náplň Dětského parlamentu jako vhodnou alternativu trávení volného času dospívajících;
- zvednout prestiž participace dospívajících, tedy fungování žákovských parlamentů jako seberozvíjejících aktivit pro samotné aktéry a prospěšných počinů pro školu a město.

5.3 Metodologie výzkumu

Jako výzkumná metoda byl zvolen polostrukturovaný dotazník vzhledem k množství respondentů, kteří se výzkumu účastnili, a také pro jeho jednoduchost vyhodnocování a interpretace. Dotazník se skládá ze série otázek, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů.

Dotazník, všeobecný název pro druh výzkumné sondy, je výzkumným nástrojem vytvořeným k neverbálnímu vyjádření názorů a činností respondentů, tj. účastníků výzkumu. Patří mezi nejfrekventovanější druh výzkumných metod, je specifickou metodou, která je využívána ve společenských vědách. Dotazník obsahuje soustavu otázek, na něž chceme písemně získat odpovědi o zkoumaných jevech.

Je uzpůsobena písemným kladením otázek a získáním písemných odpovědí na ně. Je určena pro hromadné získávání údajů. Osoba, která jej vyplňuje je nazývána respondentem. Dotazník shromažďuje data, která jsou subjektivními výpověďmi respondentů, vypovídají o jejich vlastnostech, citech, názorech, postojích, vědomostech, dovednostech, schopnostech, zájmech, o jejich způsobu reagování v různých situacích apod.

Základní podmínkou účelného koncipování dotazníků je přesná formulace a volba položek, které se vztahují k výzkumnému problému. Úkolem respondenta je označit nebo jiným vhodným nebo zadaným způsobem zvolit druh odpovědi tak, aby nejlépe vystihla dle jeho názoru zkoumaný obsah.

Jako každá metoda výzkumu má své přednosti i nevýhody. Předností dotazníku je snadná a rychlá administrace a způsob hodnocení. Umožňuje také získat od velké skupiny respondentů údaje za poměrně krátký čas. Často se jedná o údaje, které nelze získat jinou metodou, tj. názory, stanoviska, postoje apod. Výhodou je i možnost tyto údaje plně kvantifikovat a zpracovat jejich velké množství pomocí počítače.

Nevýhodou dotazníku je možné záměrné zkreslení, kdy se respondent přizpůsobí záměrům zadavatele, pokud postřehne jeho záměr, a snaží se pak odpovědi formulovat tak, jak je pravděpodobně očekáváno. Lze tomu předcházet konstrukcí dotazníku, jeho délkou i přesnou formulací otázek. Problémem může být i neosobní vztah tazatele a malá návratnost dotazníků tazateli. Také je nutno brát v potaz, jak moc záleží na promyšlené formulaci otázek i jejich pořadí. Tazatel již nemá při výzkumu možnost otázky měnit či doplňovat.

Je vhodné ověřit si vhodnost dotazníku na malém vzorku respondentů a zároveň si ověřit zpracovatelnost vyplněných dotazníků (Kořínek 1980, s. 36).

Při zadání dotazníku pro tuto diplomovou práci se autorka snažila předejít možnému přizpůsobení respondentů záměrům zadavatele, dotazník byl dostatečně dlouhý, otázky vhodným způsobem variabilní. Malá návratnost dotazníků tazateli se projevila především ve skupině dospělých, nejvíce ze strany zastupitelů města Milovice a vyučujících Základní školy T. G. Masaryka Milovice.

V této diplomové práci se jedná o výzkum pomocí polostrukturovaného dotazníku, který obsahuje jak otázky uzavřené neboli standardizované, na které respondenti odpovídají pevně danými odpověďmi, typu ano/ne/nevím, a také se v něm objevuje množství otázek otevřených, kdy se dotazující mohou v jednotlivých položkách vyjádřit vlastními slovy,

ne pouhým zaškrtnutím předem daných odpovědí. Zadavatel získá z otevřených otázek podrobnější data. Otevřené otázky jsou z pohledu statistického porovnání dat náročnější, ale zadavatel má možnost hlouběji proniknout do respondentova myšlení (Giddens 1999, s. 516).

Dotazník se obvykle skládá ze tří částí. První část obsahuje hlavičku a oslovení, cíl dotazníku, význam odpovědí a instrukce pro vyplnění dotazníku. Následují vlastní otázky, které rozlišujeme na uzavřené, polouzavřené a mohou být i otevřené. V závěrečné části se objevuje poděkování respondentovi za spolupráci při vyplnění dotazníku.

Autorka výzkumu osobně formální části dotazníku respondentům z řad žáků dovysvětlila. Ostatním respondentům, tedy vyučujícím, vedení školy, zastupitelům města a poslancům ČR zaslala představení dotazníků s pokyny k jeho vyplnění elektronicky.

Pro mapování participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a vytváření příznivého sociálního klimatu města Milovice autorka práce sestavila celkem čtyři druhy dotazníků. Jeden pro žáky a členy Dětského zastupitelstva Základní školy T. G. Masaryka Milovice, tento dotazník se skládá celkem z 33 otázek pro členy Dětského zastupitelstva, pro běžné žáky je v tomto dotazníku doporučeno nevyplňovat šest otázek z celkového počtu 33. „Dotazník – Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice, varianta č. 1“ obsahuje 9 uzavřených otázek, 20 otevřených otázek a 4 polouzavřené otázky. Jak již bylo uvedeno, běžní žáci u některých otázek nemuseli odpovídat.

Druhý typ dotazníku „Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice, varianta č. 2“ byl určen pro vyučující na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, tento dotazník obsahoval celkem 27 otázek, z toho 12 uzavřených otázek, 14 otevřených otázek a 1 polouzavřenou otázku.

Třetí typ dotazníku „Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice, varianta č. 3“ byl určen pro vedení školy a poradenské pracoviště Základní školy T. G. Masaryka Milovice. Mezi pracovníky poradenského pracoviště patří školní metodik prevence sociálně patologických jevů, školní psycholog, výchovný poradce, koordinátor inkluze a speciální pedagogové. Tento dotazník obsahoval celkem 32 otázek, z toho 12 uzavřených otázek, 18 otevřených otázek a 2 polouzavřené otázky.

Poslední typ dotazníku „Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice, varianta č. 4“ byl určen pro členy školské rady Základní školy T. G. Masaryka Milovice, dále jej vyplňovali někteří zastupitelé města Milovice a autorce se podařilo pro vyplnění získat dva poslance Parlamentu České republiky. Tato varianta dotazníku obsahovala celkem 22 otázek, z toho 8 uzavřených otázek, 14 otevřených otázek.

Z větší části bylo v dotazníku použito otevřených otázek. V otevřené otázce se může dotazovaná osoba vyjádřit svými slovy dle svého uvážení. Tento typ otázek věrněji zachycuje pohled respondenta na dotazované téma, neboť není limitován předem stanovenými variantami odpovědí. Při zodpovídání těchto položek je respondent podněcován k hlubšímu zamyšlení nad tématem.

O něco méně se v dotazníku objevovaly otázky uzavřené. Jsou to takové otázky, které nabízejí několik variant možných odpovědí, ze kterých si dotazovaný vybírá jednu nebo více možností, které se nejvíce blíží jeho názoru. Tento typ otázek je vhodné použít v případě, že známe většinu možných odpovědí. Nespornou výhodou jejich využití je jednoduché vyplnění odpovědi pro respondenta, nasměrování dotazovaného přímo k tomu, co nás v dotazníku zajímá a poměrně snadné systematické zpracování odpovědí. To, že umožňují nahodilé vyplnění, sugestivní odpovědi a nemusí přesně vystihnout názor respondenta, lze považovat za jejich nevýhody. V dotazníku se objevují konkrétně uzavřené otázky, typu dichotomického či trichotomického, tedy otázky, které umožňují pouze odpověď ano – ne, respektive ano – ne – nevím (Gavora 2000, s. 99–106).

Z důvodu objektivit a maximální výtěžitelnosti z odpovědí respondentů, autorka této diplomové práce použila obou možností otázek a v některých dotaznících tyto varianty kombinovala, do dotazníku zanesla i několik polouzavřených otázek. Jedná se o otázky, které obsahují obě možnosti, jak volbu z připravených odpovědí, tak doplnění názoru a postoje respondenta pomocí vyjádření odpovědi vlastními slovy (Gavora 2000, s. 99–106).

Dotazník se obsahově dotýká základních otázek ohledně fungování participace, žákovského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, dále nakolik je tato žákovská organizace uznávána mezi dětmi a dospělými a zda má potenciál preventivně působit proti sociálně patologickým jevům na základní škole a také ve městě.

Získaná data byla při rozboru podrobena analýze. Zpracováním výzkumem získaných údajů dospívá výzkumný pracovník k podkladům, které potvrzují nebo vyvracejí pracovní

hypotézu. Velmi často se získané údaje zpracovávají v přehledných tabulkách, diagramech apod. V určitých případech mohou být výsledky výzkumu interpretovány jako potvrzení nebo například zdokonalení učebních osnov, učebnic či učebních pomůcek. (Kořínek 1980, s. 85–86)

Tato práce si kladla za cíl zhodnotit situaci a přinést doporučení, která by ještě více zefektivnila participaci žáků na Základní škole T. G. Masaryka Milovice a účast žakovského parlamentu na prevenci sociálně patologických jevů.

V této diplomové práci se jednalo především o výzkum kvantitativní, kdy výzkumu byla podrobena velká skupina osob a cílem práce bylo testovat předem stanovené hypotézy, že spolupráce dětského parlamentu na chodu školy a města je podstatná a nezastupitelná a participace dětského parlamentu má pozitivní vliv na prevenci sociálně patologických jevů ve škole i ve městě. Zároveň se ale objevují i prvky kvalitativního výzkumu, pokud bereme v potaz, že dotazník vyplňovali také členové žakovského parlamentu, tedy specifický – úzký okruh respondentů. Autorka se snažila získat vhled a celé problematice porozumět. Vzhledem k tomu, že tato problematika není prozatím široce rozšířena, částečně autorka také vytváří novou metodologickou přípravu pro případné zakladatele žakovských parlamentů. Sama je koordinátorkou žakovského parlamentu, má tedy přímý kontakt s participujícími osobami.

6 VÝZKUM

Jak již bylo popsáno výše, jedná se především o výzkum kvantitativní. Kvalitativní výzkum se zaměřil pouze na stanoviska členů žákovského parlamentu.

6.1 Analytická jednotka

Výzkumný vzorek tvořilo několik skupin respondentů:

Výzkumný vzorek – „žáci“ tvořilo 118 běžných žáků Základní školy T. G. Masaryka Milovice, a to žáci navštěvující druhý stupeň základní školy, tedy šestý, sedmý, osmý a devátý ročník této školy. V každém ročníku dotazník vyplňovala jedna třída. Celkem se výzkumu účastnilo 58 dívek a 60 chlapců, z toho 17 dívek a 13 chlapců ze šestého ročníku, 12 dívek a 16 chlapců ze sedmého ročníku, 16 dívek a 13 chlapců z ročníku osmého a 13 dívek a 19 chlapců z ročníku devátého.

Dále do výzkumného vzorku z řad žáků staršího školního věku patří 22 členů žákovského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice. Tento výzkumný vzorek tvoří žáci šestého až devátého ročníku, tedy 17 dívek a 5 chlapců, z toho 5 dívek a 1 chlapec ze šestého ročníku, 5 dívek a 2 chlapci ze sedmého ročníku, 3 dívky a 1 chlapec z osmého ročníku a 4 dívky a 1 chlapec z devátého ročníku.

Výzkumný vzorek – „učitelé“ se skládá ze dvou učitelů, mužů, a 8 žen – učitelek Základní školy T. G. Masaryka Milovice, celkem tedy 10 vyučujících. Věkový rozptyl vyplňujících pedagogů je mezi 25–60 lety. Vedení školy a členové poradenského centra jsou vedeni zvlášť.

Další výzkumný vzorek tvoří vedení školy, konkrétně paní ředitelka a dvě její zástupkyně a členové poradenského centra Základní školy T. G. Masaryka Milovice. Z poradenského centra dotazník zodpověděla metodička prevence sociálně patologických jevů, školní psychologka, speciální pedagog. Statisticky to bylo 5 žen a 1 muž.

Poslední výzkumný vzorek je tvořen spíše lidmi, stojícími mimo školu. Jedná se o 2 členy školské rady z řad rodičů, dále o tři zastupitele města Milovice a 2 poslance Parlamentu České republiky. Celkově tento výzkumný vzorek tvoří 5 mužů a 2 ženy.

6.2 Časový harmonogram výzkumu

Všechny varianty dotazníku „Participace dětského parlamentu na prevenci proti kriminalitě a příznivém sociálním klimatu města Milovice“ autorka sestavovala v období leden–březen roku 2018.

Samotné vyplňování dotazníků žáky na ZŠ T. G. Masaryka Milovice probíhalo v druhém pololetí školního roku 2017/2018, a to konkrétně v měsíci březnu a dubnu 2018. Ze strany vedení školy byl autorce umožněn vstup do třídnických hodin v daných ročnících. Členové dětského parlamentu dotazník vyplňovali na své pravidelné schůzce na počátku dubna. Pedagogičtí pracovníci školy dotazník vyplňovali během dubna 2018 dle svých časových možností.

Dotazník byl po předchozí domluvě zaslán k vyplnění elektronicky členům školské rady, zastupitelům města Milovice a dvěma poslancům Parlamentu ČR. Tito externí respondenti vyplňovali dotazník v rozmezí konce března až počátku května 2018.

Návratnost dotazníku byla u žáků, poslanců a členů školské rady 100 %. Pedagogičtí pracovníci dodali vyplněný dotazník z necelých 60 %, ještě nižší byla návratnost ze skupiny zastupitelů města Milovice, okolo 40 % oslovených.

Z vyplněných dotazníků bylo po pečlivé kontrole vybráno 163 správně vyplněných dotazníků. Je pravdou, že některé z těchto dotazníků nejsou úplné, problém některým žákům činily položky s otevřenou odpovědí.

Pilotní kontrolní vzorek před výzkumem:

Dotazník pro žáky byl nejdříve podroben kontrole ve formě pilotního dotazování na Základní škole v Lysé nad Labem. Tato škola byla vybrána proto, aby nebyla ohrožena objektivita dotazníku tím, že by někteří žáci školy, na které se prováděl výzkum, znali předem otázky a mohli by tak odpovídat tendenčně. Autorka si danou školu zvolila také proto, že je jí známo, že i tato škola má zřízen žakovský parlament.

Na základě připomínek, dotazů a hodnocení pilotního ověření byl dotazník upraven. Po této opravě byl již dotazník vyplňován žáky Základní školy T. G. Masaryka v Milovicích.

Vyplňování dotazníků probíhalo v klidné atmosféře. Žáci byli od svého třídního učitele seznámeni s tím, že budou vyplňovat dotazníky, byli poučeni, jak dotazník vyplnit a že všechny odpovědi jsou anonymní. Autorka výzkumu byla přítomna zadávání dotazníků v jednotlivých třídách.

Žákovskému parlamentu dotazník nejen zadávala, ale byla přítomna i jeho vyplnění, členové žákovského parlamentu se mohli doptat v případě nesnází při odpovídání v dotazníku.

Všechny dospělé osoby byly osloveny autorkou ústně či telefonicky ke spolupráci. Následně jim autorka diplomové práce buď osobně vysvětlila instrukce k vyplnění dotazníku, nebo jim informace zaslala elektronicky pomocí emailové komunikace spolu s dotazníkem. Několikrát zdůraznila, že všechny odpovědi jsou anonymní a žádala respondenty o preciznost při vyplňování.

Po celou dobu zadávání dotazníků u žáků byla autorka přítomna, aby mohla zodpovědět případné dotazy žáků. Předem instruovala třídní učitele o možných úskalích. V případě většího problému bylo možné autorku výzkumu oslovit s prosbou o doplňující vysvětlení. Nikdo z respondentů této možnosti nevyužil.

V šestém ročníku byl patrný výrazný zájem o danou problematiku. Žáci dotazník vyplňovali s nadšením, bylo jen málo dotazníků, které byly neúplně vyplněny. Dotazy k vyplňování žáci neměli. Mezi žáky šestých tříd je patrný zájem o členství v žákovském parlamentu.

V sedmém ročníku byl průběh velmi podobný. Žáci byli dobře namotivováni a zájem o dané téma byl výrazný. Po vyplnění dotazníku se rozvinula debata na téma volby do žákovského parlamentu a vandalismus ve městě. Žáci se dotazovali zcela konkrétně a z dotazů vyplynulo, že žáci mají zkušenost s tímto problémem.

Žáci osmého ročníku neprojevovali příliš velký zájem o vyplnění dotazníků a o problematiku, které se výzkum týká. Žáci dotazník vyplnili jen proto, že se jim tím ukrátila hodina a byli o to požádáni. Dotazy k vyplňování žáci neměli. Řada dotazníků nebyla vyplněna precizně. Po rozhovoru s třídními vyučujícími vyšlo najevo, že žáci osmého ročníku mají problém v demokratických volbách zvolit své zastupitele. Většinou má zájem o funkci spojenou s povinností jedné hodiny navíc oproti ostatním z ročníku pouze jeden žák. Druhý vzejde až z následné diskuse a motivace třídního učitele. Zdá se, že mladší žáci jsou lépe motivováni, že mezi nimi má žákovský parlament výraznější, působivější jméno.

Deváté ročníky vyplnily dotazníky poměrně komplexně. Již při zadávání dotazníku bylo patrné, že všichni jsou s tématem srozuměni a mají o něm obsáhlé povědomí. Zřejmě je to zapříčiněno tím, že třídní učitelky devátých ročníků jsou koordinátorky žákovského parlamentu.

Dospělí respondenti vyplňovali své dotazníky pouze s dopomocí průvodních instrukcí. Dá se usuzovat, že nikdo z těchto respondentů neměl s vyplněním problém, neboť k autorce diplomové práce nikdo nevznesl žádný doplňující dotaz.

Během května a počátku června 2018 byla sesbíraná data podrobena analýzám a následně byly výsledky šetření graficky zpracovány. K jednotlivým tabulkám či grafům byly sestaveny popisy či legendy s vysvětlením.

6.3 Hlavní výzkumné otázky

Autorka diplomové práce sestavila celkem čtyři varianty dotazníků, jak již v předchozích částech popisovala. Některé položky byly shodné pro všechny respondenty, jiné cílily pouze na konkrétní skupiny. Úplné znění všech čtyř typů dotazníků je možné nalézt v přílohách této diplomové práce.

Hlavními výzkumnými otázkami jsou:

- Nakolik může Dětský parlament pozitivně ovlivňovat klima školy i města Milovice?
- Nakolik může Dětský parlament efektivně pomoci v primární prevenci sociálně patologických jevů?
- Jakou prestiž má Dětský parlament Základní školy T. G. Masaryka Milovice?
- Jak ovlivní Tvé působení v Dětském parlamentu Tvůj osobní rozvoj?
- Působí Dětský parlament jako jedna z forem prevence sociálně patologických jevů?
- Je vhodné zařadit projektovou výuku do činností Dětského parlamentu?
- Je participace žáků v podobě Dětského parlamentu přínosná pro společnost?

6.4 Výzkum

Jak již bylo popsáno v popisu výzkumu, autorka této diplomové práce získávala data pro analýzu předem stanovených hypotéz pomocí polostrukturovaného dotazníku. Celkem pro tuto práci ke spolupráci získala 163 respondentů různého věku a také různých sociálních skupin. Všechny tyto statistické údaje budou přehledně graficky vyobrazeny a vysvětleny.

6.4.1 Obecné statistiky

Soubor dat potřebný pro vypracování tohoto výzkumu byl získán na Základní škole T. G. Masaryka Milovice od skupiny 140 žáků, 10 učitelů, 6 členů poradenského centra (včetně vedení školy) a 2 členů školské rady. Dále byla data sebrána od 3 zastupitelů města Milovice a od 2 poslanců Parlamentu České republiky.

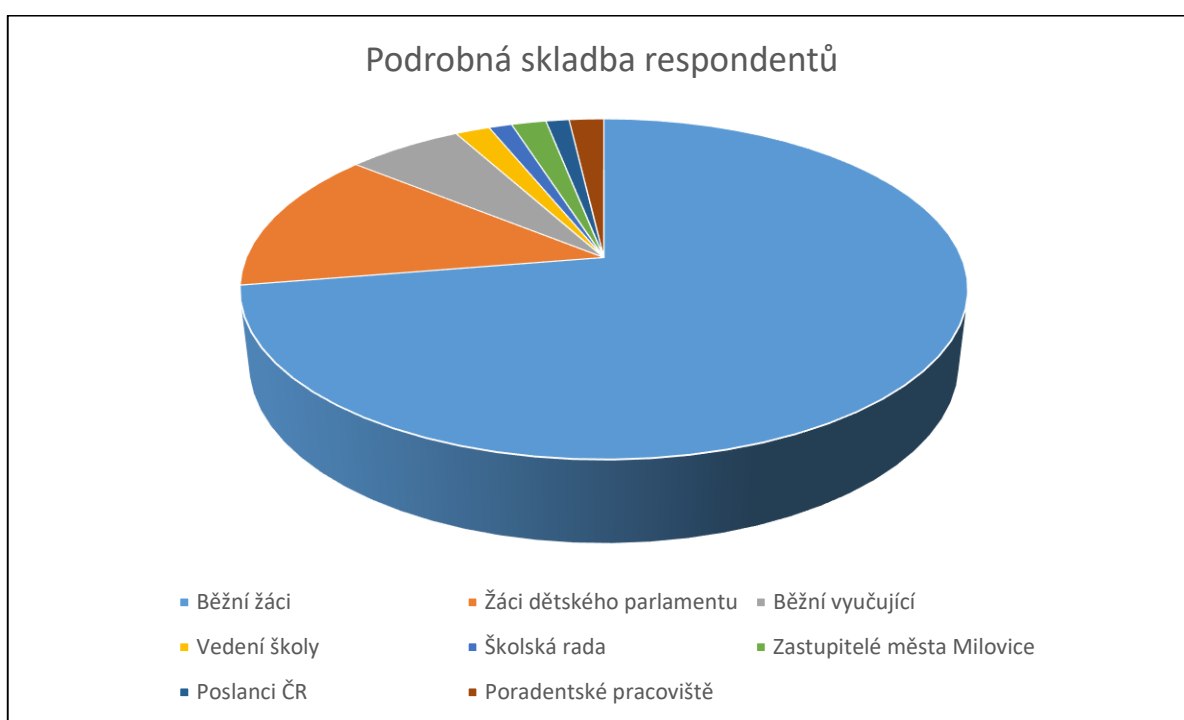

Graf č. 1: Základní stavba respondentů

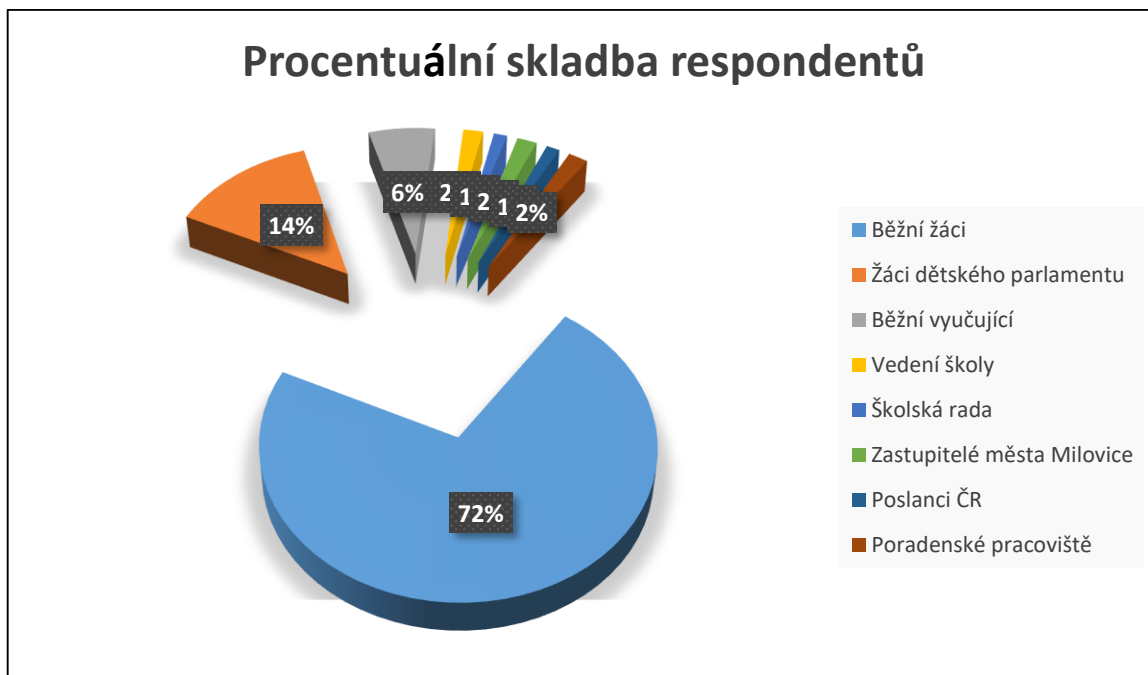
Celkem bylo do výzkumu zapojeno 140 žáků Základní školy T. G. Masaryka Milovice, což tvořilo 86 % všech respondentů. Z těchto 86 % dotazovaných žáků spadá 14 % do kategorie Žák – člen dětského parlamentu, tuto hodnotu představuje 22 žáků.

Dále dotazník vyplnilo 16 pedagogických pracovníků Základní školy T. G. Masaryka Milovice, což představuje 10 % všech dotazovaných. Mezi tyto pedagogické pracovníky patří vedení školy (2 %), členové školského poradenského pracoviště (2 %) a běžní vyučující (6 %).

Zbylé 4 % dotazovaných připadá na členy školské rady (1 %), zastupitelé města Milovice (2 %) a poslance Parlamentu ČR (1 %).

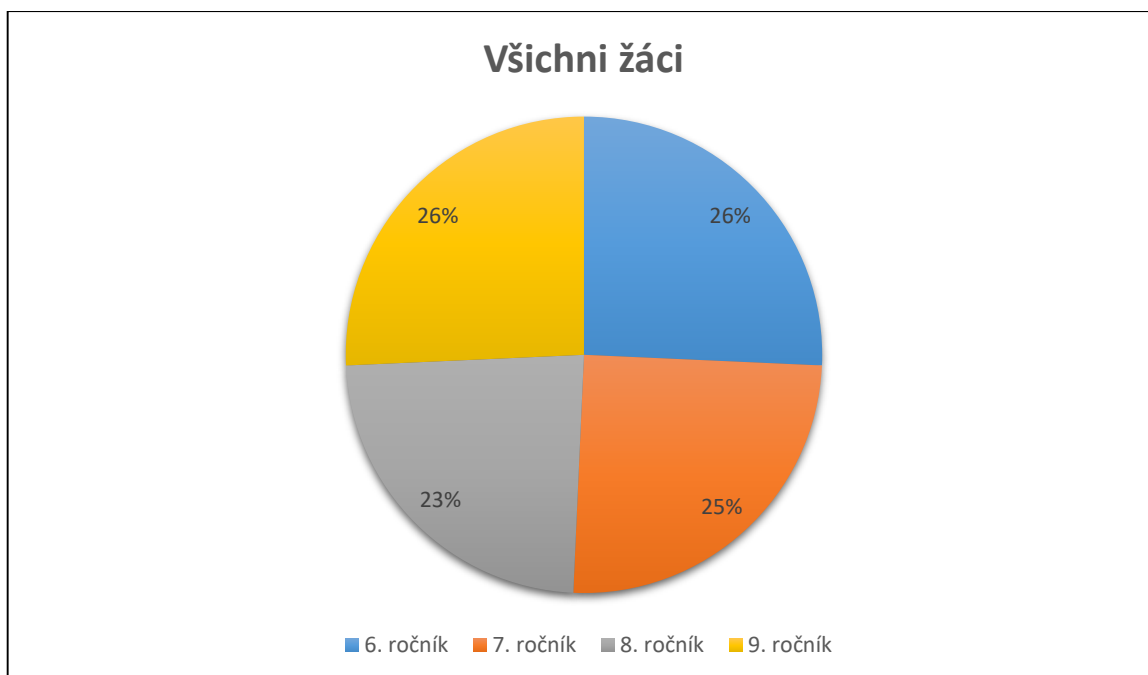

Graf č. 2: Podrobná skladba respondentů

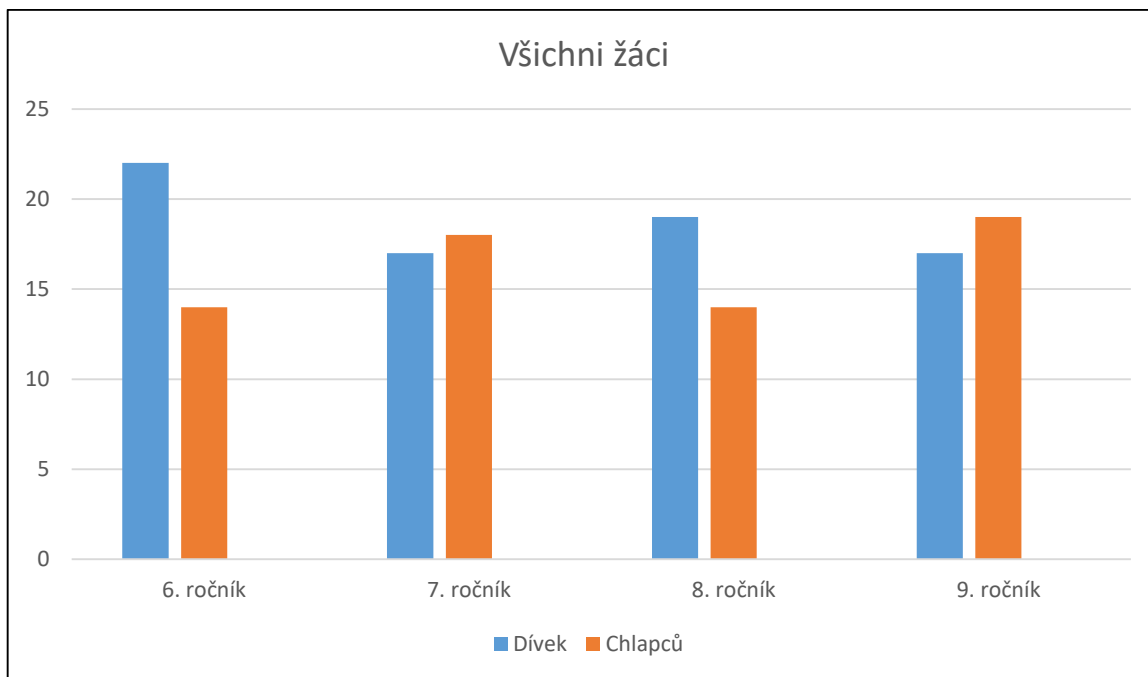

Graf č. 3: Procentuální skladba respondentů

Z pohledu stáří respondentů je možné dotazované rozdělit na dvě základní skupiny, děti – dospívající a dospělé osoby. Skupinu dětí lze charakterizovat z pohledu stáří jako žáky staršího školního věku, tedy ve věkovém rozpětí 12–16 let.

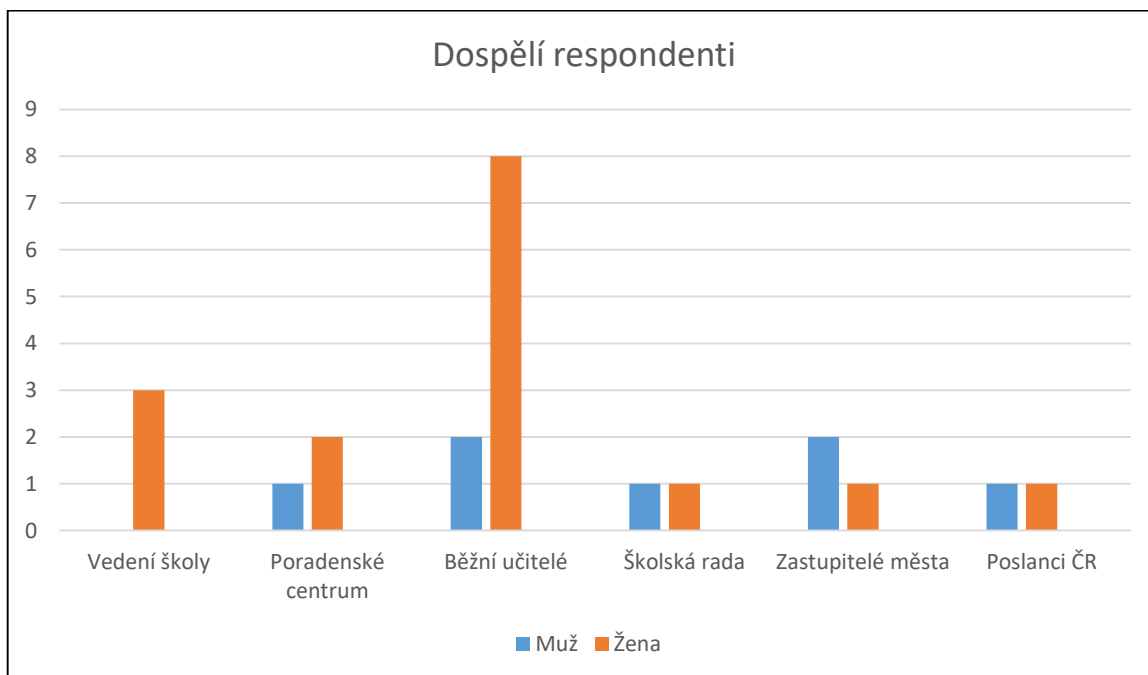

Graf č. 4: Rozdělení dle stáří respondentů

Graf č. 5: Rozdělení dle pohlaví respondentů

Dotazník vyplnilo celkem 23 dospělých osob. Věkové rozdělení u této skupiny autorka dále nerozebírala. Zaměřila se na skladbu dle pohlaví respondentů.

Graf č. 6: Skladba dle pohlaví dospělých respondentů

Pro další vyhodnocování bude využito rozdělení respondentů do těchto osmi skupin: běžní žáci, žáci dětského parlamentu, běžní vyučující, vedení školy, poradenské pracoviště, školská rada, zastupitelé města Milovice, poslanci Parlamentu ČR.

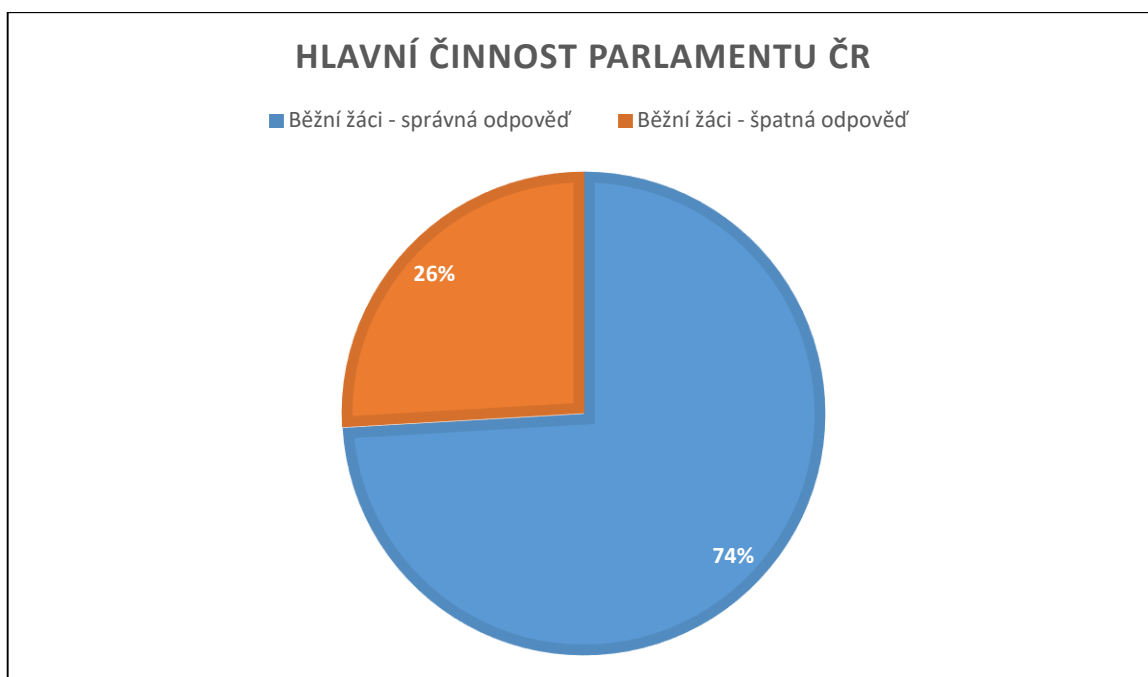
6.4.2 Rozbor jednotlivých položek

Pro reflektování současného stavu participace Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, i ve městě Milovice, budou jednotlivé položky analyzovány z pohledu různých skupin respondentů. Některé položky byly shodné pro všechny respondenty, některé položky vyplňovali pouze členové Dětského parlamentu, kteří jsou přímými aktéry participace. Některé položky jsou cíleny tak, aby se ke konkrétním oblastem vyjadřovali nejvíce kompetentní osoby. Například k prevenci má nejvíc co říci metodička prevence, poradenské pracoviště a také vedení školy.

Jednotlivé položky autorka rozdělila do několika skupin tak, aby byla rozebrána také otázka aktivní spolupráce při vyplňování volného času dětí a mládeže jako prevence sociálně patologických jevů.

Dotazník je koncipován tak, že respondenti se přes obecné otázky dostávají ke konkrétní podobě participace Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, potažmo ve městě Milovice.

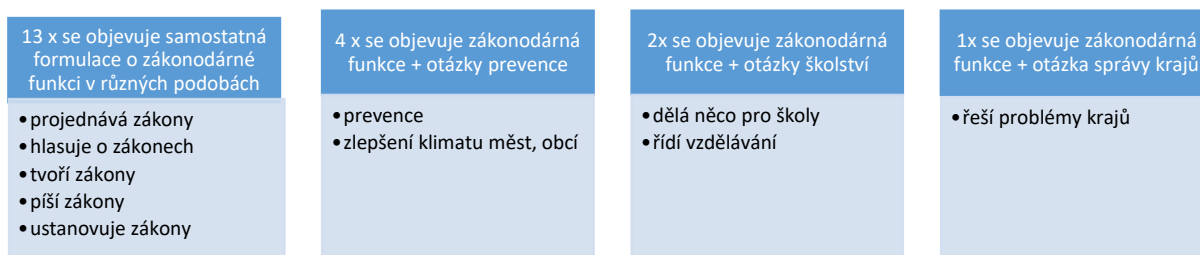
Položky č. 1 a č. 4 (pouze u dotazníků pro žáky je tato položka pod č. 5) mapují znalost respondentů k tématu funkce Parlamentu České republiky, a také zjišťují, nakolik ovlivňuje celonárodní dvoukomorový parlament dění v konkrétní lokalitě – městě Milovice.

Graf č. 7: Jakou funkci plní Parlament v ČR? Co je jeho hlavní činností?

Mezi správnými odpověďmi u běžných žáků se v různých modifikacích objevovala zákonodárná funkce Parlamentu ČR. Správnou odpověď znalo 80 žáků ze skupiny „běžných žáků“. Z celkového počtu 140 běžných žáků jich 28 odpovědělo na zadanou položku, že odpověď nezná.

Pouze dva žáci žakovského parlamentu neznali odpověď na tuto otázku, zbylých 20 žáků odpovědělo správně. Nejčastěji se objevovala odpověď ve znění: „projednávají a tvoří zákony“.

Obr. č. 4: Odpovědi žáků

Jedna z nejkompexnějších odpovědí se objevuje u žákyně ze skupiny Dětského parlamentu: „Jedná se o sbor poslanců, který vydává nové zákony. Dříve volil prezidenta. Jeho hlavní činností je udržovat stát v bezpečnosti.“

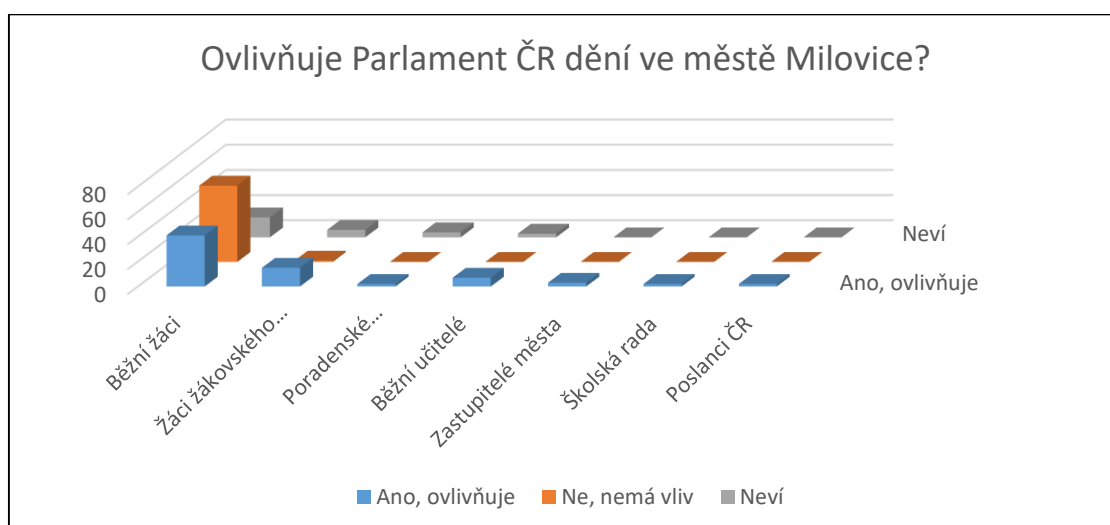
Téměř všichni dospělí respondenti dokázali správně zodpovědět položku č. 1, tedy že Parlament ČR má na starost státní moc zákonodárnou. V jednom případě respondent ze skupiny poradenského pracoviště na otázku odpověděl správně jen z části, neboť uvedl, že Parlament ČR má funkci zákonodárnou, ale i výkonnou a soudní. Pouze jeden respondent ze stejné skupiny respondentů uvedl na položenou položku: „Nevím, o politiku se nezajímám.“

V řadě odpovědí dospělých respondentů se objevoval komentář reflektující současnou politickou situaci z jara roku 2018, kdy se v ČR stále sestavuje vláda ČR, kdy od voleb uplynulo více než půl roku.

Dá se říci, že v této problematice mají žáci ujasněný názor i postoj. Otázka rozdělení státní moci ČR jim není neznámá.

Položka č. 4/č. 5 – Jak podle Vás ovlivňuje práce Parlamentu ČR život v našem městě Milovice?

Od respondenta nejpovolanějšího, tedy poslance Parlamentu ČR, se dozvídáme k tomuto tématu: „Schválené zákony ovlivňují každodenní činnost každého občana, ať už je tomu přímo či nepřímo. Dobrou ukázkou je státní rozpočet, který určuje, kolik peněz půjde například na zdravotnictví, sociální služby či dopravu.“

Graf č. 8: Ovlivňuje Parlament ČR dění ve městě Milovice?

Dle zjištěných dat je možno zformulovat závěr, že dospívající žáci znají propojení komunální politiky s národní pouze částečně. K této učební látce by bylo vhodné zařadit nějakou aktivitu zaměřenou na praktické ukázky, jak může fungovat propojení národní a komunální politiky. Jak rozhodnutí poslanců a senátorů či vládní nařízení mohou mít vliv na život v konkrétních městech. Autorka diplomové práce navrhne doplnění či úpravu tematického plánu předmětu Výchovy k občanství.

V dotaznících, které vyplňovaly obě skupiny žáků, se objevují například i tyto názory:

1. má možnost změnit vzhled města pomocí vyhlášek o životním prostředí;
2. dává podněty k opravám dálnic, které Milovice spojují s hlavním městem (doprava za zaměstnáním);
3. pomocí různých zákonů ovlivňuje život v Milovicích, například zákaz kouření v restauracích;
4. pro děti toho moc nedělá v rámci Milovic, to spíše dělá škola či město Milovice.

Mezi odpověďmi dospělých se objevil i názor, že v současné době může mít Parlament ČR větší vliv na Milovice, neboť pan starosta je zároveň poslancem a tudíž má město tzv. „větší příležitosti“ se prosadit.

Položky pod č. 2, 3, 5 (u žáků položka č. 4, položka č. 5 chybí), 6, 7, 8, 9 a č. 10 analyzují povědomí respondentů o existenci Dětského parlamentu a řeší otázku, nakolik může Dětský parlament pozitivně ovlivňovat klima školy i města Milovice a nakolik může efektivně pomoci v primární prevenci sociálně patologických jevů.

Položka č. 2 – Je Vám známý pojem „dětský parlament“?

Jedná se o položku uzavřenou, kdy respondenti vybírají pouze z odpovědí „ano“ či „ne“.

Graf č. 9: Nakolik je známý pojem žákovský parlament

Dle grafů výše je zřetelné, že je pojem Dětský parlament poměrně rozšířen. Pouze jeden dospělý respondent uvedl neznalost tohoto pojmu. Pro koordinátorky Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice by tato informace měla znamenat zapojení žáků do schůze školské rady, aby přednesli základní cíle a vize pro každý školní rok.

U dětských respondentů se záporná odpověď objevila u 26 z nich, z celkového počtu 140 žáků. Při bližším zkoumání vyšlo najevo, že pojem není zažitý především pro žáky šestého ročníku. Z 26 negativních odpovědí připadá na žáky šestého ročníku 18 „ne“.

Graf č. 10: Šestý ročník – položka č. 2

Autorka této práce se zamyslela nad důvody, které mohly 60 % neznalost pojmu Dětský parlament u žáků šestého ročníku způsobit. Jednou z možností by mohla být krátká doba zapojení šestého ročníku do systému Dětského parlamentu. Dětský parlament na Základní škole T. G. Masaryka Milovice tvoří žáci šestého až devátého ročníku. Necelý rok jsou tedy vybraní členové této třídy součástí Dětského parlamentu.

Také by bylo vhodné více se zaměřit na pravidelných schůzkách zastupitelstva na trénink předávání informací zastupiteli zpět do tříd.

Položka č. 3 – Jakou by podle Tebe dětský parlament mohl/měl plnit funkci? Jaká by měla být jeho náplň?

Z této otázky lze vyčíst postoj členů Dětského parlamentu, kteří popisovali své aktuální role a funkce v rámci této organizace. Tato sebraná data lze porovnat s požadavky ostatních žáků školy a určit nakolik jsou jejich požadavky realizovány. Tedy, zda to, co žáci od svých dětských zastupitelů očekávají, zastupitelé splňují.

Autorka sestavila přehlednou tabulku, kde vypsala přehled vyskytujících se odpovědí žáků obou skupin, k nim také přidala odpovědi dospělých osob, aby zhodnotila, zda jsou rozdíly v představách žáků a dospělých o Dětském parlamentu.

Tabulka č. 4: Jakou by podle Tebe dětský parlament mohl/měl plnit funkci? Jaká by měla být jeho náplň?

Funkce Dětského parlamentu dle běžných žáků	Funkce Dětského parlamentu dle členů žakovského parlamentu	Funkce Dětského parlamentu dle pracovníků školy ZŠ T. G. Masaryka Milovice	Funkce Dětského parlamentu dle ostatních dospělých respondentů
Poskytuje zpětnou vazbu z jiných tříd	Zlepšovat školu	Sběr dat od dětí	Být prostředníkem mezi žáky a učiteli
Zlepšuje prostředí školy	Díky projektům zviditelnit školu	Seznámení se s fungováním parlamentní demokracie	Být prostředníkem mezi žáky a vedením města
Měl by se zajímat o školní pravidla	Zastupování tříd	Uskupení žáků, které tlumočí názory žáků na aktuální situace v jejich městě a zpra-	Měl by sloužit k pochopení fungování reprezentativní demokracie, tvorby zákonů,

		covává je formou projektů	pravidel zprostředkování zájmů
Zastupovat svou třídu	Dělá práci prospěšnou škole	Měl by hájit práva a zájmy dětí napříč ročníky	Měl by sloužit k pochopení principu plurality a respektu k názoru druhých
Zlepšit vybavení školy	Naslouchá žákům školy	Navrhovat změny k lepšímu	Reprezentovat školu
Reprezentovat školu	Pořádá různé akce	Být prostředníkem mezi dětmi a dospělými, ve škole, ve městě	Zlepšovat prostředí školy
Informovat obyvatele města o škole	Reprezentuje školy	Zaměřit se na problémy dětí, chování a vandalismus	Zlepšovat prostředí města
Pořádat různé akce	Zajímá se o historii Milovic a předává ji dalším, aby měli vztah k městu	Mohou se vyslovovat k otázkám školy a spolupodílet se na rozhodování	Pokračovat v projektech, které se věnují městu Milovice
Plnit přání dětí	Být prostředníkem mezi žáky a vedením školy, vedením města	Naslouchat a vyjadřovat se k problematice školství	
Měl by být hlasem dětí ve škole	Snažit se o rozvoj školy, města	Práce na propagaci města	
Podílí se na chodu školy	Vylepšovat prostředí školy	Pořádání akcí	
Zajistit práva dětí	Pracovat na projektech	Pomoc při získávání sponzorských darů	
Shromažďovat názory dětí a poté je přednést dospělým	Říkat vedení školy názory žáků	Prezentace názorů a požadavků žáků školy	
Pracovat na projektech	Měl by vymýšlet nebo sbírat návrhy pro zlepšení školy		
Řešit problémy	Organizovat akce pro žáky školy		
	Zajímat se o Milovice		

Ze sesbíraných dat v tabulce vyplývá, že všichni respondenti se shodli na náplni či funkcích Dětského parlamentu jak na půdě školy, tak v samotném městě Milovice. Stejný cíl všech zúčastněných je pozitivním předpokladem pro řádné fungování Dětského parlamentu.

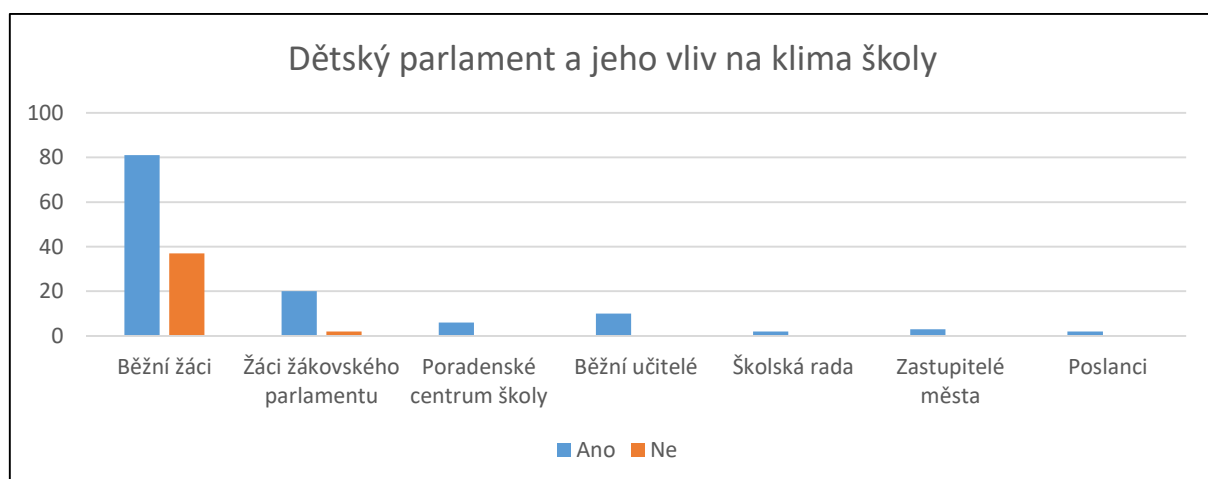
Položka č. 5/č. 6 – Jak ovlivňuje/jak by mohla ovlivňovat/práce dětského parlamentu život v našem městě?

Tabulka č. 5: Funkce Dětského parlamentu

Funkce Dětského parlamentu dle běžných žáků	Funkce Dětského parlamentu dle členů žakovského parlamentu	Funkce Dětského parlamentu dle pracovníků školy ZŠ T. G. Masaryka Milovice	Funkce Dětského parlamentu dle ostatních dospělých respondentů
Zlepšovat život pro děti	Vylepšení města – oprava jeho míst	Pokud je mají představitelé města zájem vyslechnout, mohou diskutovat o aktuálních problémech	Přínosem Dětského parlamentu je především výchova k demokracii. Mít demokrata ve své obci je přínosem pro všechny její občany.
Zlepšovat prostředí školy	Zviditelnění Milovic	Město se dozví, jak věci vidí školní mládež	Dětský parlament se může orientovat na lokální témata a lépe jim rozumět a ovlivňovat je. Děti mohou tato témata rozvíjet se svými rodiči a třeba v nich i prohloubit zájem o politiku.
Revitalizace města	Organizace veřejných akcí pro školu i pro město	Připravují zdárné projekty. Budují vztah lidí k městu.	Přinést pohled žáků, mladých na město.
Pořádání akcí	Snaží se zlepšit klima v celém městě	Může zdůraznit potřeby mladých lidí a žáků ve městě	
Práce žakovského parlamentu vylepšuje naše žití a obohacuje ho	Má pozitivní vliv, projekty žakovského parlamentu zvyšují u občanů znalost historie vlastního města	Organizovat akce pro děti, prevence sociálně patologických jevů	
Zlepšení přírody	Podává návrhy na zlepšení věcí	Děti by mohly více diskutovat a zpracovávat problémy města a obyvatel.	
Podněcovat další stavby hřišť	Budují další památky, či zajímavá místa v Milovicích (umísťuje pamětní desky)	Pořádat pravidelné besedy.	

Navrhuje městu různá zlepšení	Uklízet město, dbát na zeleň a čistotu města	Diskuse s městským úřadem.	
V našem městě nijak, spíše ve škole	Předávají zkušenosti dalším	Rozvoj města z pohledu dětí.	
Komunikuje se starostou	Snaží se z Milovic udělat hezké místo	Spolupráce ale i spoluzodpovědnost dětských občanů	
Dělá změny k lepšímu	Měli by více mířit na město, více by se toho dokázalo	Svémi názory a nápady by dětský parlament mohl ovlivňovat chod města	
		Dává podněty zástupcům města	

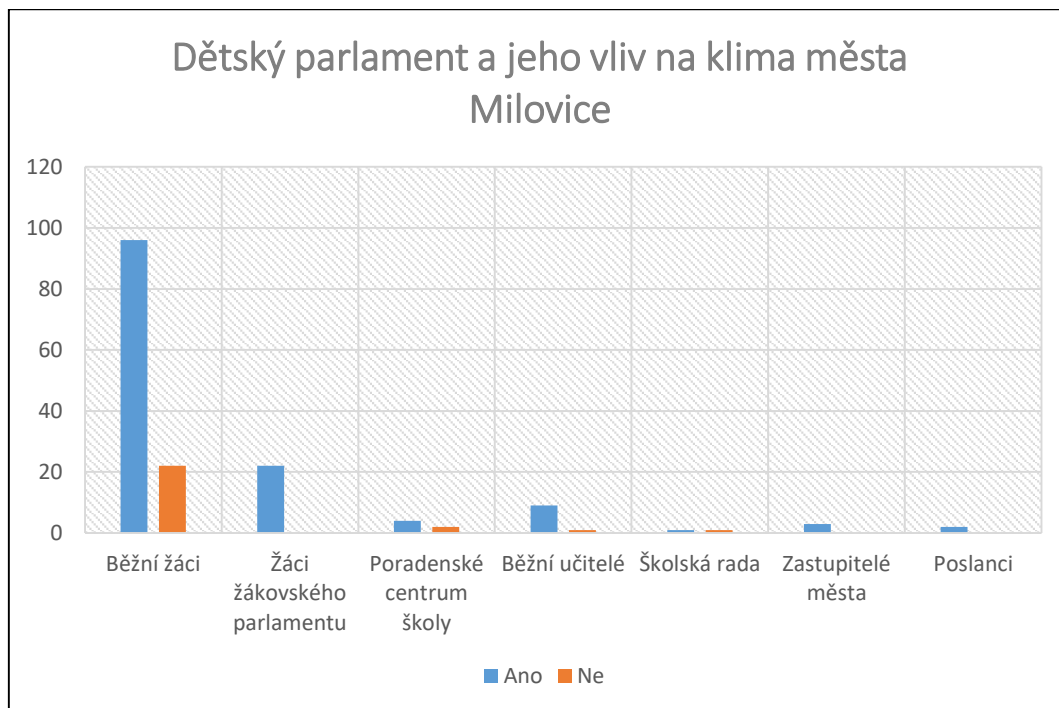
Položka č. 6/č. 7 – Může mít činnost dětského parlamentu vliv na kladném klimatu školy?

Graf č. 11: Dětský parlament a jeho vliv na klima školy

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že všichni dospělí věří, že žáci mohou pozitivně ovlivňovat klima školy. Někteří žáci to takto ale nevidí. Dle autorky této práce je nutné žáky více motivovat, aby si věřili a ve své práci pokračovali. Neboť i většina žáků druhého stupně věří, že kladný vliv Dětský parlament na škole má.

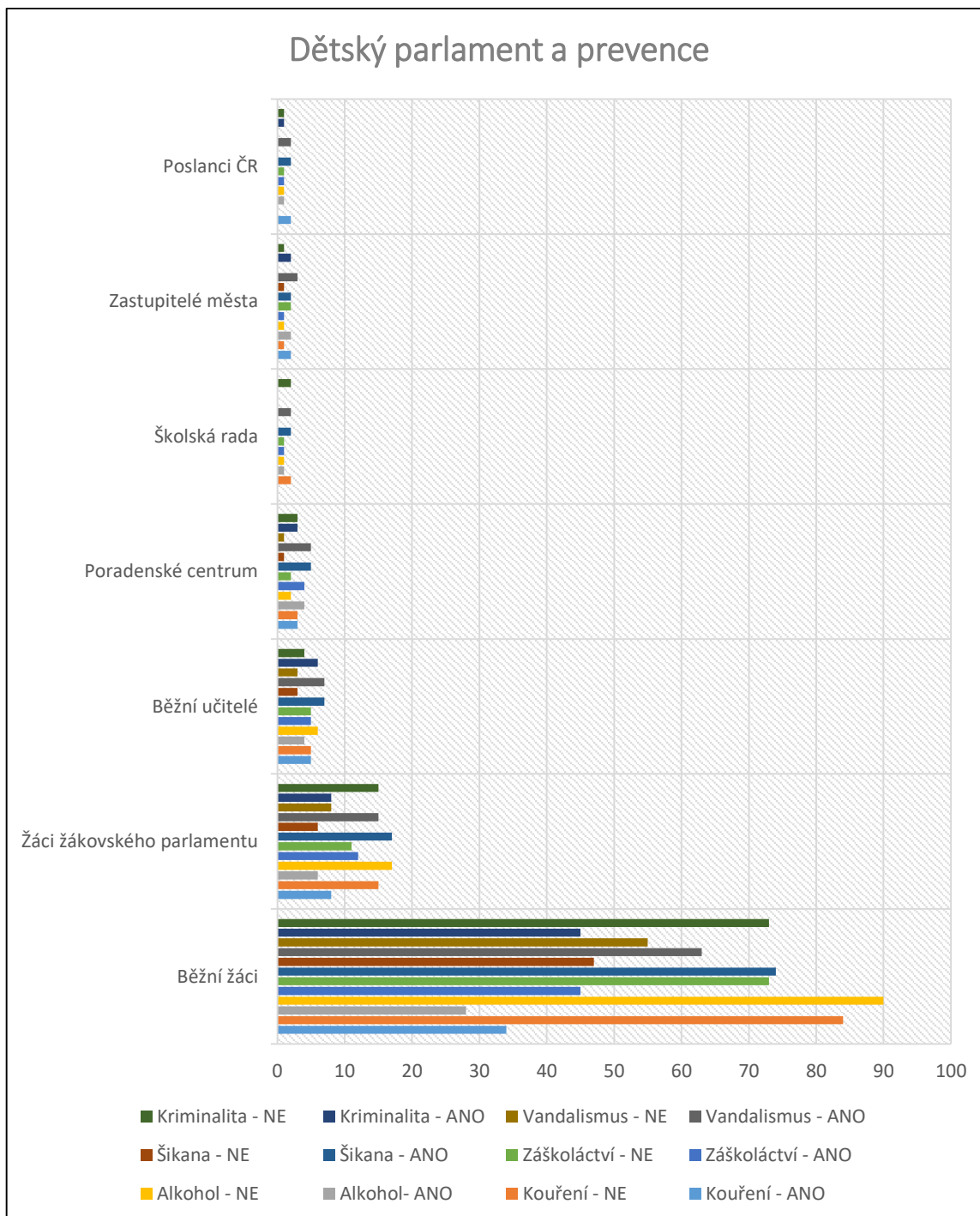
Položka č. 7/č. 8 – Může mít činnost dětského parlamentu vliv na pozitivním klimatu města Milovice?

Graf č. 12: Dětský parlament a jeho vliv na klima města Milovice

Položka č. 8/č. 9 – Může mít činnost dětského parlamentu vliv na prevenci sociálně patologických jevů ve škole?

Tato položka řeší, zda může Dětský parlament mít nějaký vliv na prevenci kouření, alkoholu, záškoláctví, šikany, vandalismu a drobné kriminality na škole.

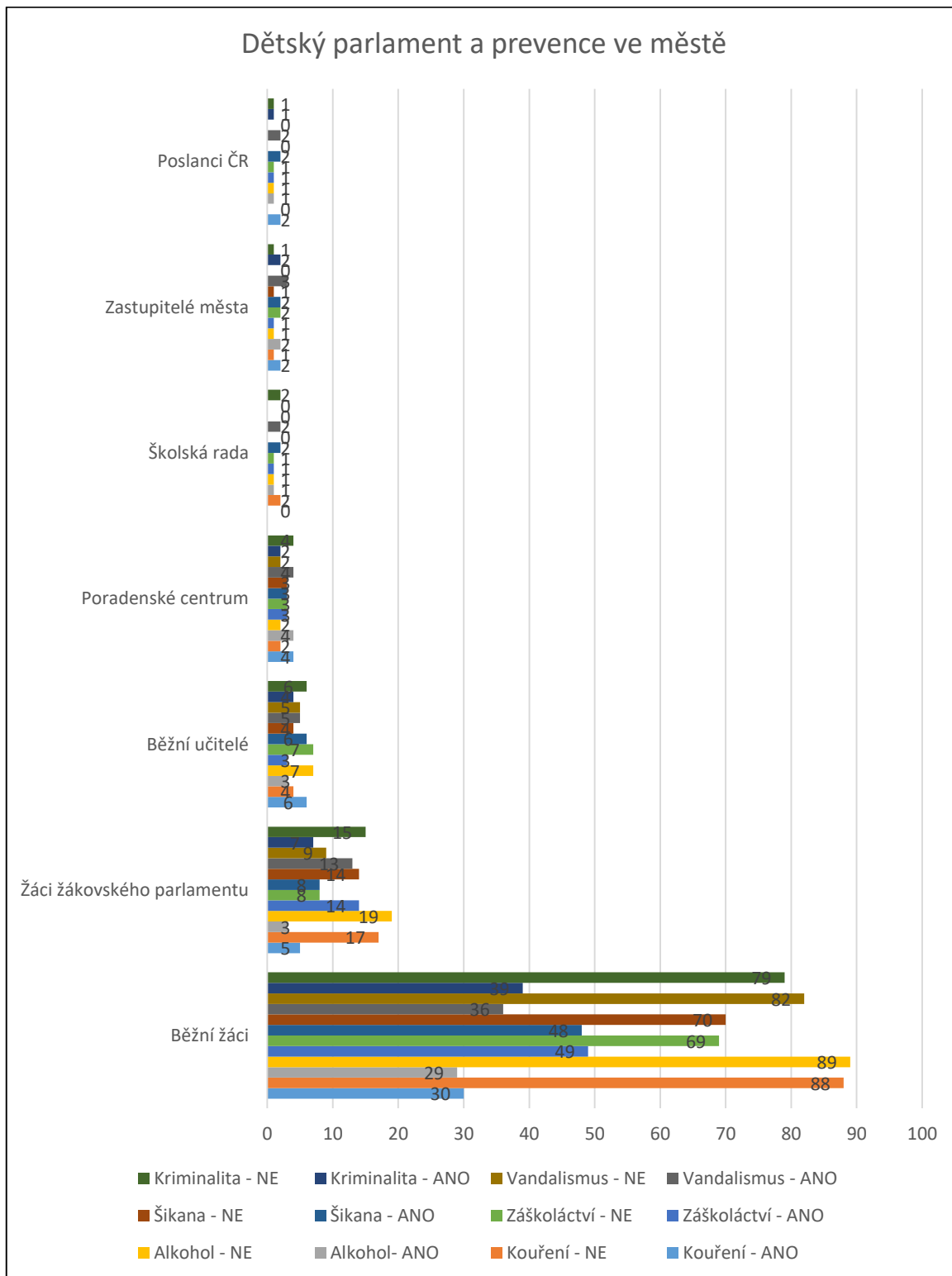

Graf č. 13: Dětský parlament a prevence

Ze všech posuzovaných sociálně patologických jevů se většina respondentů shodla, že pouze prevenci vandalismu a šikany ve škole může Dětský parlament pozitivně ovlivnit. Dospělí respondenti vidí potenciál pozitivního vlivu i u kriminality.

Položka č. 9/č. 10 – Může mít činnost dětského parlamentu vliv na prevenci sociálně patologických jevů ve městě Milovice?

Tato položka řeší, zda může Dětský parlament mít nějaký vliv na prevenci kouření, alkoholu, záškoláctví, šikany, vandalismu a drobné kriminality ve městě Milovice.

Graf č. 14: Dětský parlament a prevence ve městě

Jestliže žáci věřili v možnost pozitivního ovlivnění primární prevence Dětským parlamentem ve škole, tak ve městě Milovice ani jedna z posuzovaných oblastí nedopadla pozitivně. Skupina běžných žáků je přesvědčena, že ke kladnému ovlivnění spíše nedojde.

Žáci Dětského parlamentu vidí naději v možné pozitivní působení či přímo ovlivnění v oblastech vandalismu a záškoláctví.

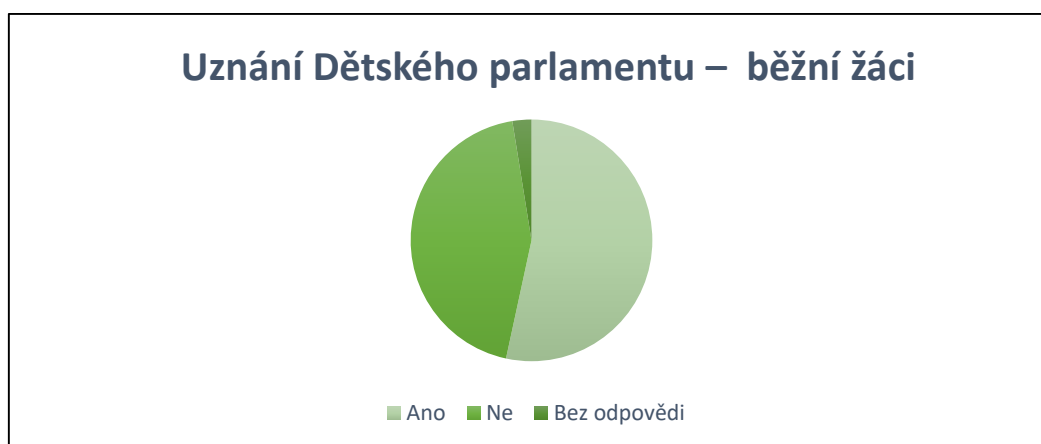
Dospělí respondenti důvěřují myšlence pozitivní primární prevence Dětského parlamentu více než žáci, a to z řad všech sociálních skupin, tedy pedagogů, členů školské rady, zastupitelů města i poslanců.

Ve vztahu k prevenci sociálně patologických jevů lze říci, že Dětský parlament má potenciál podpořit primární prevenci. Respondenti vidí větší prostor pro působení prevence ve školním prostředí, ale i ve městě by se dalo něco podnikat, především v oblasti vandalismu.

Následující položky č. 10 a č. 11 – č. 15 a č. 16 analyzují, jak si stojí Dětský parlament na Základní škole T. G. Masaryka Milovice. Dále monitoruje, jaké výhody či nevýhody plynou z aktivního členství v Dětském parlamentu.

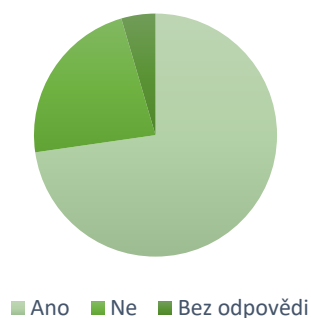
Položka č. 10/č. 11 – Je dětský parlament uznáván mezi žáky školy?

Tuto položku vyplňovali pouze respondenti, kteří mají přímo co dočinění se Základní školou T. G. Masaryka Milovice a mohou tedy relevantně zodpovědět položenou otázku. Položku na svém dotazníku neměli zastupitelé města, členové školské rady a poslanci Parlamentu ČR.

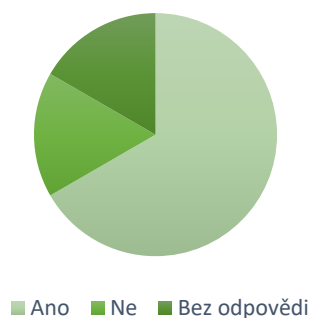
Graf č. 15: Uznání Dětského parlamentu – běžní žáci

Uznání Dětského parlamentu – členové Dětského parlamentu

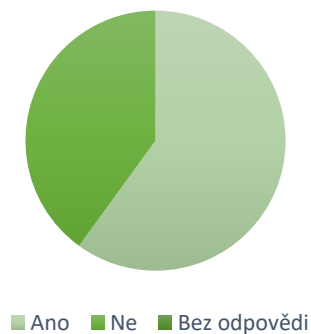
Graf č. 16: Uznání Dětského parlamentu – členové dětského parlamentu

Úznání Dětského parlamentu – poradenské centrum

Graf č. 17: Uznání Dětského parlamentu – poradenské centrum

Úznání Dětského parlamentu – běžní učitelé

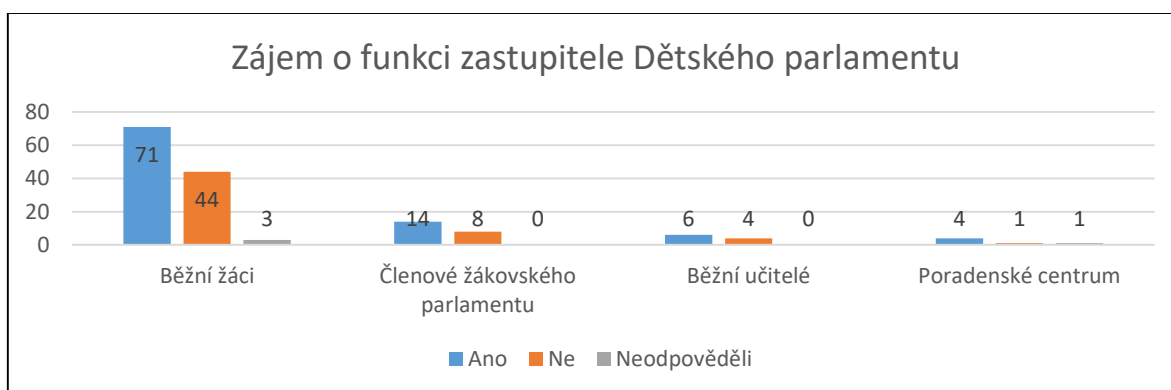

Graf č. 18: Uznání Dětského parlamentu – běžní učitelé

Větší polovina respondentů uvedla, že Dětský parlament je mezi dětmi uznáván. Jistě by bylo lepší a efektivnější, kdyby procento uznání bylo ještě vyšší. V tomto bodu se autorka domnívá, že by mohla pomoci vyšší angažovanost učitelů v budování prestiže Dětského parlamentu. Při rozhovoru se členy Dětského zastupitelstva se dozvěděla, jak někteří učitelé se skepsí mluví o participaci žáků. Vliv třídních vyučujících je dle autorky evidentní. S kladně hodnotícím vyučujícím stoupá prestiž a uznání Dětského parlamentu mezi žáky jeho třídy.

Položka č. 11/č. 12 – Je o funkci zastupitele mezi dětmi zájem?

Tuto položku vyplňovali pouze respondenti, kteří mají přímo co dočinění se Základní školou T. G. Masaryka Milovice a mohou tedy relevantně zodpovědět položenou otázku. Položku na svém dotazníku neměli zastupitelé města, členové školské rady a poslanci Parlamentu ČR.

Graf č. 19: Zájem o funkci zastupitele Dětského parlamentu

Všechny skupiny respondentů se shodly, že převažuje zájem žáků o funkci zastupitele Dětského parlamentu nad nezájmem.

Následující položky mohou podhalit možné důvody, proč někteří žáci nemají o členství zájem nebo naopak můžou zdůvodnit zájem žáků o funkci Dětského zastupitele.

Položka č. 12/č. 13/č. 10 – Jaká jsou podle Tebe/Vás pozitiva, která danému žákovi vyplývají z funkce dětského zastupitele?

Položka č. 13/č. 14/č. 11 – Jaká negativa vyplývají žákovi z funkce dětského zastupitele?

Tabulka č. 6: Pozitiva a negativa vyplývající žákovi z funkce dětského zastupitele

	Pozitiva	Negativa
Běžní žáci	<ul style="list-style-type: none"> • pořádání akcí • pořád někam jezdí, úlevy z výuky • naučí se mluvit • předávají informace • žádné výhody • předmět navíc 	<ul style="list-style-type: none"> • furt musí něco vymýšlet • časová náročnost • nepřítomnost ve výuce, musí dohánět • hodně práce • mají o 1 vyučovací hodinu více • mohou se pohádat • žádná • ostatní žáci jsou na zastupitele naštvaní, že mají výhody – závist • méně volného času
Členové Dětského parlamentu	<ul style="list-style-type: none"> • jezdíme na výlety • získání nových informací • práce na projektech • práce v jiném projektu • nové zkušenosti • komunikační dovednosti 	<ul style="list-style-type: none"> • více práce • 1 hodina v rozvrhu navíc • řešení problémů • méně volného času • závist ostatních spolužáků
Poradenské centrum	<ul style="list-style-type: none"> • aktivní zapojení do dění školy • možnost prosazovat požadavky dětí • ovlivňování klimatu školy, města • budování pozitivního vztahu ke škole • kladně ovlivňuje profesní i osobní život žáků • zlepšení sociální komunikace • učení se zodpovědnosti, toleranci • žákům se líbí, že chybí kvůli akcím ve výuce 	<ul style="list-style-type: none"> • časová náročnost • povyšování se nad ostatní žáky • absence ve výuce
Běžní učitelé	<ul style="list-style-type: none"> • řeší a jedná • tlumočí problémy tříd • vliv na osobní ego, učí se rozhodovat • nové formy učení • naučí se organizačním schopnostem • účast na akcích 	<ul style="list-style-type: none"> • absence ve výuce • nezdravé sebevědomí, nadřazenost • časová náročnost • vysoké požadavky na komunikaci • práce navíc • nespátřuji

Dospělí respondenti (mimo vyučující)	<ul style="list-style-type: none"> • argumentační trénink • rozvoj diskuse • komunikační dovednosti • zájem o věci veřejné • nárůst sebevědomí 	<ul style="list-style-type: none"> • pokud je žák méně průbojný, může být zastíněn jinými • ne všichni žáci se pro funkci hodí – nevynikají ve společenských vědách • větší časová náročnost
---	---	---

Výhody

Skupina běžných žáků vidí z 36 % jako největší výhodu možnost pořádání různých akcí, v pořadí druhém se objevil názor, že jsou žáci omlouvání z výuky, mají díky akcím Dětského parlamentu úlevy. Třináct procent respondentů z této sociální skupiny si myslí, že žádné výhody plynoucí z funkce Dětského zastupitele nejsou.

Sami členové Dětského parlamentu nejvíce oceňují získání nových informací (23 %), dále více výletů a práce na projektech (obě odpovědi po 18 %).

Poradenské centrum, které tvoří 6 respondentů z řad vedení školy, metodičky prevence, školní psycholožky a sociálního pedagoga, se shodlo, že největšími výhodami členství v Dětském parlamentu je možnost pozitivně ovlivnit klima školy a profesionální a osobní růst člena parlamentu. V jednom případě se u této skupiny objevila odpověď, že výhodou pro členy Dětského parlamentu je absence z běžné výuky.

Běžní učitelé vnímají největší pozitivum členství v Dětském parlamentu možnost účasti na akcích (30 %), další výhody spatřují v získání organizačních schopností a kompetencí k řešení problémů a jednání.

Respondenti ze skupin školská rada, zastupitelé města a poslanci ČR vidí největší přínos participace žáků pomocí Dětského parlamentu v rozvoji diskuse a získání komunikačních dovedností a zdravého nárůstu sebevědomí u zapojených žáků.

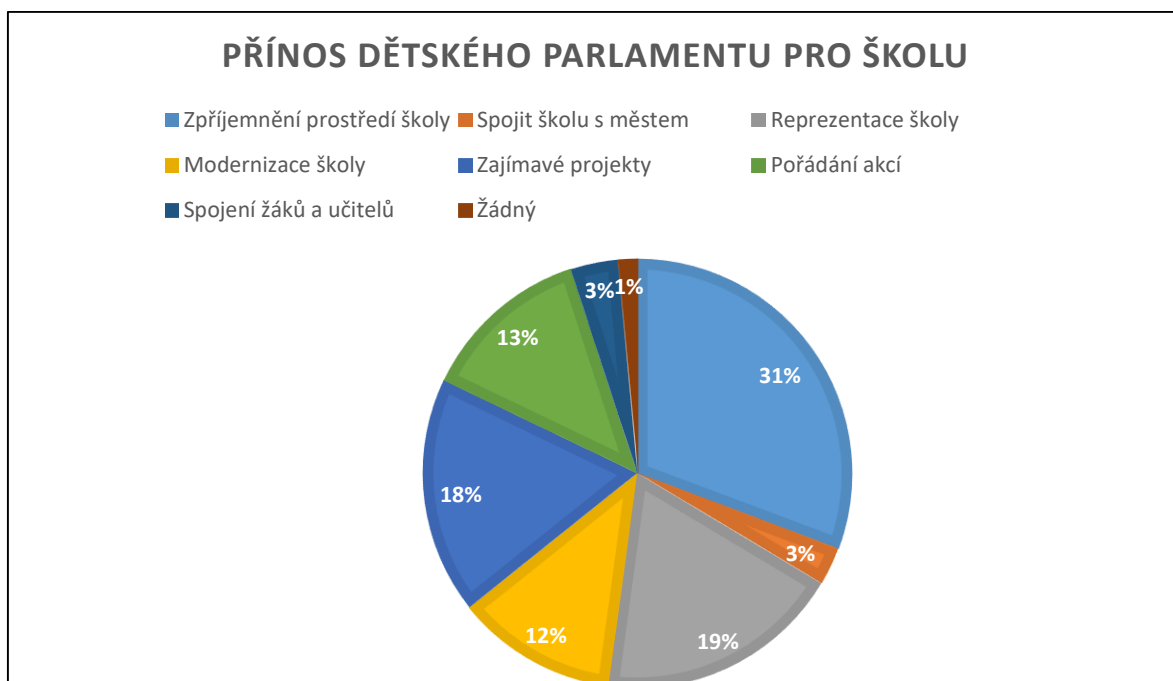
Nevýhody

Běžní žáci vnímají jako nevýhody stát se Dětským zastupitelem vysokou míru práce nad rámec běžných školních povinností (34 %) a dále potřebu vymýšlet neustále nějaké projekty, akce, zlepšení (26 %). Je zajímavé, že ačkoli se tato pravomoc objevuje mezi pozitivy, že mají žáci možnost něco změnit, ovlivnit, berou toto zároveň za obtížné.

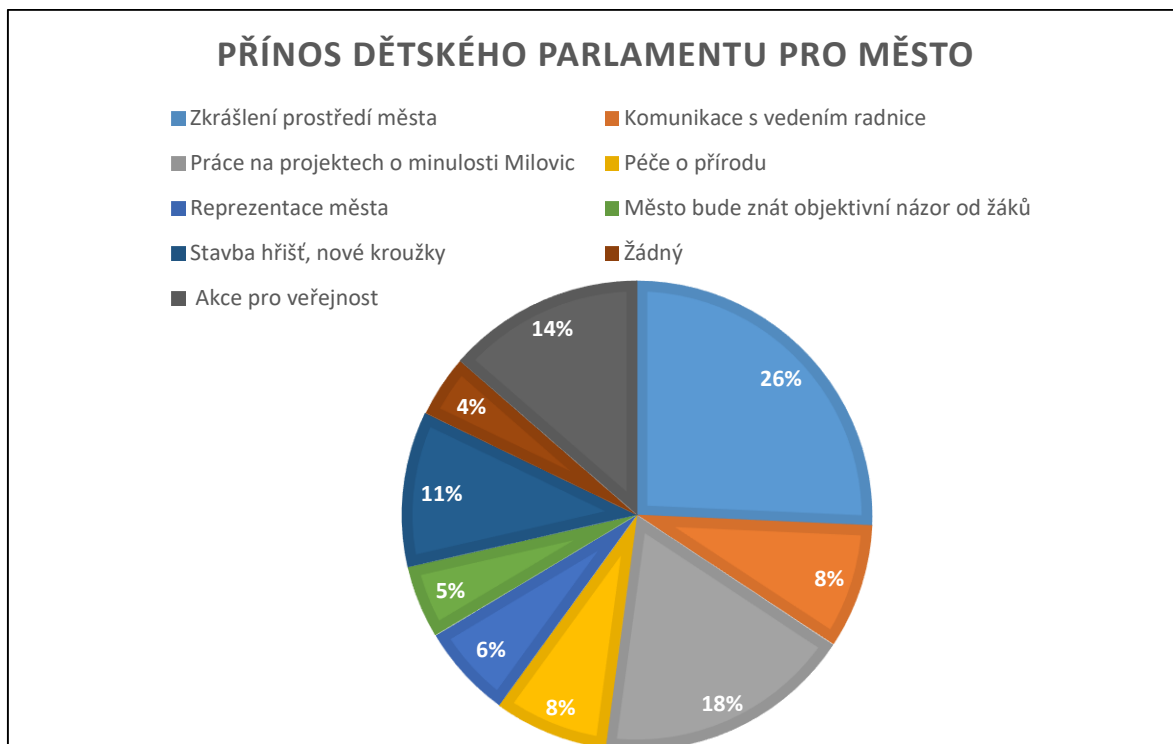
Mezi negativy u členů Dětského parlamentu se mimo nejvíce zmiňovanou časovou náročností objevila 4x také závislost ostatních spolužáků, ačkoliv sami o tuto funkci nemají zájem, neboť jsou si vědomi další nevýhod, které z funkce plynou, především vysoká časová náročnost.

Dospělí respondenti pozorují při práci v Dětském parlamentu jako možné nevýhody vysokou časovou náročnost, vysoké požadavky na sociální komunikaci. Ve dvou případech se objevil názor, že někteří zastupitelé mohou být díky funkci v Dětském parlamentu namyšlení vůči okolí.

Položka č. 15 a položka č. 16 v dotazníku pro žáky a členy Dětského parlamentu analyzovala přínos Dětského parlamentu pro školu a pro město Milovice. V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro Tvou školu? V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro město Milovice?

Graf č. 20: Přínos dětského parlamentu pro školu

Graf č. 21: Přínos dětského parlamentu pro město

V obou případech děti mluví o zpříjemnění prostředí, a to jak ve škole, tak i v celém městě Milovice. Ze všech uvedených odpovědí autorka vybrala jednu z nich: „Úžasné znovuoživení staré obce Mladá. Podařilo se otevřít oči mnoha lidem. Myslím si, že tak 80 % lidí dosud nevědělo, že zde něco takového bylo.“

Položky č. 17 a č. 18 u dotazníku pro žáky – určeno konkrétně členům Dětského parlamentu. V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro Tvou budoucnost? Co Ti přinesla osobní setkání se zastupiteli města, s poslanci?

Členové Dětského parlamentu uvedli několik přínosů pro rozvoj jejich osobnosti. Mezi ně patří:

- zkušenost s řešením problémů
- zkušenost při jednání s dospělými
- hezké zážitky, které je obohatily
- kompetence při práci v kolektivu
- kompetence při komunikaci s úřady

- zkušenost potkat se a diskutovat s někým, co něco dokázal
- získání nových informací a práce s nimi
- poznání nových povolání – poslanec, starosta, pracovník na úřadě

Položka č. 19 u dotazníku pro žáky – určeno konkrétně členům Dětského parlamentu. V rámci dětského parlamentu fungují již několik let tzv. výjezdní zasedání. V čem spatřuješ jejich přínos?

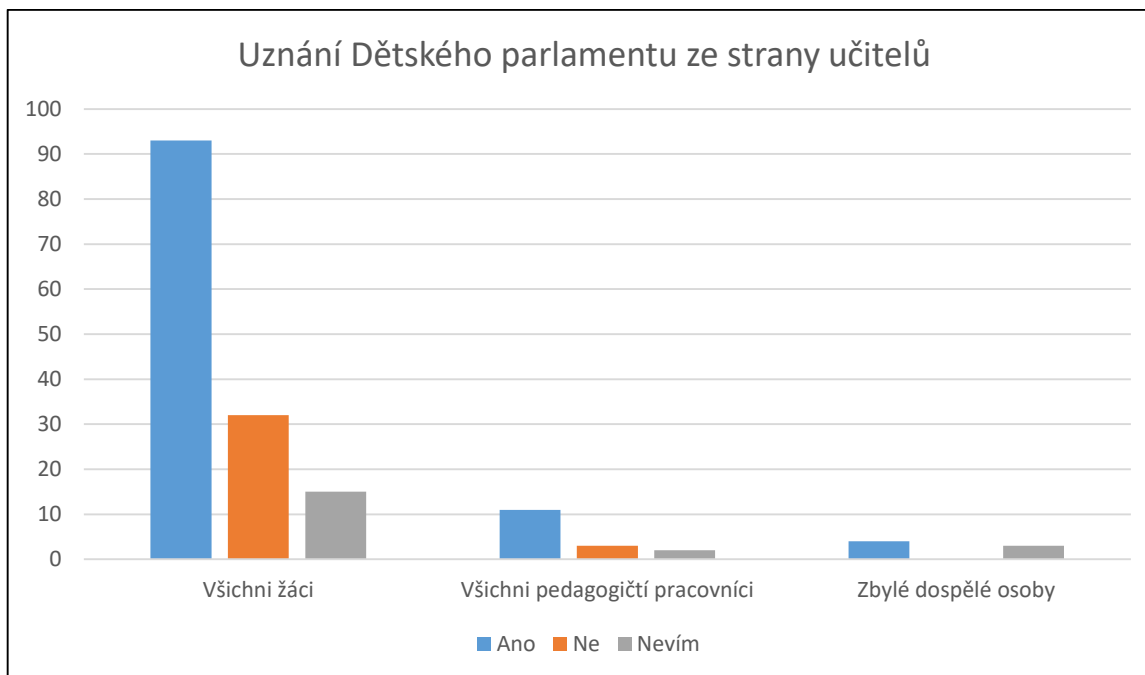
- Sblížení všech členů Dětského parlamentu
- Lepší podmínky na soustředěnou práci
- Naučíme se aktivně a efektivně spolupracovat
- Získáme nové vztahy
- Rozdělujeme si role a funkce uvnitř parlamentu
- Stanovujeme si cíle, kterých chceme pro daný školní rok dosáhnout
- Poznání nových míst
- Předávání zkušeností mezi staršími členy a nováčky

Při této položce vzešlo najevo, že koordinátorky by měly pokračovat v pořádání výjezdních zasedání na začátku školního roku, neboť i dle žáků dojde k rychlejšímu stmelení kolektivu a tím kvalitnější práci celého Dětského parlamentu. Žáci daleko rychleji převezmou zodpovědnost za participaci a stanou se nezávislími na koordinátorkách, které se stanou pouze poradkyněmi.

Někteří žáci viděli přínos i pro svou budoucí školní docházku, kdy se zmiňovali o využití nabytých zkušeností pro jejich působení na středních školách.

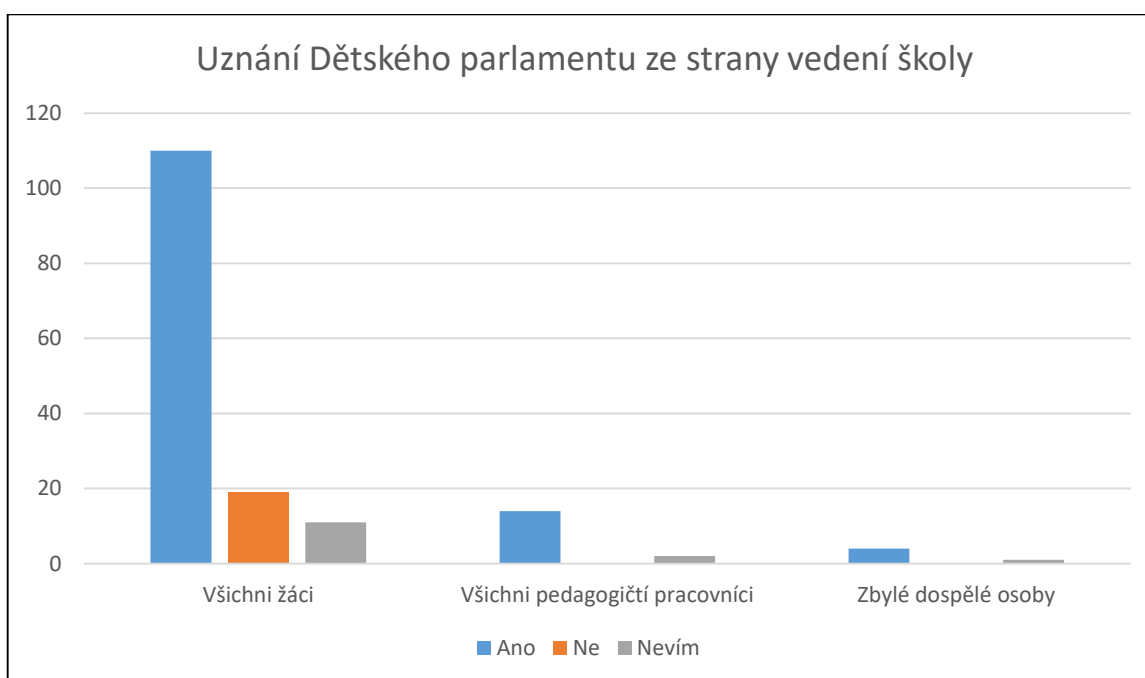
Položka č. 20/č. 14/č. 12 – Je dětský parlament uznáván mezi učiteli ZŠ T. G. Masaryka Milovice?

Pro vyhodnocení této položky budou zvlášť posuzovány odpovědi všech žáků, všech pedagogických pracovníků Základní školy T. G. Masaryka Milovice a zbylých dospělých.

Graf č. 22: Uznání Dětského parlamentu ze strany učitelů

Položka č. 21/č. 15/č. 12 – Je dětský parlament uznáván vedením školy?

Graf č. 23: Uznání Dětského parlamentu ze strany vedení školy

Pokud porovnáme získaná data o prestiži Dětského parlamentu u učitelů a vedení školy, zjistíme, že více jsou o uznání Dětského parlamentu respondenti přesvědčeni u vedení školy.

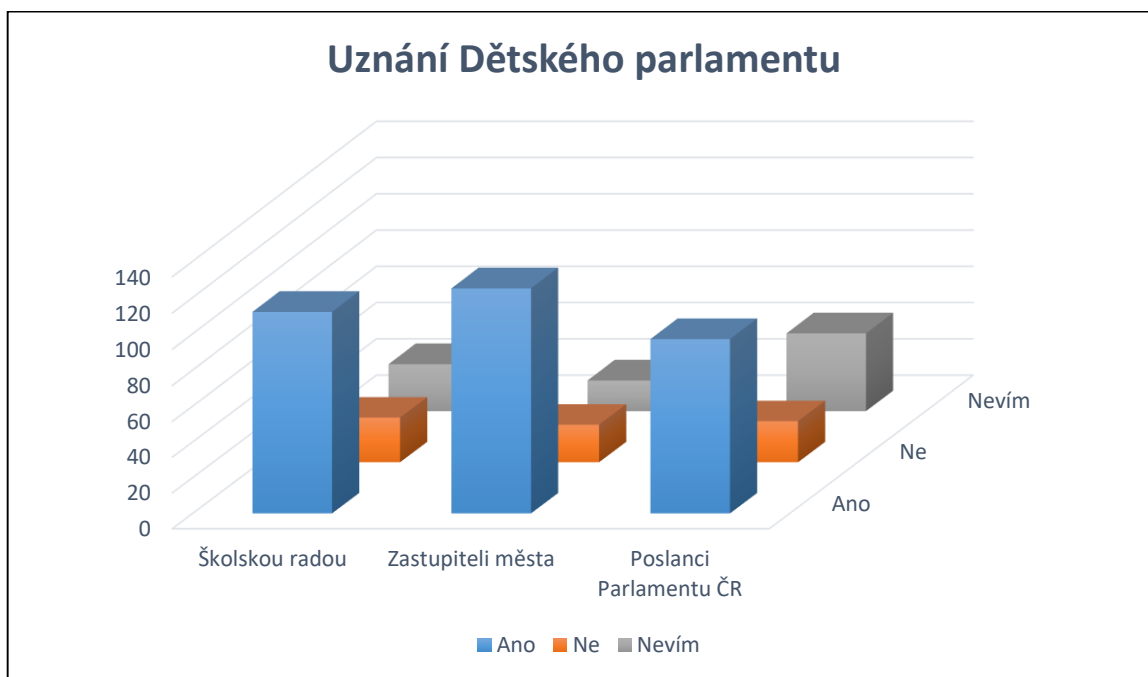
Někteří pedagogové si myslí, že ne celý pedagogický sbor je participování Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice nakloněn. Koordinátorky Dětského parlamentu by se měly zaměřit na práci s pedagogickým sborem a vysvětlit hlavní výhody existence Dětského parlamentu na škole.

Položka č. 22/č. 16/č. 13 – Je dětský parlament uznáván radou školy?

Položka č. 23/č. 17/č. 14 – Je dětský parlament uznáván zastupiteli města?

Položka č. 24/č. 18/č. 15 – Je dětský parlament uznáván poslanci Parlamentu ČR?

Všechny tři výše zmíněné položky budou vyhodnoceny v rámci jednoho grafu. Autorka tentokrát sjednotila všechny respondenty do jedné skupiny a porovnává, nakolik je Dětský parlament uznáván u školské rady, města Milovice a poslanců Parlamentu ČR.

Graf č. 24: Uznání Dětského parlamentu ze strany školské rady, zastupiteli města, poslanci Parlamentu ČR

Respondenti jsou přesvědčeni, že nejvíce Dětskému parlamentu „fandí“ zastupitelstvo města. Jen v průměru 12 % respondentů si myslí, že Dětský parlament nemá u výše zmíněných institucí uznání.

Položky č. 25–č. 27/č. 19–č. 21/č. 16 zodpovídali ze skupiny žáků pouze členové Dětského parlamentu, kteří mají s tématem přímou zkušenost, a dospělí respondenti: **Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany pedagogické rady/učitelů? Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany vedení školy? Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany vedení města?**

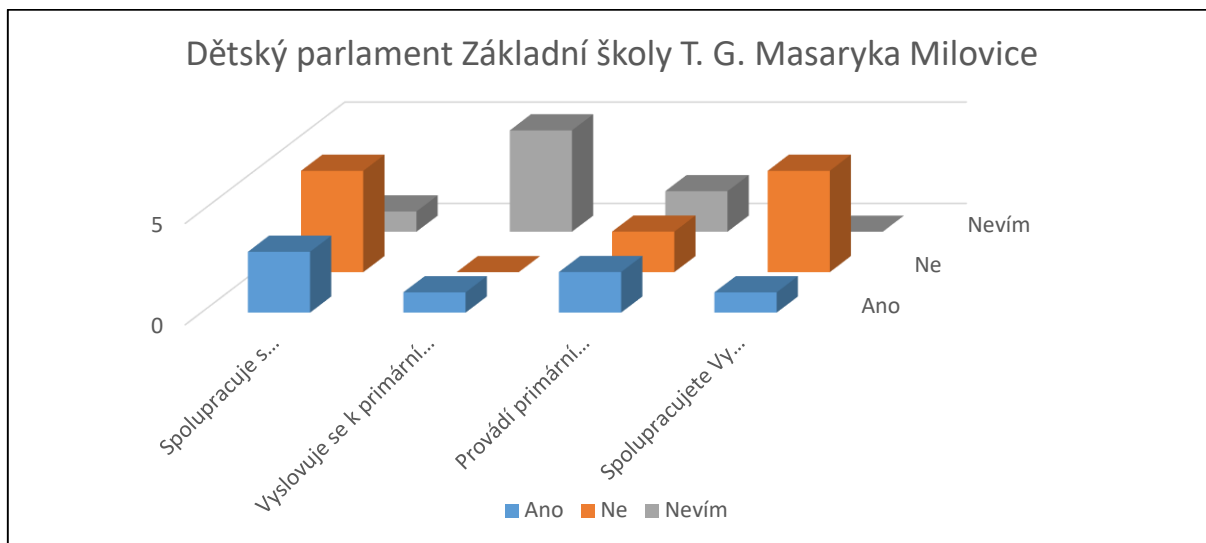
Graf č. 25: Akceptace názorů a podnětů Dětského parlamentu

Je nutné doplnit, že údaje k pedagogické radě a k vedení školy nevyplňovala skupina členů školské rady, zastupitelé města a poslanci Parlamentu ČR. U těchto dvou položek byl součet respondentů 38. U poslední položky, která řešila údaje k vedení města, stoupl počet respondentů na 45.

Položky č. 22–26 u dotazníku pro vedení školy a poradenské pracoviště: Spolupracuje dětské zastupitelstvo se školním poradenským centrem? Vyslovuje se dětský parlament k primární prevenci? Máte pocit, že dětský parlament provádí primární prevenci? V jaké oblasti prevence působí jako pozitivní vzor pro ostatní žáky? Spolupracujete s dětským parlamentem? Pokud ano, napište, prosím, v jaké sféře. Pokud ne, zamyslete se prosím, kde by Vaše spolupráce mohla vzniknout.

Jak již bylo několikrát zmíněno, autorka pracovala s různými skupinami respondentů, kterým připravila jiné typy dotazníků. Následujících pět položek sestavila pro poradenské centrum Základní školy T. G. Masaryka Milovice, které zahrnuje vedení školy (ředitelku školy

a dvě zástupkyně ředitelky školy), metodičku prevence, školní psycholožku a speciálního pedagoga.

Graf č. 26: Spolupráce v oblasti primární prevence

Pokud se jedná o informace ke konkrétní spolupráci členů poradenského centra s Dětským parlamentem, tak pouze jeden z respondentů uvedl, že aktivně spolupracuje s Dětským parlamentem, a to pravidelným setkáváním s členy Dětského parlamentu, kdy s nimi diskutuje o možné spolupráci.

Autorka této práce se domnívá, že v tomto bodě jsou velké rezervy a bylo by vhodné se zamyslet, jak by se žáci mohli sami podílet na šíření myšlenek prevence sociálně patologických jevů na škole. Například by mohla metodička prevence společně se speciálním pedagogem pomoci sestavit nabídku volnočasových aktivit pro žáky a pokusit se zabezpečit personální obsazení pozic vedoucích kroužků.

Položka č. 25: V jaké oblasti prevence působí jako pozitivní vzor pro ostatní žáky?

Prevence sociálně patologických jevů zcela prokazatelně probíhá u členů Dětského parlamentu, kteří část svého volného času věnují aktivitám Dětského parlamentu. I tyto názory nalezneme u poloviny respondentů z kategorie poradenského centra. U této položky se objevují tyto odpovědi:

- Smysluplným trávením volného času

- Svým vzorovým chováním a případně odsouzením špatného chování
- Možná mohou být vzorem díky jiným zájmům

Další tři respondenti tuto položku nezodpověděli.

Ve vyplněných dotaznících respondenti několikrát zmínili projektovou výuku či výstupy z projektů žakovského parlamentu. To je jasným signálem, že projektová výuka má svou váhu, je úspěšná v šíření dobrého jména Dětského parlamentu, i samotné školy.

Koordinátorky se rozhodly projektovou výuku do náplně Dětského parlamentu zařadit poté, kdy se Dětský parlament stal nepovinným předmětem s pravidelnou výukou. Hlavním důvodem pro zařazení byl obrovský potenciál projektové výuky pro získání kompetencí práce v týmu, v kolektivu. Projektová výuka naplňuje všechny klíčové kompetence, které definuje rámcový vzdělávací program, kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence pracovní a občanské.

Sami členové Dětského parlamentu řadí práci na projektech jako jednu z nejzajímavějších činností v rámci žakovského parlamentu s přesahem mimo školu. Každý rok si žáci pod vedením vyučujících vyberou nějaké téma.

V roce 2014 zpracovávali téma holocaustu (**Kam zmizeli Geigerovi?**) – zdůraznili rovnocennost všech etnických skupin a kultur, upozornili na problém rasové nesnášenlivosti. V letech 2015–2016 se věnovali historii obce (**Památky zaniklé obce Mladá I., II.**) – zde poukázali na problém ztráty identity, vykořenění v minulosti při nuceném zániku obce. Připomněli ale také, že i dynamicky se rozvíjející Milovice v dnešní době trápí podobný problém. Mnoha občanům chybí pocit sounáležitosti, vztah ke svému městu.

V roce 2017 zpracovávali téma k období druhé světové války a přímo historii své školy (**Školákem ve válečných letech**). Zde si vyzkoušeli výhody orální historie, připravovali setkání s pamětníky, získali od nich cenné historické informace, které se poté pokusili podpořit dohledanými historickými prameny – dokumenty. Výstupem projektu školního roku 2017/2018 (**Bohumil Sucharda**) je zmapování a zveřejnění příběhu Bohumila Suchardy, starosty obce za druhé světové války, který byl zatčen a uvězněn za odbojovou činnost. Jeho hrdinství předat jako odkaz k pozitivní motivaci pro aktivní občanství.

Projektová výuka je pro samotné žáky velmi cenným zdrojem poznání a vzdělávání. Většinu znalostí a dovedností žáci získají sami svou činností, jde tedy o aktivní přístup, nejen o pasivní učení. Zároveň je projektová výuka – její výstupy velmi dobrou cestou, jak

propagovat činnost a fungování Dětského parlamentu především směrem mimo školu, k široké veřejnosti.

Autorka diplomové práce představí jeden z projektů, aby doložila variabilitu vzdělávacích aktivit, které přináší projektová výuka.

Celoroční projekt školního roku 2017/2018, který bude mít své ukončení až na podzim roku 2018, tedy v následujícím školním roce, se věnuje bádání po minulosti obce Milovice. Milovice jsou mladým městem s průměrným věkem 35 let, kde se během posledních cca 20 let počet obyvatel zdesetinásobil (Český rozhlas 2018).

Koordinátorky Dětského parlamentu vidí jako jeden z palčivých problémů absenci vztahu k městu Milovice nově příchozích obyvatel. Proto je důležité s dětmi objevovat slavné okamžiky minulosti města Milovice, jak pro tyto děti samotné, tak skrze ně i pro všechny občany tohoto mladého města. Bez vztahu k místu dle koordinátorek nikdy nepoklesne například vandalismus, jeden z aktuálních sociálně patologických jevů, který trápí nejedno město. Právě v této oblasti mohou spolu s žákovským parlamentem spolupracovat jak metodik prevence sociálně patologických jevů ve škole, tak také koordinátor prevence sociálně patologických jevů s působností ve městě.

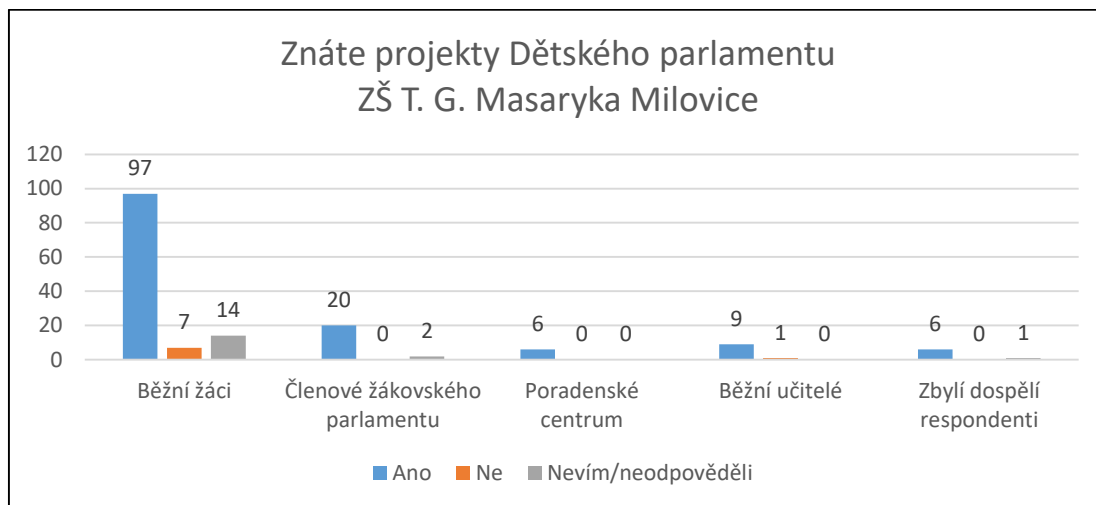
Tabulka č. 7: Projekt Bohumil Sucharda

Projekt „Bohumil Sucharda“	
Cíle projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Přiblížit žákům, občanům historii města Milovice • Vybudovat vztah žáků, občanů k městu Milovice • Ukázat vzor aktivního občanství • Připomenout význam domácího odboje za 2. sv. v. • Připomenout význam boje za demokracii • Oslavit 100. výročí vzniku republiky (Česko-slovenské republiky)
Termín	Září 2017–listopad 2018
Výstupy projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Sestavení životopisu Bohumila Suchardy • Vytvoření rodinného rodokmenu B. Suchardy • Vydání publikace o Bohumilu Suchardovi • Umístění pamětní desky (se jménem pana Suchardy) na budovy pošty, kde pan Sucharda působil několik let jako vrchní poštovník • Zasazení lípy k 100. výročí vzniku ČSR v sadu, který k výročí vzniku republiky pan Sucharda spoluzakládal

	<ul style="list-style-type: none"> • Uspořádání slavnostního zakončení projektu pro občany města Milovice • Natočit video o životopisu pana Bohumila Suchardy
Průběh práce na projektu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Návštěva několika archivů – v Lysé nad Labem, Terezíně, Jičíně, Národní archiv v Praze, archiv v Mladé Boleslavi 2) Oslovení další desítky archivů k dohledání dobových materiálů 3) Spolupráce s pamětníky obce 4) Rozhovor s vnučkami pana Suchardy 5) Zpracování osobních předmětů – fotografií apod. 6) Kolektivní práce při zpracovávání historických dokumentů a sestavení životopisných dat 7) Komunikace s úřady a firmami, které pomohou s realizací výstupů 8) Komunikace s odborem životního prostředí ohledně výsadby 9) Oslovení a komunikace se sponzory – fundraising 10) Natáčení videa – práce s mediálními technikami 11) Příprava slavnostního zakončení – moderování, občerstvení, doprovodného programu
Co se nejvíce povedlo?	Získání a dohledání archivních materiálů, uctění památky pana Suchardy přímo v Terezíně.
Co se žáci naučili díky projektu?	Žáci se naučili týmové spolupráci, badatelské práci, výhodám orální historie a úctě k osobnímu hrdinství.
Co pro příště změnit?	Pro příště je nutné lépe připravit finance a snažit se získat více sponzorů pro realizaci výsledků práce žakovského parlamentu.

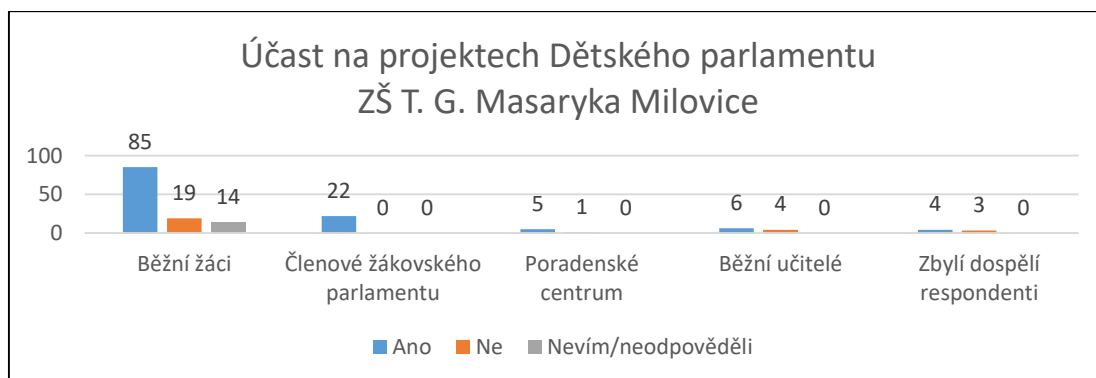
Autorka diplomové práce je přesvědčena o důležitosti projektové výuky a znalosti projektů Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice mezi respondenty, a proto zařadila několik položek na toto téma do dotazníků pro všechny skupiny dotazovaných.

Položka č. 28/č. 27/č. 22/č. 17 – Jaké máte povědomí o projektech dětského parlamentu? Slyšel/a jsi/jste o některých?

Graf č. 27: Znalost projektů Dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

Položka č. 29/č. 28/č. 23/č. 18 – Zúčastnil/a ses/jste se nějakého projektu? Jeho slavnostního zakončení?

Graf č. 28: Účast na projektech Dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice

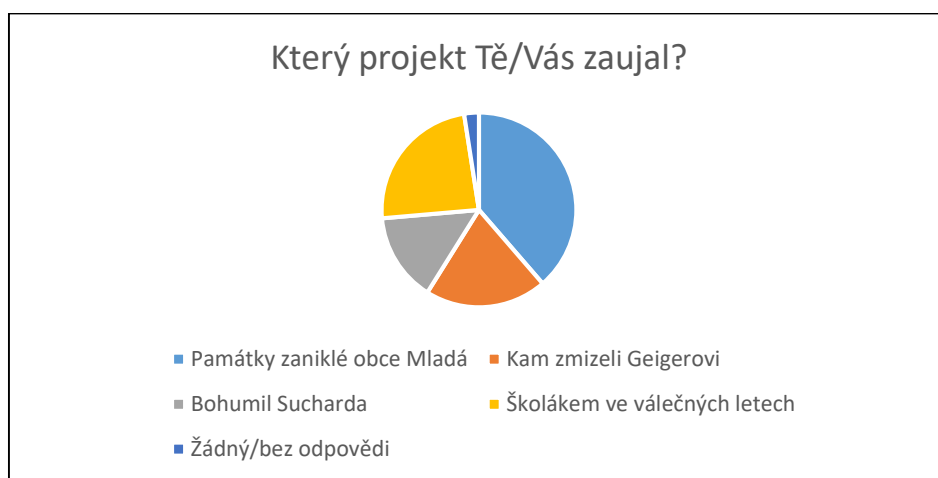
Položka č. 30/č. 29/č. 24/č. 19 – Odkud ses/jste se o projektech dětského parlamentu dozvěděl/a?

U této položky autorka diplomové práce vypsala různé podoby odpovědí respondentů dle jejich nejčastějšího výskytu (první v seznamu znamená nejčetnější odpověď).

- Od žáků Dětského parlamentu
- Od vedoucích učitelek Dětského parlamentu

- Z rozhlasu
- Ze školních novin – časopis Tužka
- Z webu či facebooku školy – fotografie
- Z milovických novin Echo
- Z pedagogických porad
- Z plakátů

Položka č. 31/č. 30/č. 25/č. 20 – Který z projektu Tě/Vás nejvíce zaujal?

Graf č. 28: Který projekt Tě nejvíce zaujal?

Nejznámější a nejzajímavější pro respondenty byl projekt Památky zaniklé obce Mladá. Jedná se o projekt, v jehož rámci byla odhalena historie zaniklé obce Mladá, vyrobeny informační tabule o historii obce, označena významná místa přímo v zaniklé obci, kostel sv. Kateřiny, fara, škola, náves s rybníkem. Dále vyrobeny modely kostela a školy a přímo na místě zbouraného kostela byla dětmi pod vedením pana školníka L. Boháčka postavena kaplička sv. Kateřiny, kterou vysvětil pan farář v rámci slavnostního ukončení projektu.

Pro všechny členy Dětského parlamentu od roku 2014 může být milé to, že se v odpovědích dotazovaných objevily názvy všech projektů. V jednom případě jeden respondent z řad žáků ocenil zásluhu Dětského parlamentu na umístění zrcadel na toalety, což ale nebyl žádný projekt, ale krátkodobější akce.

Projekt Bohumila Suchardy uváděli nejčastěji žáci ze skupiny členů Dětského parlamentu, u ostatních je uváděn méně zřejmě z důvodu toho, že tento projekt v době psaní této diplomové práce stále běží a slavnostní ukončení teprve proběhne na podzim 2018.

Položka č. 32/č. 31/č. 26/č. 20: Proč? V čem spatřuješ/spatřujete jeho význam pro Tebe/Vás nebo pro město Milovice?

Tato položka navazuje na položku předchozí a dovysvětluje výběr volby respondentů konkrétního projektu. Pro úplnost zde bude přiložen přehled odpovědí, které se mnohdy shodují, a to jak u dospělých, tak u dospívajících, ale také dospělí – dospívající.

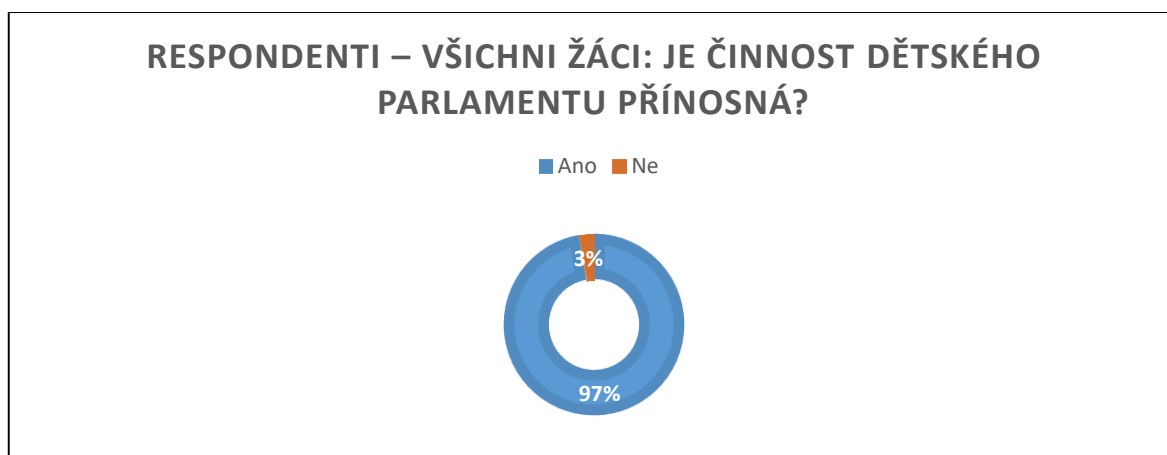
- Vzhledem ke specifikaci Milovic jsou tyto projekty velmi důležité.
- Projekty zahrnují různé generace a jejich propojení.
- Je důležité propojovat přítomnost s minulostí.
- Starají se o paměť místa.
- Přináší poučení z minulosti.
- Upozorňují na nebezpečné mechanismy totality.
- Úcta k historii, městu, škole, stáří, památkám ve městě.
- Dětský parlament myslí i na jiné lidi, třeba i na ty, kteří už jsou sami.
- Dětský parlament dělá Milovice lepšími a hezčími.
- Díky Dětskému parlamentu víme více informací o Milovicích.
- Cítím se tu lépe. Ve škole i ve městě.
- Dětský parlament pomáhá přírodě.

Tvrzení o výjimečnosti a přínosu projektové výuky hovoří i sebraná data, kdy 138 respondentů z celkového počtu 163 někdy slyšelo o celoročním projektu Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice. Další graf vyhodnocuje účast respondentů zapojených do výzkumu této diplomové práci, kdy z celkového počtu 163 respondentů jich 122 bylo účastno některého slavnostního ukončení celoročního projektu. Data také ukazují, že ne všichni vyučující podpoří svou účastí své žáky v této prospěšné činnosti, i na tuto oblast by se měly koordinátorky Dětského parlamentu zaměřit. Zvýšení návštěvnosti slavnostních ukončení projektů by mohlo vést k zvýšení prestiže celého Dětského parlamentu a tím by třídní učitelé více motivovali a podporovali zástupce v Dětském parlamentu ze svých tříd.

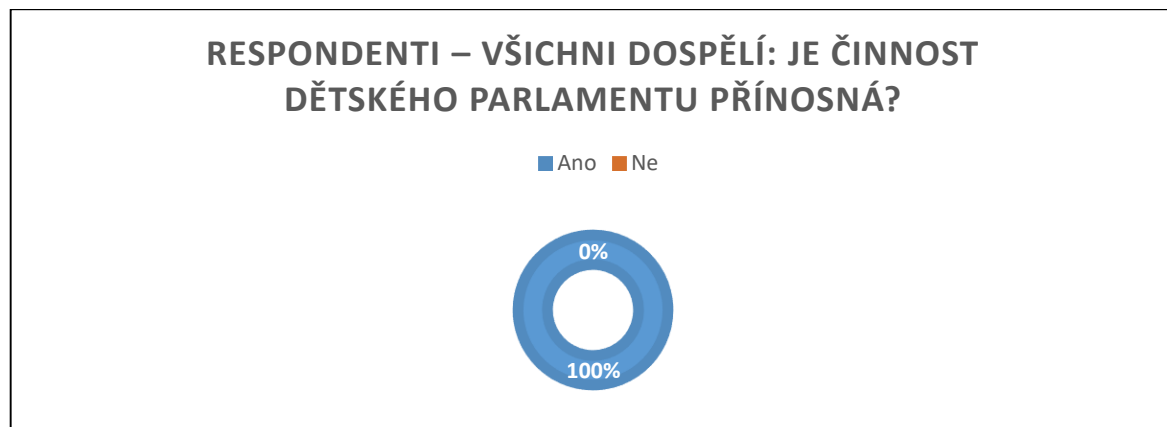
Nejúspěšnějším ze všech uskutečněných projektů se zdá být dle respondentů projekt s názvem Památky zaniklé obce Mladá. Jedna respondentka z řad poslanců Parlamentu ČR k projektům Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice do dotazníku napsala: „Všechny milovické projekty jsou velmi zajímavé, protože si všímají věcí, na které bylo mnohdy zapomenuto. Za přínosné považují zejména témata připomínající holocaust, ale i další osudy milovických rodáků za 2. světové války. Osobně jsem se byla podívat na výsledky projektu Památky zaniklé obce Mladá a byla jsem přímo nadšená, ohromená i dojatá, kolik toho děti dokáží vykonat.“

Závěrečná položka v dotaznících shrnuje celkový dojem respondentů z práce Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice.

Položka č. 33/č. 32/č. 27/č. 21 – Myslíš/Myslíte si, že činnost dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice je přínosná? V čem?

Graf č. 29: Přínos činnosti Dětského parlamentu – respondenti žáci

Graf č. 30: Přínos činnosti Dětského parlamentu – respondenti dospělí

Autorka k závěrečným, velmi pozitivním, výsledkům činnosti Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice přidává vybrané formulace od skupin všech respondentů.

Ano, vychovává k parlamentní demokracii.	Velmi přínosné pro žáky i pro město. Učí žáky formulovat své požadavky slušně, ale s dávkou asertivity.	Žáci se umí prosadit, umí prosadit zájem skupiny.
Ano, mohou ovlivnit prevenci sociálně patologických jevů.	Nepochybně ano, akce jsou smysluplné a prezentují práci školy směrem k veřejnosti.	Podílí se na kulturních projektech a akcích města.
Ano, ukazuje dětem možnosti spolupráce.	Je prospěšné ukázat veřejnosti, jak jsou děti schopné pracovat i na neklasických školních věcech.	Mohli by se ale více věnovat problémům mezi dětmi.
Ano, když je nás víc, máme více nápadů.	Jsem přesvědčena o přínosu všech simulací parlamentů, protože prohlubují demokratické smýšlení.	Ano, pro město, školu a občany.
Ano, úpravou prostředí.	Ano, dříve jsem si myslela, že ano. Teď si myslím, že ne.	Ano, ve všem, co dělá.
Ano, reprezentují nás, dělají práci pro nás i za nás.	Ano, Milovice jsou lepším městem a ve škole to pomáhá spojit lidi.	Ano, obohacuje zájmy žáků a zviditelní naši školu.
Ano, prosadí názor třídy.	Ano, především v projektech, v myšlenkách, které projekty předávají.	Maximálně něco pro školu.
Řekne názory dětí ve škole.	Někdy dělá věci, které jsou přínosné pro město, ale ne pro školu.	Umožní dětem stát se významnou součástí celku.
Pomáhá vytvářet u žáků vlastní názor a prezentovat je.	Rozhodně přínosná, buduje pozitivní vztah k historii a k městu. Učí žáky k aktivnímu občanství.	Vytváří možnost efektivní spolupráce.

Obr. č. 5: Vybrané formulace od skupin všech respondentů

ZÁVĚR

Cílem předložené diplomové práce bylo reflektovat současný stav participace Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, i v samotném městě Milovice. Také popsat jeho aktivní spolupráci při vyplňování volného času dětí a mládeže jako prevence sociálně patologických jevů.

Co se týče vyřešení hlavních výzkumných otázek, tak díky odpovědím všech 163 respondentů získala autorka diplomové práce jasnou a ucelenou představu o pohledu různých aktérů ve škole i ve městě vůči Dětskému parlamentu.

Pokud se jedná o položku mapující, nakolik může Dětský parlament pozitivně ovlivňovat klima školy i města Milovice, většina respondentů má povědomí o existenci Dětského parlamentu a všichni dospělí respondenti věří v kladné ovlivnění klimatu jak ve škole, tak také ve městě. Dospívající respondenti si myslí, že více může Dětský parlament změnit k dobrému klima ve škole, ve městě má vliv omezenější.

K položce, která se věnuje vztahu Dětského parlamentu k primární prevenci sociálně patologických jevů, je možno uvést, že dospělí respondenti jsou přesvědčeni, že Dětský parlament může pomoci primární prevenci na základní škole i ve městě. Žáci více věří v pozitivní vliv Dětského parlamentu na půdě školy, k prevenci ve městě převažuje spíše skepse. Největší pole působnosti prevence vidí obě skupiny respondentů u vandalismu a drobné kriminalitě. Nejmenší možnost pozitivního ovlivnění vidí všichni respondenti shodně u kouření a alkoholu. Zesílená forma prevence sociálně patologických jevů probíhá u samotných členů Dětského parlamentu, kdy jim práce v rámci parlamentu zásadním způsobem vyplňuje volný čas.

K otázce prestiže Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice se respondenti shodují v převládajícím uznání existence této podoby participace. Větší část respondentů uvedla, že Dětský parlament je mezi dětmi uznáván. Uznání Dětského parlamentu je jistě důležité ze strany dospělých, ale ještě více mezi dětmi. Jistě by bylo lepší a efektivnější, kdyby procento uznání bylo ještě vyšší. V tomto bodu se autorka domnívá, že by mohla pomoci vyšší angažovanost učitelů v budování prestiže Dětského parlamentu. Dále dotazovaní shodně vidí náplň Dětského parlamentu a také to, že tato náplň koresponduje s aktuální činností Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice.

K položce ohledně osobního růstu členů Dětského parlamentu sami žáci formulovali několik zásadních přínosů. Jedná se například o zkušenost s řešením problémů, zkušenost při jednání s dospělými, úřady a institucemi, obohacení zážitkovou pedagogikou, kompetenci pro práci v týmu, komunikační dovednosti a jinou formu práce s novými informacemi.

Položka, která se zabývala vhodností zařazení projektové výuky do náplně činností Dětského parlamentu, dopadla z pohledu ocenění výstupů realizovaných projektů velmi dobře. Projektová výuka je pro samotné žáky velmi cenným zdrojem poznání a vzdělávání. Většinu znalostí a dovedností žáci získají sami svou činností, jde tedy o aktivní přístup, nejen o pasivní učení. Zároveň je projektová výuka a její výstupy velmi dobrou cestou, jak propagovat činnost a fungování Dětského parlamentu především směrem mimo školu, k široké veřejnosti.

Závěrečná hlavní výzkumná otázka shrnuje zpracovávané téma jako celek a tedy položkou, zda je participace žáků v podobě Dětského parlamentu přínosná pro společnost? Zde se respondenti z řad žáků vyslovili pro souhlas z 97 %, dospělí respondenti jsou o přínosu pro společnost přesvědčeni dokonce na 100 %.

Autorka této diplomové práce je přesvědčena, že se na základě výsledku výzkumu potvrdilo, že spolupráce Dětského parlamentu Základní školy T. G. Masaryka Milovice na chodu školy a města je podstatná a nezastupitelná. A tato alternativa volnočasových, seberozvíjejících a prospěšných aktivit pro město je aplikovatelná do všech škol, potažmo do jejich školních vzdělávacích plánů. Jednoznačně se prokázalo, že participaci žáků ve většině případů vítají samotní žáci, ale i dospělí. Hypotézy stanovené v úvodu diplomové práce byly potvrzeny.

Na základě zpracovaného výzkumu vzešlo několik oblastí, kde by bylo možné a vhodné provést úpravy tak, aby fungování participace pomocí Dětského parlamentu byla ještě efektivnější.

Pro větší přehlednost vyjadřujeme tato doporučení v následujících bodech:

1. Koordinátorky Dětského parlamentu by měly pravidelně na první pedagogické poradě v přípravném týdnu seznámit celý pedagogický sbor s rámcovým konceptem náplně činností Dětského parlamentu na daný školní rok s tím, že tento koncept bude ještě dopracován na výjezdním zasedání Dětského parlamentu.
2. Společně s třídními učiteli z druhého stupně probrat možnost většího prostoru pro sdělení Dětského parlamentu v rámci třídnických hodin a hodin osobnostní

a sociální výchovy. Třídní učitele prvního stupně proto seznámit s tím, že by jednotliví členové Dětského parlamentu dostali přidělenou třídu prvního stupně, do které by jedenkrát měsíčně za dětmi docházeli. Tak by do participace byli zahrnuti všichni žáci školy.

3. Každý rok zaslat všem pedagogickým pracovníkům výroční zprávu o činnosti Dětského parlamentu.
4. Vysvětlit všem vyučujícím, že absence kvůli projektové výuce není zameškáním výuky, ale naopak probíhá zesílená výuka. Žáci se učí díky ní řadě kompetencí. Zameškanou látku z konkrétních předmětů si musí žáci doplnit samostatně.
5. Navázat spolupráci s metodikem prevence na škole, například při sestavování nabídky kroužků jako pozitivní možnosti trávení volného času žáků.
6. Oslovit starostu obce a celé zastupitelstvo s podnětem k vytvoření celoměstského parlamentu dětí, tedy zástupců obou základních škol ve městě.
7. Uspořádat setkání dětských parlamentů apod. na půdě školy k vzájemné spolupráci a předávání příkladů dobré praxe v participaci žáků. Pokusit se oslovit ke spolupráci čelní představitele politiky ČR, například poslance Parlamentu ČR, aby se některá setkání mohla odehrát na půdě Parlamentu ČR pod jejich patronací. Dětský parlament Základní školy T. G. Masaryka Milovice může v této úloze převzít funkci moderace takovýchto setkání.
8. Navázat spolupráci s koordinátorem environmentální výchovy na škole, neboť řada projektů úzce souvisí s úpravou zeleně či životním prostředím (například zařadit úklid kolem rybníka a kapličky v bývalé obci Mladá do programu Dne Země).
9. Na webových stránkách Základní školy T. G. Masaryka Milovice (www.zsmilovice.cz) a webových stránkách jednotlivých tříd umístit odkaz na webové stránky Dětského parlamentu (<https://detske-zastupitelstvo-milovice.webnode.cz/>) s tím, že je zde pravidelně aktualizována činnost Dětského parlamentu a představeny projekty, na kterých Dětský parlament právě pracuje.
10. Na webových stránkách Dětského parlamentu (<https://detske-zastupitelstvo-milovice.webnode.cz>) zřídit diskusní fórum, kde bude možnost se k činnosti Dětského parlamentu vyjádřit či upozornit na nějaké problémy, které je třeba řešit nebo přidat námět k projednání. Bude tak dán žákům prostor k diskusi a zároveň se budou prostřednictvím fóra učit vést kultivovanou diskusi bez vulgarit či jiných závadných sdělení. Dohled nad příspěvky budou mít vybraní žáci Dětského parlamentu a obě

koordinátorky. V případě vulgárních či jinak závadných sdělení budou příspěvky vymazány.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

CAKIRPALOGLU, P., 2012. *Úvod do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4033.

ČÁP, J., 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7066-534-3.

ČÁP, J., MAREŠ, J., 2003. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.

EMMEROVÁ, I., 2007/2008. Prevencia sociálnopatologických javovv školách a spolupráca škol s odborníkmi. *Vychovávateľ*, roč. 56, č. 6, s. 6-11. ISSN 0139-6919.

FARKOVÁ, M., 2008. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-86723-64-8.

FISCHER, S., ŠKODA, J., 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.

GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.

GIDDENS, A., 1999. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.

GÖHLERT, F., KÜHN, F., 2001. *Od návyku k závislosti: toxikomanie, drogy: účinky a terapie*. 1. vyd. Praha: Ikar. ISBN 80-7202-950-9.

HAMER, D., COPELAND, P., 2003. *Geny a osobnost: biologické základy psychiky člověka*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-779-5.

HART, R., 1992. *Children's participation*. Florence: UNICEF. ISBN 888540158.

HELUS, Z., 1979. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. 1. vyd. Praha: SPN.

HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

JEDLIČKA, R., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis. ISBN 80-7312-038-0.

KOŘÍNEK, M., 1980. *Metody a techniky pedagogického výzkumu*. 2. dopl. vyd. Praha: SPN.

KUČEROVÁ, S., 1996. *Člověk, hodnoty, výchova: Kapitoly z filosofie výchovy*. 1. vyd. Prešov: ManaCon. ISBN 80-85668-34-3.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

MAŇÁK, J., 2004. *Cesty pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 80-7315-078-6.

MASLOW, A. H., 2014. *O psychologii bytí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0618-7.

MIŠURCOVÁ, V., 1998. *Práva dítěte v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Themis. ISBN 80-85821-56-7.

MÜHLPACHR, P., 2008. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4550-7.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L., 1995. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. 3. rozš. vyd. Praha: Sportpropag. ISBN 80-238-1809-0.

PETŘKOVÁ, A., 1991. *Nástin ontogeneze dětství a dospívání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-002-9.

POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A., 2002. *Patologické závislosti*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. ISBN 80-86568-02-4.

PRŮCHA, J., 2017. *Moderní pedagogika*. 6. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1228-7.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2008. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.

SLAVÍK, J., CHRZ, V., 2013. *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-2335-8.

REDLICOVÁ, J., ed., 2006. *Participace žáků na životě školy: staronové téma pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-4143-9.

ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P., 2010. *Jak na šikanu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2991-6.

TRAIN, A., 2001. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-503-2.

VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Karolinum (nakladatelství). ISBN 978-80-246-2153-1.

VALIŠOVÁ, A., 2007. *Pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1734-0.

VOJTOVÁ, V., 2008. *Úvod do etopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 1. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-166-9.

Sborníky:

RAKUŠANOVÁ, P., 2005 Třetí sektor a občanská participace v ČR. In: MANSFELDOVÁ, Z., KROUPA, A., eds. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství. s. 81. ISBN 80-864-2953-9.

VESELÁ, Z., 1998. Mravní nemoci mládeže a jejich prevence. In: *Sborník příspěvků z 6. konference ČPdS 9. října 1997 Brno*. 1998. Brno: Konvoj. ISBN 80-85615-70-3.

ČECH, T., 2002. Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků. In: STŘELEČEK, S., ed. *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: MSD, s. 115-124. ISBN 80-866-3300-4

Internetové zdroje:

BMC public health: *Children's participation in school*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-14-964>

British School Council: *British Youth Council* [online]. [viděno 24. 10. 2018].

Dostupné z: <https://www.byc.org.uk/aboutus>

CEDU: *Žákovské parlamenty*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z:

http://cedu.cz/uploads/fb6a26394faba891c80e003a12335040640fac48_uploaded_i-metodika-final.pdf

Dětské zastupitelstvo: *Dětské zastupitelstvo*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://detske-zastupitelstvo-milovice.webnode.cz/>

Český rozhlas Region: *Milovice jsou dynamicky se rozvíjející město plné mladých lidí*. [online]. [viděno 24. 10. 2018].

Dostupné z:

<https://region.rozhlas.cz/milovice-jsou-dynamicky-se-rozvijejici-mesto-plne-mladych-lidi-co-jim-ale-7234499?print=1>

ČRDM: *Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě*. [online]. [viděno 12. 11. 2018].

Dostupné z:

<https://zahranici.crdm.cz/prakticke-informace/revidovana-evropska-charta-participace-mladych-lidi-na-mistnim-a-regionalnim-zivote/>

Extra třída: *Extra třída 182*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <http://www.extratrida.cz/projekt/www/projektova-nastenka/?idProjektu=182>

Extra třída: *Extra třída 251*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <http://www.extratrida.cz/projekt/www/projektova-nastenka/?idProjektu=251>

Kam zmizeli Geigerovi: *Kam zmizeli Geigerovi*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://kam-zmizeli-geigerovi.webnode.cz/>

Národní informační centrum pro mládež: *Alkohol*. [online]. [viděno 7. 10. 2018].

Dostupné z:

<http://www.nicm.cz/oblasti/socialne-patologicke-jevy/drogy-a-jine-zavislosti/alkohol>

MŠMT: *Usneseni-rady-eu-o-obecných-cilech-pro-participaci-a-informovanost-mladých-lidi*. [online]. [viděno 12. 11. 2018].

Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/mladez/usneseni-rady-eu-o-obecných-cilech-pro-participaci-a-informovanost-mladých-lidi>

Národní parlament dětí a mládeže: *Školní parlamenty pro děti a mládež* [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://www.npdm.eu/o-npdm/struktura-npdm/skolni-pdm/>

Škola pro demokracii: *Jak se stát součástí sítě “Škola pro demokracii“?* [online]. [viděno 15. 6. 2018].

Dostupné z:

<http://www.skolaprodemokracii.cz/zakovske-projekty/jak-se-stat-soucasti-site-skola-pro-demokracii.html>

Školákem ve válečných letech: *Školákem ve válečných letech*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z:

<https://www.facebook.com/skolakemvevalecných letech/photos/pcb.2056022537990731/2056021791324139/?type=3&theater>

WOJNAR, P., 2017. Od září budou učitelé v Orlové testovat žáky na přítomnost drog. In: *iDNES* [online]. [vid. 20. 6. 2018].

Dostupné z:

<https://ostrava.idnes.cz/drogy-v-orlove-a-zaneseni-zmen-do-skolnich-radu-fl6-/ostrava>

World Programme of Action for Youth: *World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond*. [online]. [viděno 12. 11. 2018].

Dostupné z:

<https://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay2010.pdf>

ZATLOUKAL, J., *Parlamenty dětí a mládeže jako výsledek participace a jeho realizace ve městě Prostějov*. Olomouc, 2013. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Palackého v Olomouci, filozofická fakulta, katedra sociologie a andragogiky. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://theses.cz/id/24sknu/00106274-380047916.pdf>

ZS T. G. Masaryka Milovice: *Prevence rizikového chování*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <http://www.zsmilovice.cz/prevence-rizikoveho-chovani/>

Jiné zdroje:

Zákon č. 104: *Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte*. [online]. [viděno 7. 11. 2018]

Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id>

Zákony pro lidi: *Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Nové ASPI | Wolters Kluwer SR: *177/2017 Z.Z. změna zákona o štátnej správe vo školstve*. [online]. [viděno 7. 11. 2018].

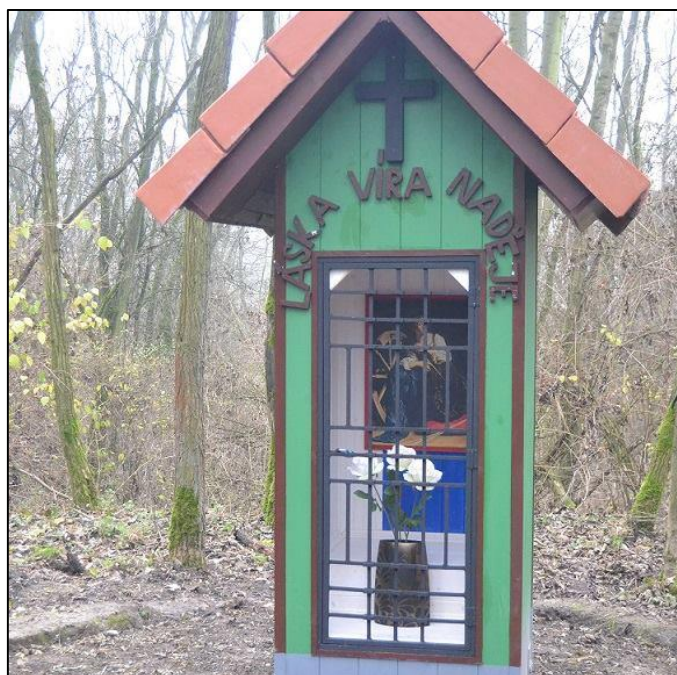
Dostupné z: <https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/88636/1/2>

PŘÍLOHY

Příloha 1:

Obr. č. 6: Výstup projektu **Kam zmizeli Geigerovi** – kniha

Obr. č. 7: Výstup projektu **Památky zaniklé obce Mladá I., II.** – kaplička

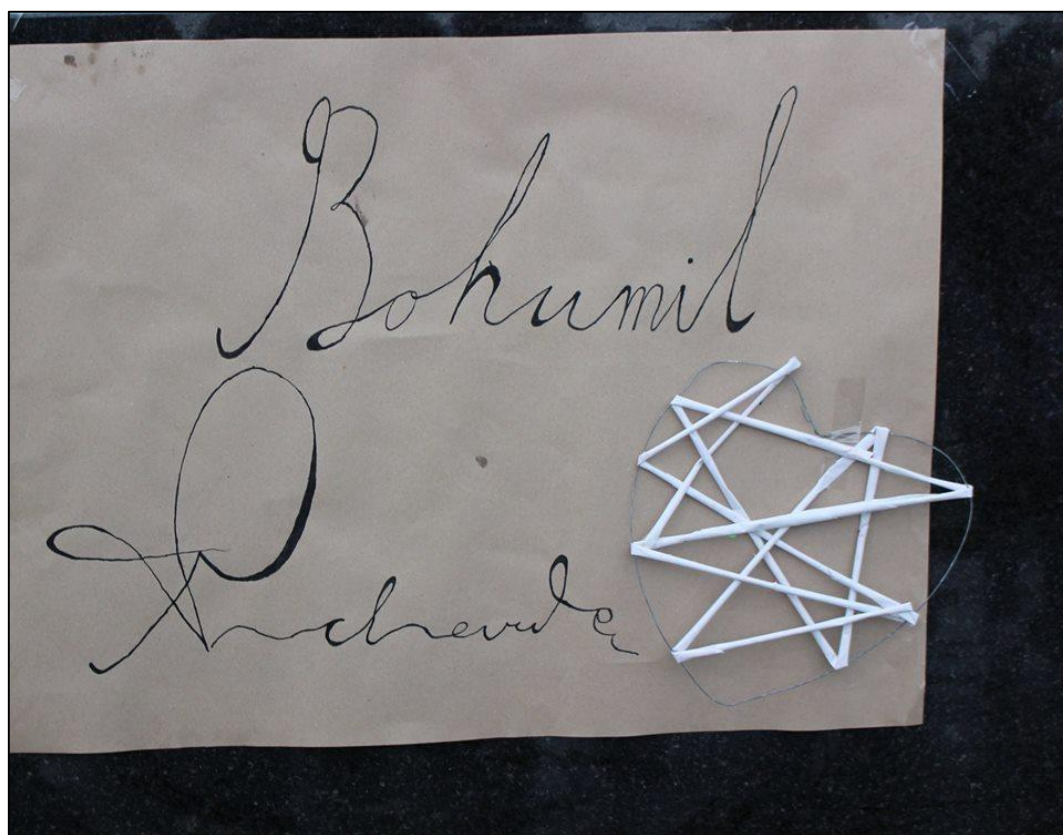
Obr. č. 8: Výstup projektu **Památky zaniklé obce Mladá I., II.** – rybník na návsi

Obr. č. 9: Výstup projektu **Školákem ve válečných letech** – pozvánka na vernisáž

Obr. č. 10: Výstup projektu **Školákem ve válečných letech** – výstavní panel

Obr. č. 11: Výstup projektu **Bohumil Sucharda** – Srdce z lásky darované

Příloha 2:

Dotazník č. 1 – žáci, členové dětského parlamentu

Vážení žáci, žákyně, členové dětského parlamentu

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Jeho cílem je reflektovat současný stav participace Dětského parlamentu na Základní škole T. G. Masaryka Milovice, i v samotném městě Milovice.

Velice děkuji za Vaši spolupráci.

S pozdravem Leona Mikušová, studentka magisterského studia Speciální pedagogiky, Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky, Technická univerzita Liberec.

1. Jakou funkci plní Parlament v ČR? Co je jeho hlavní činností?
-
2. Je Vám známý pojem „dětský parlament“? Prosím, zakroužkujte jednu možnost.
- ano x ne
3. Jakou by podle Tebe dětský parlament mohl/měl plnit funkci? Jaká by měla být jeho náplň?
-

4. Kde působí dětský parlament?

5. Jak podle Vás ovlivňuje práce Parlamentu ČR život v našem městě Milovice?

6. Jak ovlivňuje/jak by mohla ovlivňovat/práce dětského parlamentu život v našem městě?

Parlament ČR se prostřednictvím vydávání zákonů může podílet a podílí na prevenci sociálně patologických jevů v našem městě (prevence kriminality, prevence závislostí, budování aktivit pro mládež, ...). Dětský parlament v našem městě působí již od roku 2007.

7. Může mít činnost dětského parlamentu vliv na kladném klimatu školy?

8. Může mít činnost dětského parlamentu vliv na pozitivním klimatu města Milovice?

9. Může mít činnost dětského parlamentu vliv na prevenci sociálně patologických jevů ve škole? Prosím, zakroužkujte jednu možnost.

a) Kouření	ano	x	ne
b) Alkohol	ano	x	ne
c) Záškoláctví	ano	x	ne
d) Šikana	ano	x	ne
e) Vandalismus	ano	x	ne
f) Drobná kriminalita	ano	x	ne

10. Může mít činnost dětského parlamentu vliv na prevenci sociálně patologických jevů v našem městě Milovice? Prosím, zakroužkujte jednu možnost.

a) Kouření	ano	☒	ne
b) Alkohol	ano	☒	ne
c) Záškoláctví	ano	☒	ne
d) Šikana	ano	☒	ne
e) Vandalismus	ano	☒	ne
f) Drobná kriminalita	ano	☒	ne

11. Je dětský parlament uznáván mezi žáky školy? Vyberte, prosím.

ano ne

12. Je o funkci zastupitele mezi dětmi zájem? Vyberte, prosím.

ano ne

13. Jaká jsou podle Tebe pozitiva, která danému žákovi vyplývají z funkce dětského zastupitele?

14. Jaká negativa vyplývají žákovi z funkce dětského zastupitele?

15. V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro Tvou školu?

16. V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro město Milovice?

Pokud máš vlastní zkušenost s prací v dětském parlamentu, zodpověz, prosím, otázky č. 17–19, jinak přejdi na otázku č. 20.

17. V čem vidíš přínos dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice pro Tvou budoucnost?

18. Co Ti přinesla osobní setkání se zastupiteli města, s poslanci?

19. V rámci dětského parlamentu fungují již několik let tzv. výjezdní zasedání. V čem spatřuješ jejich přínos?

20. Je dětský parlament uznáván mezi učiteli ZŠ T. G. Masaryka Milovice? Vyber, prosím, jednu z možností. Své tvrzení můžeš blíže vysvětlit.
ano x ne x nevím
-

21. Je dětský parlament uznáván vedením školy? Vyber, prosím, jednu z možností.
ano x ne x nevím

22. Je dětský parlament uznáván radou školy? Vyber, prosím, jednu z možností.
ano x ne x nevím

23. Je dětský parlament uznáván zastupiteli města? Vyber, prosím, jednu z možností.
ano x ne x nevím

24. Je dětský parlament uznáván poslanci Parlamentu ČR? Vyber, prosím, jednu z možností.
ano x ne x nevím

Pokud máš vlastní zkušenost s prací v dětském parlamentu, zodpověz, prosím, otázky č. 25–27, jinak přejdi na otázku č. 28.

25. Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany pedagogické rady/učitelů? Vyber, prosím, jednu z možností. Své tvrzení můžeš dále vysvětlit.
ano – jsou x ne – nejsou
-

26. Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany vedení školy? Vyber, prosím, jednu z možností. Své tvrzení můžeš dále vysvětlit.
ano – jsou x ne – nejsou
-

27. Nakolik jsou názory a podněty dětského parlamentu akceptovány ze strany vedení města? Vyber, prosím, jednu z možností. Své tvrzení můžeš dále vysvětlit.
ano – jsou x ne – nejsou
-

Dětský parlament ZŠ T. G. Masaryka Milovice pracuje intenzivně na projektové výuce. Každý rok si žáci pod vedením vyučujících vyberou nějaké téma.

V roce 2014 zpracovávali téma holocaustu (**Kam zmizeli Geigerovi?**) – zdůraznili rovnocennost všech etnických skupin a kultur, upozornili na problém rasové nesnášenlivosti.

V letech 2015–2016 se věnovali historii obce (**Památky zaniklé obce Mladá I., II.**) – zde poukázali na problém ztráty identity, vykořenění v minulosti při nuceném zániku obce. Připomněli ale také, že i dynamicky se rozvíjející se Milovice v dnešní době trápí podobný problém. Mnoha občanům chybí pocit sounáležitosti, vztah ke svému městu.

V roce 2017 zpracovávali téma k období druhé světové války a přímo historii své školy (**Školákem ve válečných letech**). Zde si vyzkoušeli výhody orální historie, připravovali setkání s pamětníky, získali od nich cenné historické informace, které se poté pokusili podpořit dohledanými historickými prameny – dokumenty.

Výstupem projektu školního roku 2017/2018 (**Bohumil Sucharda**) je zmapování a zveřejnění příběhu Bohumila Suchardy, starosty obce za druhé světové války, který byl zatčen a uvězněn za odbojovou činnost. Jeho hrdinství předat jako odkaz k pozitivní motivaci pro aktivní občanství.

Projektová výuka je pro samotné žáky velmi cenným zdrojem poznání a vzdělávání. Většinu znalostí a dovedností žáci získají sami svou činností, jde tedy o aktivní přístup, nejen o pasivní učení. Zároveň je projektová výuka – její výstupy velmi dobrou cestou, jak propagovat činnost a fungování dětského parlamentu především směrem mimo školu, k široké veřejnosti.

28. Jaké máš povědomí o projektech dětského parlamentu? Slyšel/a jsi o některých?

29. Zúčastnil/a ses nějakého projektu? Jeho slavnostního zakončení?

30. Odkud ses o projektech dětského parlamentu dozvěděl/a?

31. Který z projektu Tě nejvíce zaujal?

32. Proč? V čem spatřuješ jeho význam pro Tebe nebo pro město Milovice?

33. Myslíš si, že činnost dětského parlamentu ZŠ T. G. Masaryka Milovice je přínosná? V čem?

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Bc. Leona Mikušová